

Maleta pedagògica

ÍNDEX

Justificació.....	1
Objectius	2
El fet religiós. El perquè de les religions	3
Les 5 grans religions del món	
El judaisme	5
El cristianisme	19
L'islamisme	33
El budisme	47
L'hinduisme	57
Propostes didàctiques	63
Visites pedagògiques i adreces	87
Contingut de la maleta	91
Recursos a la Mediateca del CRP	94
Bibliografia consultada	98

MALETA PEDAGÒGICA DE LES GRANS RELIGIONS DEL MÓN

La maleta pedagògica de les Grans Religions del Món està pensada per facilitar als ensenyants la introducció del fet cultural religiós a les aules amb els alumnes d'EP (cicle superior) i ES.

Es pot utilitzar des de les àrees de Ciències Socials i Ètica però també es pot fer servir en hores de Tutoria plantejant el tema de les religions presents en el món actual a través de la realitat multicultural que viuen la majoria dels centres educatius i també la necessitat de la convivència de les diferents cultures.

L'objectiu principal de la maleta és el de posar a l'abast del professorat diferents tipus de recursos per poder tractar amb els alumnes les cinc grans religions del món: hinduisme, cristianisme, islamisme, judaisme i budisme. Quins són els trets principals de cada tradició religiosa, quins són els seus textos sagrats, quines són les seves pràctiques religioses, quina ha estat la seva influència en la Història de l'Art ... i a partir del coneixement afavorir el respecte a les creences i tradicions de les diferents cultures, veure que el missatge de les religions és fer el bé i que cap d'elles predica la violència. I en base al seu coneixement, fomentar la convivència i la comprensió entre les diferents cultures i la tolerància i el respecte davant d'altres formes de pensament i comportament.

La utilització de la maleta és lliure, de manera que l'aprofitament didàctic dels diferents materials és opcional i en funció de la temporització que se'n faci i de l'edat dels alumnes. S'inclou també una relació de possibles visites pedagògiques relacionades amb la presència de les diferents tradicions religioses a Catalunya.

FETS, CONCEPTES I SISTEMES CONCEPTUALS

- El fet religiós en la nostra cultura.
- La religió, com a resposta als interrogants de l'ésser humà.
- L'origen de les religions.
- Les manifestacions religioses en les diferents cultures.
- Els elements comuns a totes les religions.
- Les grans religions del món: doctrina, fundador, llibres sagrats, rituals, llocs geogràfics, evolució històrica, presència en la història de l'art.
- Degeneració del fet religiós: manipulació de la llibertat humana i fanatisme per interessos de força i de poder.

PROCEDIMENTS

- Lectura i interpretació de textos
- Observació i anàlisi de fotografies i mapes.
- Recollida i interpretació de dades a partir del visionat de documentals i pel·lícules
- Audició de cançons i músiques
- Identificació i interpretació de signes i símbols religiosos, i de ritus.
- Realització de debats per motivar i aprofundir opinions sobre temàtiques religioses.
- Relació entre els problemes bàsics de l'existència humana i les creences i pràctiques religioses.
- Visites pedagògiques.

VALORS, NORMES I ACTITUDS

- Sensibilització envers el fet religiós com a element important en la història de la humanitat.
- Valoració dels fets culturals
- Valoració de la diversitat com a riquesa cultural.
- Tolerància i respecte davant d'altres formes de pensament i comportament.
- Valoració de les opinions dels altres quan aquestes es defensen amb dades i arguments coherents
- Esperit crític, obert i receptiu davant el fet religiós.
- Interès per conèixer el context social, polític i històric de qualsevol problema o fet religiós rellevant.
- Actitud de discerniment comprensió, respecte i diàleg davant les diferents posicions de les persones, creients i no creients.

EL FET RELIGIÓS. EL PERQUÈ DE LES RELIGIONS

Vivim en una societat la història i la cultura de la qual són inseparables del *fet religiós*. La nostra vida quotidiana està marcada per nombroses referències a aspectes religiosos, en el cas de la nostra cultura, per la tradició cristiana: calendari, santoral, noms de carrers, celebracions, festes populars... La religiositat forma part d'allò que és genuïnament humà, de manera que hi ha diversitat de manifestacions religioses com són diverses les cultures que els homes han anat creant al llarg de la història.

Des de sempre, l'home ha tingut la necessitat de creure en éssers superiors com a principi de totes les coses, creadors de l'ordre de l'univers, de la naturalesa i també de la humanitat. Aquests éssers superiors, en la majoria de les cultures se'ls ha anomenat déus o divinitats i l'home s'hi ha relacionat per mitjà d'una sèrie de ritus i creences que han influït en la seva vida quotidiana. Però, també la política i les guerres han estat influenciades per les diferents creences religioses. I quan a l'art, és ben cert que una gran part dels edificis, monuments, escultures, pintures i molts objectes s'han creat per motius religiosos o sota la seva influència.

La paraula religió està relacionada amb la llatina *re-ligare*: "relligar, unir". Indica una relació de lligam amb el món, amb els homes i amb Déu. És una experiència i una acceptació de la presència de Déu en la pròpia vida i, alhora, una resposta personal de l'home i la dona a un Déu que els dona l'existència, els orienta en la manera de viure i respon plenament a les preguntes fonamentals sobre el sentit de la vida i, en conseqüència, els dona la felicitat.

L'estudi del fet religiós, a banda del coneixement intel·lectual dels aspectes històrics i culturals de les diferents tradicions, comporta l'aprofundiment en els valors ètics, els quals es poden resumir en la necessitat d'educar en el respecte a les diferents tradicions religioses, en l'interès per entendre semblances i diferències entre realitats diverses però igualment riques, i en la necessitat de recrear i transmetre els elements aprofitables de les diverses tradicions per a una millora global de la capacitat de coneixement i d'actuació responsable dels homes.

En totes les religions hi ha uns elements que són comuns. Totes les religions tenen unes creences o doctrines, dicten unes normes a seguir en la pròpia vida, celebren unes festes concretes, realitzen unes cerimònies o cultes per explicitar la unió amb la divinitat, tenen uns llibres sagrats on es recopilen per escrit les creences, els cultes i les tradicions i disposen d'uns llocs de trobada o en els creients practiquen les seves expressions de fe.

La interculturalitat i la interreligiositat cal entendre-les, doncs, com a una riquesa que aporta noves possibilitats a l'evolució humana i no pas com un obstacle a l'entesa i a la solidaritat.

LES 5 GRANS RELIGIONS DEL MÓN

EL JUDAISME

El judaisme és la religió dels jueus, que també es denominen hebreus i israelites, segons el context.

El terme jueu ve dels hebreus que van habitar la regió de Judea en època dels romans, aquest terme es va generalitzar i és el que utilitzem habitualment.

La religió jueva prové de la revelació que va tenir Abraham de Jahvé (Déu) sobre la necessitat de canviar els costums d'abusos i d'injustícia social dels homes i la revelació que els jueus eren el poble escollit per canviar la humanitat i també que un dia tindrien una terra pròpia, la Terra Promesa.

Els pobles que seguien les creences d'Abraham es deien israelites perquè provenien de les dotze Tribus d'Israel. També es van dir hebreus perquè l'hebreu era la llengua que parlaven i que es continua parlant, que és una llengua semita.

Moisès és un altre profeta fonamental, també per a les religions cristiana i musulmana, perquè segons els Textos Sagrats, va rebre de Jahvé els Deu Manaments a la muntanya del Sinai i s'establí una Aliança entre Déu i el seu poble.

Els Deu Manaments són la base de com s'han de comportar els homes en molts aspectes de la vida i són d'obligat compliment en les tres religions. Moisès va ser l'encarregat de treure al poble jueu d'Egipte, on era esclau, per portar-lo a la Terra Promesa, localitzada a Palestina, d'on era originària la família d'Abraham.

Amb l'arribada de Jesús, va aparèixer el cristianisme. Jesús era el Messies promès que venia a salvar els homes. Per als cristians Jesús és a la vegada Déu i home a la terra, a més de ser fill de Déu. Per als jueus que es van mantenir en la tradició hebrea Jesús no és el Messies, que ve a salvar el món, el Messies encara està per venir.

Les religions jueva, cristiana i musulmana són monoteistes i es basen en el contingut de les escriptures sagrades, que també són la història dels pobles jueu i cristià des de la creació del món, fins a la mort de Jesús en el cristianisme; i des de la creació del món, la vinguda dels profetes com Abraham, Moisès, Jesús i la mort de l'últim profeta, Mahoma, en l'islamisme.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Abraham va néixer a Ur, un poble de Mesopotàmia. El seu pare era un cap de pastors de Palestina que havia emigrat a Mesopotàmia amb tota la seva família. La societat contemporània d'Abraham era idòlatra, adorava molts déus representats per imatges a les quals sacrificaven animals i fins i tot persones. Abraham tenia un gran sentit de la justícia i creia en un sol déu, Jahvé. Per mandat de Jahvé es va enfrontar a aquesta societat idòlatra i va deixar Caldea (Mesopotàmia, actual Iraq) el seu país i la seva família va marxar, només amb la seva dona Sara i el seu nebot Lot, cap a Canaan (Palestina), la terra dels seus avantpassats buscant la Terra Promesa.

En un moment de sequera va viatjar a Egipte amb la seva esposa Sara, on van viure un temps. Més tard van tornar a Palestina on van néixer els seus descendents, que van donar origen al poble hebreu (israelita, jueu).

Abraham va tenir tres dones i diversos fills. Sara, la primera dona, ja gran va tenir a Isaac de qui són descendents Moisès i Jesucrist. Agar va ser la segona dona, que va tenir Ismael del que és descendent Muhammad (Mahoma), segons l'islam. Una altra dona va ser Quetura amb qui va tenir

sis fills més. Isaac va tenir dos fills, Esaú i Jacob al que també se li va dir Israel. Jacob va repartir les terres de Palestina entre els seus dotze fills, i aquest va ser l'origen de les dotze tribus d'Israel. El nom d'israelita ve del fet de ser fill d'Israel. Al poble jueu també se l'anomena com el *poble d'Israel*, els *fills d'Israel* o *israelites*.

Anys més tard de la mort d'Abraham els hebreus es van veure obligats a emigrar a Egipte a causa de les sequeres i van ser convertits pels egipcis en esclaus.

Moisès va néixer a Egipte, de pares hebreus, en una època en què el faraó que temia que el poble hebreu arribés a ser més fort que l'egipci havia donat l'ordre de matar a tots nens hebreus acabats de néixer. Moisès es va salvar perquè la seva mare el va posar en un cabàs i el va deixar al Nil d'on el va recollir la filla del faraó que el va adoptar. De gran, Moisès va veure la crueltat dels egipcis amb els hebreus i, després que Egipte patís deu plagues, com a càstig de Déu al seu comportament, va aconseguir que el faraó li permetés marxar d'Egipte amb el poble hebreu, encara que també van ser perseguits en aquest viatge.

Al tercer mes de la partida dels israelites(o hebreus), Moisès, a la muntanya del Sinaí, va rebre de Déu les *Taules de la Llei* que contenen els Deu Manaments.

Moisès va portar el seu poble a Palestina, on es van assentar les dotze tribus que més tard es van reagrupar amb un rei, el rei David al que va succeir el rei Salomó. Però aquest regne es separa en dos: deu tribus funden Israel amb la capital Samària i dues funden el regne de Judà, amb la capital Jerusalem.

Cap a el segle IV a C. Nabucodonosor de Babilònia destrueix Jerusalem i el seu temple i els jueus són deportats cap a Babilònia. Aquesta és la primera diàspora (fugida). A mitjans d'aquest segle Ciro, rei dels perses, que havia conquerit Babilònia, permet als jueus retornar a Jerusalem on tornen a construir-ne el segon temple. Des del 336 al 168 aC. Palestina és dominada per Alexandre el Gran que havia vençut els perses. L'any 63 a C. els romans dominen en tota la regió a la que denominen Judea i forma part de la província romana de Síria. L'any 73 d C. els jueus es revelen contra els romans i l'emperador Tito arrasa Jerusalem, destrueixen el segon temple i expulsa els jueus. Aquests fets provoquen la segona diàspora dels jueus que es veuen forçats a marxar cap altres terres. Moisès havia vaticinat que el poble hebreu en el futur tornaria a ser expulsat de la seva terra i vagaria pel món fins que pogués retornar a la terra dels seus avantpassats definitivament.

La història del poble jueu està molt marcada per la diàspora (dispersió). Després de la dispersió provocada pels romans amb la segona destrucció del temple de Jerusalem, del qual avui encara queda un mur, l'anomenat mur de les lamentacions, davant del qual hi ha el costum de pregar i deixar missatges escrits a Déu, els jueus escampats van viure en **calls** (Juderies). Els calls eren barris tancats, guetos, ja que estaven obligats a portar una vida separats dels altres habitants de les ciutats.

Al llarg de la història el poble jueu ha patit persecució per diferents raons. Els cristians quan es van fer forts els van considerar com a infidels, una amenaça, una religió fosca que encara espera al Messies, per això i per motius de la seva impopularitat entre els ciutadans van ser expulsats moltes vegades dels països on residien.

A Espanya els jueus van ser expulsats pels Reis Catòlics. Els jueus espanyols que van marxar es van anomenar **sefardites**, ja que per a ells els territoris que habitaven a la Península es denominaven **Sefarad**. Aquests jueus han mantingut l'idioma sefardí (l'espanyol antic que parlen els sefardites) al llarg dels segles.

Actualment hi ha varies tendències entre els jueus, però entre tots ells continua el sentit de la fe, l'observança, la cultura i la nació.

En aquest moment històric una part dels jueus (5.000.000) ocupen unes terres a Palestina, a l'Estat d'Israel.

Per als jueus la història és fonamental, són els fets del seu poble i el vehicle per estudiar la tradició que s'ha de transmetre de generació en generació.

Els jueus tenen fe en la importància del seu poble. Aquesta fe ha fet que mantinguessin la seva identitat; en l'antiguitat per mantenir-se fermes davant dels politeïsmes, i al llarg de la història per superar totes les situacions dolentes.

LA TORÀ

Els textos sagrats per als jueus estan continguts en la **Torà**, que els cristians anomenen Antic Testament. Relata l'origen del poble de Israel i el seu desenvolupament a partir d'una sola família, la família d'Abraham. Narra els fets històrics que es van succeir, i la interpretació que fan els profetes de la revelació de Déu, des de Abraham a Moisès, fins l'aparició d'una religió, la hebrea, que es la que guia al poble d'Israel fins els nostres dies.

La Torà (Pentateuc) es compon de cinc llibres: el *Gènesi* que narra la creació del món fins la fugida dels israelites d'Egipte; *Èxode*, narra la fugida d'Egipte i l'arribada a la Terra Promesa; *Levític* són els manaments que Jahvè va donar a Moisès; *Números* explica les famílies i tribus i els llocs on es van assentar en la

terra promesa i totes les normes per a l'economia; *Deuteronomi*, són les segones lleis que va dictar Yahvé com a normes de vida.

Els jueus honren La Torà com si fos el mateix Déu, tant és així que quan la llegeixen no l'han de tocar amb les mans, la col·loquen en un faristol pla i llegeixen els textos senyalant-los amb una bareta o punter anomenat *yad* o *moré*. La Torà no té forma de llibre, són uns rotlles de pergamí escrit amb els Textos Sagrats, que es guarden en un arca en un lloc expressament destinat a la sinagoga orientada sempre cap a Jerusalem.

A més a més de la Torà, que és la llei escrita, hi havia unes altres lleis que es transmetien de forma oral. En l'època romana els jueus van tenir por que es perdés aquesta tradició i la van escriure, és el que constitueix el **Talmud**.

Hi ha una altra font de lleis jueves que prové dels rabins encarregats de salvaguardar la tradició de la Torà. La figura del **rabí** va aparèixer aproximadament després de la segona destrucció del temple de Jerusalem cap a l'any 70 dC. El rabins han tingut fins als nostres dies una gran influència, perquè en interpretar el **Talmud**, han introduït noves idees i també nous corrents. El rabí és a la vegada com un catedràtic, un jutge i un guia espiritual, els seus judicis es basen en el contingut de la Torà però interpretada pel Talmud, és a dir les noves lleis. La literatura rabínica és molt rica i té, també, una gran importància per al poble jueu, que la utilitza per a comprendre la història i la tradició del seu poble.

CREENCES I TRADICIONS

La religió jueva proclama un Déu únic i absolut, creador de totes les coses, que es dóna a conèixer a Abraham i a Moisès com el Déu que estima i que salva.

Forma part de la doctrina jueva l'afany de superació i un seguit de normes, que afecten la vida quotidiana i que ells justifiquen com a normes saludables per al cos i l'ànima. Les normes per tractar als aliments són extensíssimes, aquesta tradició és el **Kotxer** que recull en els *Rotllos de la Torà* els 613 manaments sobre els aliments. L'alimentació jueva està regida per la distinció entre allò que és pur i allò que és impur, entre el permès i el prohibit (per exemple la carn de porc o el marisc). De les tres religions, judaisme, cristianisme i islamisme, els jueus són els que tenen més normes amb els aliments. També tenen moltes normes en el tracte social dins les famílies.

Els jueus van trobar un significat al sofriment, com a proves que Déu els enviava, per valorar el seu esperit de superació. A partir d'aquí van creure profundament en el progrés del seu poble i que tot és millorable. Aquesta idea de progrés va arrelar totalment en el món occidental. El poble oprimat sempre té l'esperança de millorar, això ha fet que malgrat totes les persecucions que el poble jueu ha patit fins als nostres dies sempre s'hagi distingit per la seva capacitat de ressorgiment i benestar econòmic.

Els jueus sempre s'han considerat una comunitat, amb un sol idioma per als seus rituals, l'hebreu, una terra, Israel, i totes les normes que també els uneixen visquin

on visquin, tenen plena consciència de l'ajuda de Déu en totes les situacions. Els jueus tenen contínuament present el passat del seu poble i les vegades que Déu els ha ajudat.

La nit del Sàbat amb els canelobres i el calç de santificació, la festa de la Pasqua jueva amb els seus diversos símbols, la solemnitat del dia de l'expiació, la banya del moltó que anuncia l'any nou, el text enrotllat de la Torà guarnit amb mantell i corona, tots són símbols en què els jueus troben un significat que prové de saber-se el poble escollit de Déu.

Els jueus resen totes les seves oracions en hebreu, o part d'elles. Tenen sempre la consciència de la Terra Santa que van rebre en la revelació, llegeixen la Torà i estudien la literatura rabínica. Tenen gran hospitalitat respecte a altres jueus que estant sols o desterrats. Hi ha un brindis que utilitzen que diu "l'any que ve a Jerusalem".

LES FESTES JUEVES

Els jueus van introduir la festa setmanal del *sabbath* en commemoració al dia en què Déu va descansar després de la creació del món. Aquesta festa els cristians la van traslladar al diumenge i els musulmans al divendres.

Sabbath, dissabte, vol dir descans, és el dia del descans setmanal, i és respectat per la majoria dels israelites, que acostumen a passar tot el dia amb la família i els amics. A les sinagogues i a les cases particulars encenen la **Menorà**, el canelobre de set braços que representa els set dies de la creació i, també, l'arbre de la vida. El canelobre des de l'antiguitat es va convertir en el símbol del judaisme, molt abans de l'estrella de David. També es va a la sinagoga per reunir-se, llegir la Torà i pregar plegats.

Durant l'any es celebren festes diverses, sobretot a la tardor i a la primavera. Les festes més importants són d'origen bíblic i tenen relació amb la peregrinació, tres cops l'any, a Jerusalem.

Els dies de festa en hebreu es denominen dies de respecte (**Yamim Nora'im**). Les festes jueves comencen amb l'any nou.

Rosh Hashanah (Any Nou), és l'aniversari de la creació del món i primer dia dels deu de penediment, preparació per al dia del judici diví. També es prega perquè sigui un any fructífer. Aquesta festa es celebra els dies 1 i 2 del mes *Tishrei*, comença en pondre's el sol la vigília, com totes les festivitats jueves. És tradicional pel **Rosh Hashanà** tocar el *shofar* (banya de xai) al mig d'un llarg servei religiós. A casa s'elaboren menjars per celebrar l'Any Nou.

Yom Kippur (El Dia del Perdó), es celebra vuit dies després de **Rosh Hashana**. Aquesta festa celebra el dia del perdó del judici diví, les paraules de la litúrgia inspiren por, però també hi ha paraules de consol i perdó. Durant aquests dies les

sinagogues s'omplen de devots. És l'únic dia de dejú decretat i és el moment en què cadascú reflexiona sobre les faltes comeses.

Després del **Kippur** segueix el **Sukkot**, que té el nom de les cabanyes guarnides amb teulades de rams i decorades amb fruites i flors. Es commemora la protecció que el poble d'Israel va rebre de Déu durant l'èxode d'Egipte. Es fa la festa de les quatre espècies: branques de palmera, una branqueta de murtra i un altre de salze, totes lligades acompanyades *d'etroc*, un cítric d'aroma delicat. Les quatre espècies es porten en processó i es mouen en sis direccions, mentre es canten hosannes (pregàries d'alliberació). El **Sukkot** dura set o vuit dies.

Cinc dies després segueix el **Simhat Torah** amb processons similars, però més espectaculars, durant les quals es fa el trasllat dels rotlles usats de la Torà per guardar-los en un lloc escollit de la sinagoga. Es llegeix l'últim i el primer capítol de la Torà, renovant així el cicle anual de la lectura.

Hanukkah (festes de la llum), són deu dies de llum i festes en la foscor, generalment en mig de l'hivern Comencen el 25 de *kislev*. La **Hanukkah** commemora la victòria dels hasmoneus sobre els exèrcits perses d'Antioc IV (164 aC.). **Hanukkah** significa dedicació al temple, encara que per als nens és un temps d'espelmes i regals.

La **menorah**, el canelobre de set braços, que estava al temple, es transforma en nou braços: una espelma encesa per cada dia de festa i una altra per encendre les que queden. A casa s'encén una espelma més cada nit, una la primera nit, dues la segona, tres la tercera, així successivament, en commemoració del miracle del temple: Una quantitat d'oli d'oliva sagramentat que havia de mantenir encès el canelobre del temple surant un sol dia, en va durar vuit.

Purim, aproximadament a mitjans d'any es celebra la festa que commemora l'alliberació de la persecució dels jueus de l'imperi persa (segle V aC.). Com el Hanukkah no és un dia de festa total, sinó un dia de treball marcat per celebracions específiques i un ambient d'alegria. Tanquen les escoles, els diaris publiquen notícies en broma, com el dia dels innocents cristià. Es llegeix el llibre d'Ester en rotlles manuscrits, on es narra la història del **Purim** i no hi ha restriccions per la beguda.

La Pesaj (Pasqua) commemora l'Èxode, la fugida dels jueus d'Egipte conduïts per Moisès. Es prepara durant un mes. La Torà insisteix que a les llars no hi ha d'haver gens de llevat i això es pren com a excusa per fer una neteja general. Hi ha una gran activitat i moviment en les comunitats jueves abans de la Pasqua. Es neteja tota la casa, es renta i substitueix tota la roba i objectes i la cuina es transforma. No és estrany en cercles tradicionals comprar vaixelles i coberts nous i s'omple el rebost amb reserves per a la setmana de festes. Es fa pa àzim (sense llevat) i hi ha una gran quantitat de receptes tradicionals que compensen amb enginy les restriccions de la dieta amb ametlles, canyella i altres ingredients saborosos. El dia abans de la vigília de la Pasqua ja està tot preparat i el llevat sobrant es destrueix cerimoniosament.

La festa de la **Pesaj** dura una setmana. Comença el capvespre amb una de les cerimònies jueves més populars, l'àpat del *seder* (sopar pasqual). La família es reuneix i es dóna hospitalitat als jueus que estan lluny de la seva llar o viuen sols.

Tots els dinars formals jueus comencen amb la benedicció del pa i el vi i del dia. Però en el cas del *seder* el ritual es més complicat: la recitació de la història bíblica de l'Èxode s'alterna amb meditacions sobre el tema de la llibertat i el rescat i amb cants de lloança a Déu. Els nens tenen un paper fonamental: el més petit comença amb la pregunta inicial: ¿Per què aquesta nit és diferent a les altres nits? A la qual respon la narració de l'Èxode. El menjar d'aquesta nit té característiques per recordar: el xai i l'ou del sacrifici pasqual; *matzah*, pa sense llevat, com a record de la pressa amb què els israelites es van veure forçats a deixar Egipte; el rave picant i altres arrels amargues en record dels patiments. El ritual del *seder* conserva trets de l'àpat greco-romà i també mira l'àpat messiànic del món futur. La velada acaba amb càntics populars que ajuden a mantenir l'interès dels nens fins el final.

El Shavot és una festa que celebra la donació dels manaments a Moisès a la muntanya del Sinaí. El Shavot (Pentecosta) es celebra set setmanes després de la Pasqua.

El calendari jueu inclou altres festes menors com la del 15 *Shevat*, que és el dia de la plantació dels arbres o el 18 *Iyyar* (lang ba-'Omer) dia de les fogueres i berenars, i també es dediquen dies al dejuni.

CERIMÒNIES I CULTES JUEUS

Els moments més importants en la vida d'un jueu es celebren amb cerimònies apropiades en que hi participa la comunitat.

Per als nens, al naixement segueix immediatament la circumcisió que s'efectua el vuitè dia. L'operació la fa un especialista i aguantar el nen es considera un honor. En aquest moment el nen rep el seu nom. Aquesta cerimònia seria l'equivalent al nostre baptisme amb la participació dels padrins.

Per a la llei jueva un nen arriba a la majoria de edat als tretze anys, a partir d'aquest moment ja pot participar en tots els rituals de la sinagoga. Tota la família acompanya el jove a la sinagoga la primera vegada que aquest assisteix a la lectura de la Torà i dels Profetes. Per a les nenes la majoria de edat és als 12 anys. Seria com la cerimònia de la primera comunió per als cristians.

Hi ha una cerimònia de confirmació als 16 anys. Per als cristians també hi ha una cerimònia de confirmació del bateig entre els 16 i els 18 anys.

El matrimoni té l'origen en l'antiga llei de propietat i la cerimònia inclou la donació d'un anell per part de nuvi a la núvia i un document que recorda el seu compromís de respectar-la i mantenir-la i que concreta l'acord econòmic. Els cristians també intercanvien anells i en molts llocs es fan com una

Contracte matrimonial

donació de monedes (*arres*) entre els nuvis en senyal de benestar econòmic. Els jueus tenen divorci, però sense cap cerimònia, mentre que els cristians no accepten el divorci.

Hi ha rituals religiosos per ocasions diverses de la vida: la recuperació d'una malaltia greu, fer un viatge difícil, ocupar una nova casa.

La conversió al judaisme té uns rituals que inclou la immersió en aigua i la circumcisió per als homes. En el cristianisme, el bateig a més a més de les paraules rituals inclou el mullar el cap del nadó amb aigua beneïda.

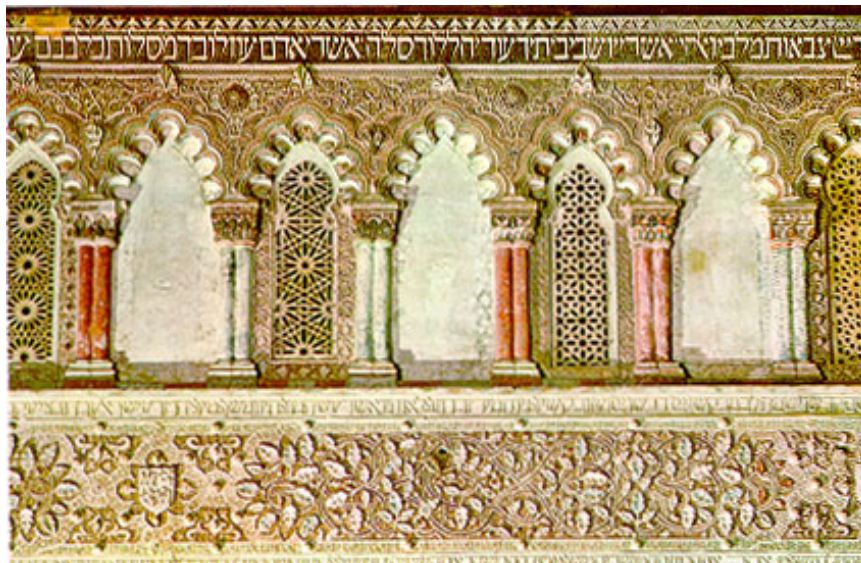
Quan un jueu mor el seu cos es amortallat i tota la comunitat assisteix al trasllat de les despulles fins al cementiri. Allà és inhumat a terra enmig de pregàries que manifesten la fe en el més enllà. El sepulcre es cobreix amb una pedra enorme que porta de vegades gravat un elogi del difunt.

La cerimònia de l'enterrament és molt simple, no és necessària la presència del rabí i no es porten flors. Durant la primera setmana es porta un dol estricte, menys sever durant tot el mes i una mica menys durant tot l'any. Després es torna a la vida normal i anualment es fa un acte de commemoració.

El rabí es la figura religiosa que generalment dirigeix les celebracions a la sinagoga.

L'ART AL MÓN JUEU

Respecte a la història de l'art i l'arquitectura destaquen algunes sinagogues de ciutats importants.

Detall de la Sinagoga del Trànsit. Toledo

La sinagoga és el lloc de reunió i de culte dels jueus. No hi ha regles respecte a les dimensions o forma d'una sinagoga, acostuma a seguir les arquitectures locals, i, actualment, l'arquitectura moderna, amb inscripcions en hebreu. La sinagoga pot

tenir serveis per a la comunitat, com una biblioteca, sales de reunió, cuina i diverses instal·lacions.

L'activitat que domina en la sinagoga és la lectura de la Torà. Els rotlles es guarden en un arca que mira a Jerusalem i es llegeixen en un faristol pla.

A part de l'arca i el faristol no hi ha altres elements essencials, però les sinagogues importants acostumen a estar guarnides amb ornaments arquitectònics, talles i detalls artístics que generalment contenen inscripcions hebrees i motius simbòlics.

A Espanya destaca una sinagoga pel seu gran valor artístic i arquitectònic, és la Sinagoga del Trànsit a Toledo. Fa poc es va descobrir on havia estat situada la sinagoga de Barcelona, al barri del Call. Molt sovint les sinagogues han estat construïdes a llocs molt discrets.

Hi ha una prohibició bíblica en contra de la representació de la persona. Això provenia de l'intent de preservar l'home del paganisme i l'adoració a les figures. Aquesta prohibició els jueus l'han respectat i els musulmans també. No hi ha representació de Déu ni veneració d'imatges com en el cristianisme. No hi ha estàtues i la representació humana està restringida sobretot amb intenció religiosa, per evitar la iconoclàstia (adoració d'imatges) en contraposició als cristians que sí que admeten l'adoració d'imatges que representen tant a Déu com als sants, costum heretada dels romans.

Son rares les il·lustracions en els textos bíblics i llibres d'oració, menys en molts manuscrits de l'època medieval i del renaixement que estan miniats. La figura de Déu sovint es representa com una mà que baixa del cel.

Les restes del temple de Jerusalem són un lloc de peregrinació pels jueus de tot el món.

En èpoques passades es va tenir molta cura en la fabricació dels objectes del culte. L'ornamentació de la sinagoga es relaciona sobretot amb els rotlles de la Torà i l'arca que els guarda. A la llar també hi ha objectes per el culte com la *mezuzà*, un contenidor de textos sagrats que es col·loca en el llindar de la porta d'entrada; la copa *kiddush* (generalment de plata) o les làmpades per al Sabbath i el Hanukkah. Tot té un sentiment de devoció a Déu i al seu servei, per tant se li dedica el més bonic i el més bo. Les esglésies cristianes seguint aquesta premissa, que per a Déu tot ha de ser el millor, han construït i guarnit amb autèntics tresors moltes esglésies al llarg dels segles.

ELS JUEUS A CATALUNYA

L'any 70 de la nostra era, quan l'imperi romà culmina la seva ocupació de Palestina amb la destrucció del Temple i la destrucció de Jerusalem, els jueus que han sobreviscut a la catàstrofe i que no han estat captius per l'Imperi Romà es veuen obligats a emigrar. És així com comença la *diàspora*: els fills del poble d'Israel es dispersen i s'escampen per tot el món.

Els jueus van arribar a la Península Ibèrica amb les rutes comercials dels fenicis i la romanització. La làpida jueva més antiga que es troba a la Península, que porta gravat el text: "Pau sobre Israel i sobre nosaltres i els nostres fills, amén", i el dibuix d'un canelobre, entre d'altres símbols, es remunta al segle IV, és una famosa làpida trilingüe trobada a Tarragona.

La referència documentada més antiga dels jueus a Barcelona data de finals del segle IX, és una consulta dels jueus de Barcelona al mestre Rab Amram de Babilònica sobre temes religiosos i legals.

Les comunitats jueves van ser molt útils als monarques medievals cristians que les controlaven directament. Els jueus també van ser molt importants en el repoblament de la Catalunya Nova, quan va ser conquerida pels francs, i com una gran font de ingressos per les arque reials.

Vagin on vagin, els hebreus mantenen vives les seves practiques tradicionals. Tot i la seva facilitat d'adaptació i la seva voluntat de supervivència arreu, no són massa inclinats a viure aïlladament, sinó que s'agrupen en petites comunitats i s'estableixen amb preferència en els nuclis urbans. Molts d'ells, quan arriben a Catalunya i altres indrets de la Península, viuen en barris de carrers estrets i de cases atapeïdes, denominats **calls**, sense integrar-se del tot en la vida social de l'entorn. Els calls s'acostumaven a tancar a la nit per estar més segurs. Aposentats des de l'època tardo-romana, la seva presència no suscita problemes de convivència ni en temps dels visigots ni durant la invasió sarraïna. Són interessants de visitar els calls de Besalú i el de Girona.

Call de Girona

A la Catalunya jueva la *sinagoga* és el veritable nucli del call: el centre de la pregària, de la cultura, del govern i de la vida social. A la sinagoga, s'hi resa, s'hi predica, s'hi elegeixen els càrrecs públics, s'hi reuneixen els regidors i s'hi fan les proclames matrimonials. La sinagoga és alhora l'escola, l'hospital i l'hostal per als transeünts. És un lloc públic, de propietat comunal. L'edifici de la sinagoga està orientat cap a l'Orient, en la direcció de la ciutat santa de Jerusalem. El recinte principal, destinat a la pregària, té en el seu centre la plataforma de l'oficiant, rodejada de setials en files paral·leles. En el mur oriental, s'hi troba un armari que guarda les rotlles de la Llei. Davant d'ell, una llàntia d'or crema nit i dia.

La figura principal de la sinagoga és el rabí. Ell dirigeix la pregària, dóna el vist i plau als pans, també ensenya als infants, i encara més, porta el control de naixements, casaments i traspassos. Finalment, intervé en els judicis.

Els jueus a Catalunya viuen en el clos del call una vida pacífica, tranquil·la. Enfeïnats de dia, es retroben a! vespre a la seva llar, on la figura del pare conserva

una suprema i tradicional autoritat domèstica. La família és entre els jueus, l'eix de la comunitat.

Al call, a més de la sinagoga, hi ha altres edificis comuns:

- Els *comerços*, com forns, llibreries, carnisseries.... A Barcelona, un carrer del call jueu era la Boqueria, que deu el nom a les múltiples parades de carn que hi havia.
-
- Els *banyes* o *mikvà*, on es feien les ablucions. En queden restes a Besalú, Girona i Palma de Mallorca. A Barcelona hi ha encara el carrer dels Banyes Nous.
-
- Els *cementiris*, anomenats també *Montjuïc*. La muntanya de Montjuïc a Barcelona i a Girona, deu el nom a una comunitat jueva que hi tenia el cementiri.
-
- Els *centres de beneficència*. A Barcelona hi ha restes d'una fundació de l'any 1314, al carrer Marlet, on hi ha una làpida en hebreu i la seva corresponent traducció al llatí.

La vida privada del jueu està regida per la tradició i per les prescripcions de la llei. Per a les oracions matinals, es lliga al front i al braç esquerre els filacteris, estoigs de cuir amb quatre compartiments en cada un dels quals hi ha un petit rotlle de pergami amb passatges de la Torà. El Deuteronomi recomana tenir els preceptes de la llei prop dels ulls i a l'abast de la mà, i el jueu ho interpreta d'aquesta manera literal.

També ordena, simbòlicament, que els preceptes fonamentals siguin escrits en el llindar de les cases, el jueu s'ho pren al peu de la lletra i, en entrar i sortir posa la mà sobre la mezuzà, (fragments de la Torà situats al llindar de la porta), i diu les paraules rituals: "El Senyor guardi la meva sortida i la meva entrada, ara i sempre". A la paret del dormitori, una pedra sense emblanquinar recorda sempre al jueu la pèrdua de Jerusalem i alimenta la creença en un messià que durà tot el poble a la Terra Promesa.

L'activitat professional dels jueus a Catalunya és múltiple, perquè els seus oficis són molt diversos. Conreen el camp, però només subsidiàriament, després d'haver acabat la feina que constitueix la seva feina principal. A partir del segle XII hi ha escrits de jueus que es dediquen a l'artesanía, al comerç i als afers administratius, hi figuren marxants, sabaters, sastres, perolers, matalassers, carnisseres, mercers, torners, un argenter i un metge. Durant molt de temps els jueus monopolitzen la medicina i arriben a ser metges de nobles i prínceps, tot i que l'església prohibeix que els cristians se serveixin de metges jueus.

Hi ha un nombre considerable de jueus dedicats a activitats intel·lectuals i especulatives, com els cabalistes de l'Escola Gironina, que va continuar, després de la expulsió dels jueus, als llocs on van emigrar. La càbala és la interpretació esotèrica (oculta) de la llei jueva, que va sorgir al Llenguadoc al segle X i es va

estendre per tota Catalunya, creant escola a Girona amb Mossé ben Nahmà, i més tard per tots els països on van arribar els jueus.

Els jueus catalans també destaquen pels escrits il·luminats, la majoria dels quals estan dispersos per tot el món: la *Hagadà de Barcelona* (llibre que explica tot sobre les celebracions de la *Pesaj*) actualment es troba al museu Britànic; la *Bíblia de Cervera* a la Biblioteca Nacional de Portugal; la *Guia dels Perplexos* de Maimonides a Copenhaguen; *l'Atlas de Cresques* a la Biblioteca Nacional de França, al Museu Marítim de Barcelona hi ha un magnífic facsímil que es pot veure en una de les sales. Barcelona i la seva comunitat jueva va ser un centre de referència pels jueus de l'Europa medieval.

Els jueus parlen les llengües dels països on habiten. Els jueus a Catalunya parlen el català de l'època, que també escriuen, i utilitzen l'hebreu com a llengua d'estudi i litúrgica, hi ha molts documents de l'època escrits en català amb notes en hebreu.

A Catalunya els jueus també destaquen com a gestors, negociants de diners i de valors públics, prestamistes, cobradors i pagadors d'impostos i de rendes en nom de tercers i especuladors amb censos vitalicis i bens immobles. Compren terres als cristians o bé les aconseguen en qualitat de creditors, expropiant-los quan el propietari queda endeutat i no pot tornar el préstec. Això provoca sovint l'animadversió contra ells i explica en part els assalts al call, promoguts o aprofitats de vegades per fer desaparèixer el rastre dels rebuts de les deutes.

Tarragona també va tenir un call jueu, del que resten en peu alguns arcs gòtics, situat a la part alta de la ciutat al costat del castell del rei. S'entrava per la *Portella dels Jueus* i també disposava de tots els serveis. Fora del call, més avall hi havia un cementiri jueu.

A les comarques de Tarragona hi van haver **aljames** (comunitats) jueves importants com la de Tortosa, ciutat que els jueus van compartir amb els àrabs i els cristians en unes èpoques d'esplendor per a la ciutat. A Montblanc i altres pobles tarragonins també van habitar els jueus compartint-los amb aljames musulmanes.

El segle XIII va ser el període més pròsper per a la comunitat jueva a la Península. Al call de Barcelona vivien 4.000 jueus que representaven el quinze per cent de tota la població de la ciutat. El call ocupava part de l'actual barri gòtic i del de la Ribera, durant el dia la convivència amb els cristians era total però a la nit havien de tancar les portes del call.

Al call de Barcelona hi havia diverses sinagogues, l'almoïna, carnisseries, forns. Hi havia un hospital del qual es conserva una làpida al carrer Marlet.

Però també va ser a partir del segle XIII que els jueus es veuen obligats a portar un distintiu visible cosit sobre del seu vestit, que era una rodona dels colors vermell i groc. A partir de llavors els jueus són identificables i sovint atacats. El 5 d'agost de 1391 el call de Barcelona és assaltat i totalment destruït, dies abans havia estat assaltat el call de Mallorca. Aquests fets van ser el començament de la desaparició de les juderies a Catalunya, que van desaparèixer definitivament l'any 1492 amb el

Decret d'expulsió dels jueus dels regnes de Castella i Aragó, decretat pels Reis Catòlics.

Els jueus també ens van deixar noms topogràfics com: Montjuïc (Barcelona, Girona), Vilajuïga (Alt Empordà), Matajudaica (Baix Empordà), cognoms (Astruc, Astruch, Estruc, Bonastruc o Bonastruch; que significa "afortunat", Benet o Bendit, que significa "beneït"; Bonjudà o Bonjuà, que significa "bon jueu"...), mots catalans, com en el cas de bonastrugança o malastrugança...

Fins cinc segles després no van haver-hi jueus a Espanya, al menys oficialment. L'any 1881 es permet que arribin jueus de Rússia fugint de la revolució, però són pocs els que vénen a la Península, s'instal·len a les colònies espanyoles d'Àfrica des d'on comercien.

El retorn de jueus a Catalunya va començar amb les dues guerres mundials, amb la primera van venir jueus de Bulgària, Turquia i Palestina protegits per Espanya, més tard van venir de Polònia i altres països centreeuropeus. La primera comunitat de Barcelona data de 1918, a partir de 1931 tenen un cementiri jueu dins del cementiri de les Corts de Barcelona.

Durant la guerra civil espanyola els jueus van viure en la clandestinitat, per prevenir els atacs dels grups anti-jueus. A partir de 1940 el govern permet l'entrada de jueus provinents de l'Europa en guerra i continuen venint a partir de la postguerra europea.

La comunitat jueva torna a augmentar i a normalitzar la seva situació al nostre país, fins els nostres dies. A Espanya hi ha diverses comunitats jueves amb centres propis, però només algunes compten amb un rabí permanent. Barcelona té dues sinagogues on es fan les celebracions jueves regularment i centres culturals on es reuneixen els jueus, sense problemes de convivència amb altres comunitats religioses o socials.

Si alguns jueus practiquen la usura, és en part, perquè els reis, mentre es lucrin, permeten que exerceixin aquesta professió prohibida als cristians.

De fet la llei hebrea prohibeix la usura, però el Deuteronomi distingeix: "pots exigir interès a l'estranger, però no al teu germà", i pels jueus el cristià és un estranger.

Aquests jueus acostumats a negociar amb els diners tenen molt ben ateses les seves institucions benèfiques, establertes d'una manera oficial. A l'Almoina o Casa de Misericòrdia hi van a parar els delmes de les collites i dels guanys dels jueus, i també una part de llurs fortunes. Gràcies a la bona administració de l'Almoina, els jueus pobres reben ajuts en espècie, poden dur els nens a l'escola a càrrec de la comunitat i reben gratuïtament la visita del metge i les medecines quan estan malalts.

Els jueus de la corona catalanoaragonesa disposen de cementiris exclusius per a ells en totes les ciutats i viles on habiten: aquest és un dels privilegis atorgats pels reis. Aquests fossars són sempre fora dels murs i força apartats del nucli urbà i en més d'un lloc donen nom a la muntanya on es troben, la qual passa a anomenar-se Montjuïc.

A Girona hi va haver una comunitat de jueus molt important. Dels primers jueus que van arribar a la ciutat se sap que ho van fer l'any 888, van ser el començament d'una comunitat que va arribar al set per cent dels habitants de la ciutat a finals del segle XIII.

Al segle XII els jueus de Girona habitaven al call, que disposava de tots els establiments i serveis que necessitaven, també de carnisseries i forns propis, que els permetien seguir les seves tradicions amb el menjar. Hi havia diverses sinagogues, hospital, banys i escoles.

A la tercera sinagoga és on es troba l'actual centre Bonastruc ça Porta amb un museu sobre els jueus de Girona, que van habitar a la ciutat durant set segles i que van haver d'abandonar al 1492, com la resta de jueus de Catalunya.

CRISTIANISME

El cristianisme, que arrela en la fe del poble d'Israel, té els seus orígens en una persona: Jesús de Natzaret, Jesucrist, Crist o simplement Jesús. Ell és el nucli de la fe cristiana i, segons els cristians, és en Jesús en qui es realitza plenament la salvació de Déu.

El naixement, la vida i la mort de Jesús ha condicionat totalment la civilització d'una gran part de la humanitat, la del món occidental. Molts dels nostres costums, formes de vida, expressions artístiques i folklòriques, i també la nostra manera de ser i de pensar s'entenen i s'expliquen a partir del coneixement de la religió cristiana.

Vers la tercera dècada del segle I, en una Palestina governada pels romans en bona convivència amb els jueus, Jesús de Natzaret va predicar un nou missatge que va significar una revolució religiosa i social.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

L'any I de la nostra era, a Betlem, un poble de Judea, va néixer, en una cova, Jesús, fill de Maria i Josep, però també, segons la creença cristiana, fill de Déu. Als pocs dies de néixer el van visitar uns reis mags que es creu que eren astrònoms i que venien de l'Orient assabentats del naixement del fill de Déu. La tradició diu que com a obsequi li van portar or, encens i mirra.

No se sap com va transcórrer la vida de Jesús de jove, però sí sabem que el seu pare era fuster i és possible que ell treballés fent feines senzilles.

Jesús va començar a predicar una nova manera de com havia de ser la conducta humana, basada sobretot en l'amor al proïsme.

Jesús es dirigia als pobres, els oprimits, els malalts i els marginats de la societat i predicava que tots els humans són iguals davant de Déu, per tant, la igualtat entre tots els humans, el respecte a la vida humana, la no violència i la vida eterna, és a dir que quan morim el nostre cos mor, però no la nostra ànima que perdurarà per sempre. La creença en la vida eterna també la tenen els jueus i els musulmans. Jesús també predicava la resurrecció dels morts en acabar el món i el judici final.

Jesús es considerava a sí mateix el fill de Déu que vingut a la Terra per a salvar als humans dels seus errors i transformar la societat cap el bé i la justícia. Predicava la llei d'Abraham i els manaments que estaven a les Taules de la Llei que va deixar Moisès, és a dir, les mateixes creences que els jueus, però insistint en que havien de ser aplicades veritablement a la vida quotidiana, respectant al proïsme. Va predicar en contra de les injustícies, diferències i els excessos dels poderosos sobre els febles.

Jesús va tenir molts seguidors que l'acompanyaven sempre que podien per escoltar les seves explicacions. En particular hi van haver dotze homes que van deixar la

seva família, la casa i la seva feina per seguir-lo sempre, van ser els dotze **apòstols**, que es deien: Pere, Andreu, Jaume Zebedeu, Joan, Felip, Bartomeu, Tomàs, Mateu, Jaume fill d'Alfeu, Judes Tadeu, Simó, Judes Iscariot. Quasi tots els apòstols eren pescadors. Més tard els cristians van utilitzar la silueta d'un peix com a símbol cristià, juntament amb la creu, que és el símbol de totes les esglésies cristianes.

Sant Sopar

Totes aquestes ensenyances de Jesús no van ser ben acollides pels jueus, que consideraven Jesús un subversiu i una amenaça contra la societat establerta, i el van lliurar al governador romà de Judea, Ponç Pilat. El governador no estava segur de condemnar-lo, però condicionat pels jueus, a l'any 33 de la nostra era, el va condemnar a morir crucificat, que és com s'executaven els lladres i delinqüents de l'època. Per no condemnar-lo sol ho va fer juntament a dos lladres.

La tradició cristiana diu que Jesús va ressuscitar, els seus seguidors així ho afirmaven, i va pujar al cel en cos i ànima. Això simbolitza la vida eterna, l'esperança de la vida més enllà de la mort per a tothom, creença comú a les tres religions monoteistes: jueva, cristiana i islàmica.

Jesús va encomanar als seus apòstols que prediquessin la religió cristiana arreu. Va deixar Pere com a successor seu a la terra, com a cap visible. Aquesta figura és la que amb els anys s'ha convertit en la figura del Papa, que s'ha anat succeint fins als nostres dies.

Després de la resurrecció de Jesucrist, els apòstols van difondre la seva doctrina primer entre els jueus, i després entre els romans. Més tard els apòstols es van dispersar pel món mediterrani per predicar la doctrina cristiana.

Els apòstols van aglutinar grups de creients que vivien en comunitats, i que van ser els primers cristians. Els cristians van formar les primeres comunitats a les ciutats més importants del pròxim Orient i més tard de la Mediterrània Occidental.

El cristianisme es va difondre ràpidament durant el segle I, en primer lloc per les ciutats més importants de la Mediterrània Oriental (Antioquia, Efes, Alexandria, Cartago) que tenien importants minories jueves. Posteriorment es va estendre per la Mediterrània Occidental.

Els cristians creien en la igualtat dels homes, en la no esclavitud, en un sol Déu i en la vida eterna, tal com havia predicat Jesús. Creences que anaven en contra dels interessos i les creences dels romans que a més a més veneraven a l'emperador. Els romans van condemnar els seguidors del cristianisme, perquè hi veien un enemic i els van perseguir. Neró, va incendiar Roma l'any 64 i després va voler culpar els cristians per no ser-ne el culpable davant del poble. Aquesta persecució va ser la primera decretada per un emperador. Després van seguir altres persecucions: Septimi Sever en va decretar una el 202, Deci el 249, Valerià el 257 i Dioclecià el 303. Els cristians víctimes de les persecucions es van convertir en els primers **màrtirs** i **sants** de la religió cristiana.

Aquestes persecucions van fer que els cristians s'amaguessin en una mena de túnels sota les ciutats que es deien **catacumbes**, només ells sabien l'entrada i allà feien el culte a Déu (les primeres misses), enterraven els morts i també podien viure si els perseguïen. A mida que els cristians eren perseguïts, la seva popularitat augmentava i moltes persones van adoptar la religió cristiana que donava més sentit a les seves vides que no les creences paganes i materialistes de l'Imperi Romà que estava en decadència.

Catacumbes de Santa Domilita. Roma

Constantí, l'any 313, va posar fi a les persecucions dels cristians amb l'edicte de Milà. A partir d'aquell any, el cristianisme va ser acceptat com una religió més de l'Imperi i a partir del 380 es va convertir en la religió oficial.

Els primers cristians es reunien en comunitats anomenades **esglésies** (del grec "*ecclesia*", *assemblea*). Aquests escollien **preveres** ("presbiteroi", ancians, actualment capellans), els quals eren assistits pels **diaques** (actualment també diaques, els que ajuden als bisbes o en les grans cerimònies). Les esglésies veïnes s'agrupaven en **diòcesis**, al capdavant de les quals hi ha un **bisbe**. A partir del segle III es van organitzar **concilis** que reuniren el bisbes per regular qüestions de la doctrina cristiana.

Les comunitats cristianes que van quedar en els territoris orientals van mantenir la doctrina cristiana més d'acord amb les primeres creences, mentre que entre els cristians de Roma van aparèixer noves creences i costums.

Entre els segles VIII i XI, l'església grega va prenent força entorn del Patriarca de Constantinoble i l'any 1054 es va separar definitivament del Papa de Roma. Actualment els cristians de l'església grega, són els que s'anomenen **ortodoxos**, o catòlics ortodoxos. Per a les esglésies ortodoxes la llengua oficial és el grec. Entre

els ortodoxos a més dels de Grècia trobem els de Rússia i els dels països de L'Est, que fan servir grec antic per a les cerimònies de l'església, i els coptes que és una comunitat d'ortodoxos molt petita, que va quedar a Egipte, i que parla copte.

Els cristians que han predominat a les zones occidentals de la Mediterrània són els cristians catòlics romans. L'església que segueix la doctrina de Roma és l'església catòlica, apostòlica i romana amb un cap que és el **Papa** de Roma. Mentre que les esglésies grega i russa són ortodoxes amb diferents caps que són els **Patriarques**.

La llengua oficial de l'església catòlica romana és el llatí. Fins el concili Vaticà II, l'any 1962, totes les celebracions es feien en llatí, les misses del diumenge també. A partir d'aquesta data les celebracions es fan en la llengua de cada país, encara que el llatí continua sent la llengua oficial.

Hi ha uns altres cristians que van seguir la Reforma de Martí Luter, que es va iniciar cap el 1.500 a Alemanya, i que ha donat pas a les diferents esglésies protestants, que també són cristianes.

Als països mediterranis no van arrelar aquestes doctrines protestants que es van expandir pel món anglosaxó. Les diferències més importants és que no creuen en la Verge Maria ni en els sants.

Els cristians van conservar moltes tradicions del món jueu i també del romà. Les celebracions de la doctrina cristiana es basen, en gran mesura, en moltes de les celebracions del jueus. Molts dels dies festius provenen d'adaptacions de celebracions jueves com la Pasqua. Els cristians també van adaptar el calendari roma que celebrava el canvi de les estacions (solsticis) i de les activitats agrícoles amb celebracions de tipus religiós, com les festes de Nadal amb el naixement de Jesús, que es celebra coincidint amb el solstici d'hivern, o sant Joan que coincideix amb el solstici d'estiu. També moltes celebracions romanes es van transformar en celebracions d'un sant o d'un fet cristià. El poble romà estava acostumat a honrar estàtues dels déus i els cristians no van deixar de banda aquest costum sinó que les estàtues dels déus van ser substituïdes per figures de sants o la imatge de Déu o de la Mare de Déu. La Pasqua jueva s'ha continuat celebrant però amb un altre símbol: la pujada de Jesús al cel, que és un altre símbol d'alliberació. Continua sent tradició per els cristians el dia de Pasqua menjar xai, com fan els jueus i els musulmans el dia de la festa del xai.

La peregrinació no és obligatòria pels cristians, però molts la fan pel gust de fer-la. Entre els cristians els llocs més comuns de peregrinació són Roma i el Vaticà, perquè és on està el Papa i també Terra Santa, és a dir Jerusalem, per ser els llocs on va viure i morir Jesús. Jerusalem també és el lloc de peregrinació dels jueus.

FESTES CRISTIANES

Els cristians al llarg de l'any celebren un seguit de festes que fan referència a la vida de Jesús i serveixen per recordar tant els esdeveniments de la seva vida, com el missatge que cada fet porta implícit. En molts casos aquestes festes són tradicions de la religió jueva que s'han adaptat al cristianisme i també trobem festes de tradició romana que s'han transformat en celebracions cristianes.

Els cristians com els jueus i els àrabs basen les seves festes en la commemoració d'un seguit d'esdeveniments narrats en els llibres sagrats. Els dies escollits per a la celebració d'aquestes festes tenen un ordre basat amb els calendaris relacionats amb els cicles del sol i de la lluna. Els cristians tenen un calendari solar però la festa de la Pasqua es continua celebrant seguint la tradició jueva del calendari lunar.

L'any per als cristians comença tot just després del naixement de Jesús. El calendari cristià comença a comptar a partir de l'any en que va néixer Jesús. El calendari litúrgic, és a dir el de les festes de l'església comença i acaba quatre setmanes abans de Nadal, és el temps d'advent.

Moltes de les festes litúrgiques que celebra l'església catòlica actualment molts cristians les desconeixen perquè al nostre país s'ha perdut bastant la tradició d'anar a l'església, encara que continuen celebrant-se i figuren en el calendari.

Segons les festivitats, els capellans per celebrar els oficis es vesteixen de diferents colors. Les persones enteses en la litúrgia saben pel color de la casulla (túnica per a dir missa) en quina època del calendari litúrgic s'està.

L'Advent: Són les quatre setmanes abans del Nadal. És un temps de preparació per viure el Nadal. Hi ha moltes tradicions segons els països: muntar un pessebre, guarnir la casa.

La Immaculada Concepció de la Verge Maria: Es celebra el 8 de desembre de cada any. En aquest dia es recorda que la Verge Maria va néixer sense el pecat original. Es celebra aquesta festa en Advent perquè els cristians catòlics també veuen en la Verge un model d'espera.

El Nadal: És la celebració del naixement de Jesús. Es commemora el 25 de desembre. És un temps en què les famílies es reuneixen per menjar plegades i estar juntes. El Nadal és una festa cristiana que celebren els cristians de totes les branques arreu del món.

Epifania del Senyor: Es celebra el 6 de gener i és la festa que la gent anomena dels Reis Mags. És celebra la visita que van fer uns Reis Mags que venien de l'Orient per adorar a Jesús acabat de néixer. Segons la tradició aquest mags, que eren astrònoms, van veure un estel que senyalava el camí fins on havia nascut Jesús. Aquest reis van veure els senyals que identificaven Jesús com a Déu i el van reconèixer com a messies i rei. Aquest reis no eren jueus, fet que significa que Jesús es va manifestar a tots els homes. La festa dels reis és una festa en la que era tradició regalar joguines i llamineries als nens. Actualment els regals són per a tota la família.

La Presentació del Senyor o dia de la **Candelera** es celebra el 2 de febrer. És el dia en què la Verge Maria va anar al temple a presentar a Jesús, el seu fill. És el temps en què es treuen els pessebres i acaben totes les festes relacionades amb el naixement de Crist.

Temps de **Quaresma**: És un temps litúrgic movable, ja que el seu inici depenen de la data de la Setmana Santa de cada any. Quaresma són els 40 dies abans de la Setmana Santa.

La setmana abans de començar la quaresma a molts llocs del món, entre ells el nostre país, hi ha dues celebracions no religioses que són molt notables, les volem anomenar aquí perquè la seva raó de ser és precisament la Quaresma, són: el *Dijous Gras* i el *Carnestoltes*.

El *Dijous Gras* o *Llarder*, es celebra l'última setmana en que es pot menjar carn, perquè la Quaresma, tradicionalment, ha sigut un temps de dejuni (fer un sol menjar al dia, al vespre), com tenen els jueus i els musulmans, i de abstinència (no menjar carn ni derivats). Per tot això el dijous gras la gent s'atipava de carn i greixos procedents del porc. Ara aquí celebrem el dia de la truita, i també mengem botifarra d'ou i coques de llardons.

Els dies de dejuni i abstinència per als cristians són: el dimecres de cendra i el divendres sant i abstinència tots el divendres de quaresma, però actualment l'església catòlica no és estricta en el compliment d'aquestes pràctiques que depenen de diversos criteris.

El darrer diumenge abans de la Quaresma es celebra el *Carnestoltes* o *Carnaval*. La paraula *Carnestoltes* significa carn llevada (que ha sigut tret), vol dir que ja no es pot menjar carn. Per *Carnestoltes* la gent es disfressa i fa gresca per fer com un comiat de la bona vida, davant del temps de privacions que ve. Aquestes celebracions continuen actualment però moltes persones en desconeixen l'origen.

El temps de Quaresma comença el *Dimecres de Cendra* i acaba amb la Pasqua. El dimecres de cendra molts cristians van a l'església on els hi posen una mica de cendra al front per recordar que estem fets de terra i que un dia morirem. La Quaresma es el temps de preparació a la Pasqua que és la festa que celebra la Resurrecció de Jesús. Durant aquests 40 dies tradicionalment un dia a la setmana es feia dejuni i el divendres es feia abstinència de carn, per ser un temps de sacrifici i penitència. Actualment en molts llocs es continua practicant.

Setmana Santa: La Setmana Santa és movable cada any perquè segueix el calendari lunar, com la pasqua del jueus. Per Setmana Santa és celebren els fets que Jesús va realitzar els últims dies de la seva vida sobre la terra. La Setmana Santa comença el Diumenge de Rams que commemora l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem, i acaba el diumenge de Pasqua amb la resurrecció de Jesús.

Durant la Setmana Santa hi ha diferents celebracions. En moltes poblacions es fan processons pels carrers amb imatges que representen Jesús, la Verge Maria i escenes de la passió. La tradició de fer aquestes processons ve de la Edat Mitjana.

Dansa de la Mort. Verges

Fora de la litúrgia a Catalunya es fan unes representacions teatrals de la passió de Jesucrist que són molt famoses, com ara: la passió d'Olesa i la d'Esparreguera. A Verges una processó molt característica és

la dansa de la mort, també molt famosa, que també ve dels temps de l'Edat Mitjana.

-Diumenge de Rams: Comença la Setmana Santa i es va a l'església a beneir palmes i palmons que després es quedaran a casa tot l'any. És un costum penjar-los al balcons. Aquest diumenge es celebra l'entrada triomfal de Jesús a la ciutat de Jerusalem. Les palmes i palmons s'agiten en senyal de benvinguda.

-Dijous Sant: En aquest dia es celebren tres esdeveniments fonamentals de la fe catòlica: la instauració de l'Eucaristia, la creació de l'Ordre Sacerdotal i el manament de l'amor entre tots els éssers humans. Aquests fets van succeir durant l'últim sopar que Jesús va fer amb el seus apòstols. A l'església es celebren oficis que recorden el sant sopar.

-Divendres Sant: Aquest dia es recorda la mort de Jesús a la creu, així com la seva passió, és a dir, el que Jesús va haver de patir abans de la seva mort.

-El Diumenge de Pasqua o Diumenge de Resurrecció del Senyor: En aquest dia es celebra la resurrecció de Jesús. A les esglésies s'encén un gran ciri, el ciri pasqual, que representa la llum que Déu dona als homes.

A Catalunya hi ha una tradició pel Dilluns de Pasqua, que és un dia festiu. El padri regala al seu fillol/a una "mona", que és un pastis adornat amb ous i llamineries. Regalar ous el dia de Pasqua es fa a molts llocs del món, és una tradició molt antiga. La tradició de regalar la mona a Catalunya també és molt antiga, està documentada des del segle XV. La denominació "mona" no se sap segur d'on ve, però es diu que podria venir de la paraula àrab "monus" (obsequi, donació), o ser una derivació de la paraula catalana "almoina" que també ve de l'àrab.

Temps Pascual: Amb el diumenge de Resurrecció comencen els 50 dies de la Pasqua, que acaba en la Festa de Pentecosta.

L'Ascensió del Senyor: És mòbile, depenent de la Setmana Santa. Es celebra el dia en què Crist va pujar al cel, quaranta dies després de la resurrecció.

Pentecosta: Amb el diumenge de Pentecosta acaba el temps de la Pasqua. És una festa mòbile depenent de quan caigui la Setmana Santa. En el diumenge de Pentecosta es celebra la vinguda de l'Esperit Sant als apòstols, el començament de l'Església cristiana i la missió de predicar la paraula de Jesús per tota la terra. Amb aquesta festa s'acaben les celebracions que commemoren la vida i la mort de Jesús.

El Corpus Cristi (el Cos de Crist): Es celebra el dijous de la segona setmana després de Pentecosta per fer memòria de la presència de Jesús en la Eucaristia. En moltes poblacions hi ha processons i es fan catifes de flors, com ara a Sitges o La Garriga

Sant Joan: Es celebra el 24 de juny. És una festa lligada a les festes dels romans que celebraven els solsticis. En aquest cas coincideix amb el solstici d'estiu.

L'Assumpció de la Verge Maria: Es celebra el 15 de agost per commemorar que Maria va pujar al cel. Maria és la primera en seguir els passos de Jesús cap el cel.

La **Nativitat de la Mare de Déu:** El 8 de setembre. En aquest dia es celebra el naixement de la Verge Maria. Els catòlics celebren només tres naixements: el de Jesús el 25 de desembre, el de Sant Joan Baptista el 24 de juny i el de la Verge Maria el 8 de setembre. La resta de les festes dels sants les celebren en la data de la seva mort.

ELS COLORS LITÚRGICS

Els capellans, segons el període religiós de l'any, utilitzen per a les misses i celebracions religioses túniques de diferents colors:

Temps d'Advent: el morat.

Temps de Nadal: el blanc.

Temps ordinari (sense celebracions especials): el verd.

Temps de Quaresma: el morat.

Temps de Pasqua: el blanc.

Temps ordinari (segona part, després de Quaresma i Pasqua i fins l'Advent): el verd.

CERIMONIES I CULTES CRISTIANS

Els homes donen molta importància als moments clau de la vida. En totes les religions aquests moments es celebren amb ritus especials.

Els cristians per significar aquests moments disposen dels **sagraments**, que són uns ritus per a cada moment important de la vida, en què un capellà pronuncia unes paraules concretes per a cada celebració. Els sagraments els va dictar Jesús, per omplir de gràcia divina als homes quan el reben, la qual cosa, normalment, es realitza a l'església.

Els sagraments són set: baptisme, confirmació, eucaristia, penitència, matrimoni, ordre sacerdotal, extremunció.

Baptisme: poc temps després del naixement, els cristians bategen els infants. És una cerimònia que ja feien els jueus, i serveix per fer el nen cristià.

Jesucrist va ser batejat per sant Joan Baptista al riu Jordà. Els cristians des dels primers temps van fer-ho amb els nadons i amb la gent que volia pertànyer a la religió cristiana.

La cerimònia consisteix a tirar aigua beneïda sobre el cap del nadó dient unes paraules que determinen que aquest nen ja entra a formar part de l'església i també se li imposa el nom. També hi ha el ritus del baptisme per persones grans que inclou, si es vol, submergir-se en l'aigua, això recorda la tradició jueva.

Els musulmans també tenen una cerimònia amb paraules especials per als nadons perquè comencin a ser musulmans i per a imposar-los el nom.

Els jueus també tenen el bateig.

Confirmació: Es una cerimònia de consolidació del baptisme, per tal que la persona confirmi que és cristiana. Actualment es fa entre els 16 i els 18 anys. Els jueus fan una cosa semblant però als 12 o 13 anys. En el món àrab també hi ha cerimònies per a passar de l'edat infantil a l'adulta.

Eucaristia: Jesús en l'últim sopar que va fer amb els apòstols abans de morir va instituir el sagrament de l'eucaristia. Quan Jesús va repartir el pa i el vi entre els seus deixebles els va dir que el pa i el vi eren com un símbol de la seva sang i del seu cos, que sempre estaria amb ells quan repetissin aquest ritual. Aquesta celebració es va convertir en la missa, que té la finalitat del reunir els cristians en comunió (unió) amb Déu i amb els altres cristians.

Es considera que per rebre la comunió s'ha de estar lliure de pecat. Entre els 8 i els 9 anys els infants combreguen per primera vegada.

Penitència: En el cristianisme, per al perdó dels pecats és necessària, a més a més del penediment, la confessió. La confessió consisteix a dir els pecats comesos a un capellà perquè en nom de Déu te'ls perdoni. Actualment es tendeix a la confessió comunitària on es perdonen els pecats amb una absolució general. Aquest sagrament s'anomena penitència.

Les esglésies cristianes no catòliques consideren que amb el penediment de la persona davant de Déu és suficient.

Matrimoni: L'església catòlica considera al matrimoni com una institució fundada per Déu. Constitueix el principi d'una família que és una comunitat indissoluble. No existeix el divorci, únicament el Papa pot anul·lar un matrimoni religiós en algunes circumstàncies excepcionals. En les esglésies cristianes protestants el divorci sí que és acceptat. La cerimònia del matrimoni també té unes paraules rituals concretes.

La cerimònia per a nomenar capellans és el sagrament anomenat **ordre sacerdotal**.

Extremunció: Davant la proximitat de la mort els cristians també tenen un sagrament. El capellà, quan una persona té pròxima la mort, va tocant parts del seu cos amb un oli recitant unes paraules.

Els cristians, com els jueus i les persones de religió islàmica, creuen en la vida eterna, enterren als seus difunts tant sota terra com en nínxols. Els jueus només ho fan sota terra.

Els cristians acostumen a fer, abans de l'enterrament, una cerimònia religiosa, una missa de difunts a l'església, amb el fèretre que conté al difunt, això s'anomena funeral, si no hi ha missa s'anomena respons.

També, com els jueus, al món cristià s'acostuma a mantenir un temps de dol que abans era visible perquè, segons la tradició, consistia en vestir-se de color negre durant un temps, després de gris i finalment de blanc; el dol durava dos anys. Actualment cada vegada menys la gent es vesteix de negre per fer el temps de dol. Es considera que el dol és un sentiment de pèrdua que no cal manifestar

externament. Així i tot, vestir-se de negre, en molts llocs es conserva com a tradició i encara es poden veure viudes o viudos molt grans que vesteixen de negre la resta de la seva vida.

També molts cristians dediquen misses periòdicament als seus difunts, i pels que no ho fan hi ha un dia de record per a ells, el Dia dels Difunts, que segueix a un altre dia de celebració cristiana, el Dia de Tots els Sants, l'1 de novembre. Aquest dia és tradició menjar castanyes i panellets, un dolç que prové dels àrabs.

Hi ha costums lligats a la religió que es fan per tradició, són costums que s'han anat imposant i estenent dins de cada religió, i que es refereixen a les maneres de resar o de vestir.

Una altra tradició que es refereix a la manera de vestir a l'església, que s'ha perdut fa ja un cert temps, almenys al nostre país, és que les dones per entrar a l'església havien de cobrir-se el cap, normalment, amb una mantellina. També havien de tapar-se els braços, l'esquena i no portar faldilles curtes en senyal de respecte. Aquesta tradició de tapar a les dones recorda al món àrab. Actualment aquesta tradició es manté en alguns llocs del món. També els homes que portaven barret, abans d'entrar a l'església, s'havien de descobrir, també en senyal de respecte. Al món àrab per entrar a la mesquita s'han de treure les sabates. Tots aquests rituals de les diferents religions són per senyalar que la casa de Déu es un lloc sagrat que s'ha de respectar.

Resar el rosari és un altre costum que té trets comuns amb els musulmans i altres religions orientals. El rosari és una cadeneta o cordonet enfilat de grans, cinc desenes separades per un altre gra, acabat per una cadeneta petita amb altres grans de la que penja una creu. Els grans dels rosaris poden ser de diferents materials, vidre, fusta, nacre, etc. i els fidels els van passant un a un amb els dits d'una mà, mentre van pronunciant unes lletanies (paraules que es van repetint). El rosari cristià té una antiguitat de 1.500 anys, i el que representa és una oració i meditació pels misteris de la religió cristiana. La tradició diu que el rosari en la seva forma actual el va rebre Sant Domènec, quan d'una forma miraculosa, l'any 1214, se li va aparèixer la Mare de Déu i li va donar. El rosari es resa sol o en grup, a casa i a l'església. Encara hi ha algunes esglésies on es resa al vespre. Les oracions del rosari es divideixen en misteris.

Els ortodoxos també tenen un rosari una mica diferent, freqüentment, és de llana perquè no faci soroll.

Els musulmans tenen un rosari que consta de 33 grans, de vidre, de fusta, d'ambre i cada vegada que passen un gra reciten un dels atributs d'Al·là. Com que els musulmans tenen 99 formes diferents d'anomenar a Al·là, han de passar els grans del rosari tres vegades.

Els rosaris a totes les religions es fan servir com una forma de meditació sobre Déu, i sobre la pròpia religió, resant.

L'ART AL MÓN CRISTIÀ

El món cristià ha tingut i té moltíssima importància en totes les manifestacions de l'art, ja que en el món occidental durant segles l'art ha anat paral·lel a la història de la religió.

L'art paleocristià és simbòlic i senzill, vol expressar els estats espirituals i dona poca importància a la perfecció tècnica o estètica. Mostres d'aquest art es troben en els llocs d'enterrament i de culte, és a dir, les **catacumbes** i les basíliques. S'hi han trobat pintures al fresc que representaven formes simbòliques com el peix, la palma, el colom, etc. En el segle II es va introduir la figura humana, com la figura del Bon Pastor.

Després de l'edicte de Milà, els cultes cristians van sortir a l'exterior i el lloc on es reunien els fidels era la **basílica**. Aquesta construcció deriva de la romana i té una part central allargada. En la construcció d'edificis religiosos es feien servir materials d'alta qualitat, pintura i escultures que feien al·lució al culte. També es va començar a introduir la tècnica del mosaic per guarnir els espais amb lluminositat i colors, com a Santa Maria la Major a Roma.

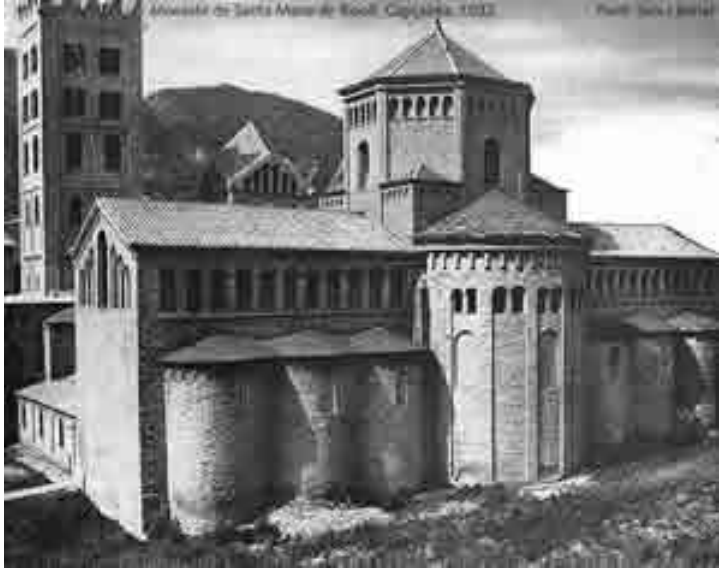
Les esglésies ortodoxes van construir els temples seguint les formes arquitectòniques d'estil bizantí, els temps moderns han seguit l'estil arquitectònic del país on s'han construït. També van crear les **icones** que són pintures d'imatges religioses d'estil bizantí, generalment Jesucrist i la Mare de Déu creades sobre una fusta que es tanca amb dos batents també pintats amb imatges, amb la finalitat de poder-les transportar.

La religió cristiana va perdre la senzillesa dels primers temps i es va anar organitzant en una jerarquia molt més rígida presidida pel Papa de Roma, considerat el cap visible de Déu a la terra, seguit dels cardenals, els bisbes i els capellans.

També van aparèixer els ordes religiosos, petites comunitats d'homes que seguien unes regles de vida monàstica sorgides de la inspiració divina de persones, que més tard es van considerar sants, com ara: L'orde dels Agustins de sant Agustí de Tagaste (Argèlia) (354 dC.) dels Benedictins de San Benet de Núrsia (540 dC.), dels Franciscans de Sant Francesc d'Assís (1.182 dC.) etc. Aquests ordes es basen en la vida en comunitat com els antics cristians i a més a més observant unes normes com l'obediència, la pobresa i la castedat d'entre altres. Cada comunitat religiosa té les seves pròpies regles. Actualment hi ha monjos i monges en el cristianisme i en moltes d'altres religions. Aquestes comunitats van construir magnífics **monestirs** que feien de residència i d'església. Els monestirs van ser fonamentals per a la cultura a l'època medieval, ja que entre d'altres, van tenir la funció de ser dipositaris de tots els coneixements culturals i científics que estudiaven, traduïen i més tard van transmetre.

Fins al segle XII, la cultura estava localitzada principalment en els monestirs, també en les catedrals i les corts reials. En els monestirs s'estudiaven i comentaven els textos

Sagrats i també es reproduïen i miniaven. El monestir de Ripoll posseïa una de les millors biblioteques de l'època.

Monestir de Santa Maria. Ripoll

A Catalunya hi ha monestirs molt importants com el monestir benedictí de Santa Maria de Ripoll (segle XI, tal com el coneixem ara). Aquest monestir està enclavat en el que s'anomena Catalunya Vella, els territoris cristians per sobre de la frontera que formava el riu Llobregat, com el Monestir de Sant Cugat (segle XII) i el de Montserrat (segle X) que també són benedictins, el Monestir de Pedralbes (segle XIV) a Barcelona, de l'orde de les monges clarisses. A les comarques de Tarragona trobem els monestirs cistercencs de

Santes Creus (segle XII), el Monestir de Poblet (segle XII) i el Monestir de Vallbona de les Monges (segle XII), on les monges també eren de l'orde del Cister. Aquests monestirs són un exemple de la gran importància, no només cultural sinó també arquitectònica, que van tenir els monestirs a Catalunya i a tota l'Europa medieval.

Als monestirs es parlava llatí. El llatí va ser la llengua que es va parlar en els països que s'havien integrat en l'imperi romà. Un dels fets més importants d'aquest període és la formació de les llengües romàniques. El llatí, poc a poc, es va perdre com a llengua corrent i va quedar com a llengua culta, només a l'abast d'unes poques persones, estudiosos, clergues i monjos dels monestirs. Els textos comentats, normalment, anaven dirigits al poble que no parlava llatí.

Les formes artístiques que es van desenvolupar en els estats cristians fins al segle XI s'anomenen **art pre-romànic**. Hi va influir l'art visigòtic, que recollia elements romans; el mossàrab, amb característiques musulmanes; el llombard i el carolingi. Els aspectes artístics van arribar sobretot a partir dels pelegrinatges i l'aportació dels artesans locals.

Els edificis, majoritàriament religiosos, són de dimensions reduïdes i s'hi utilitza l'arc de ferradura.

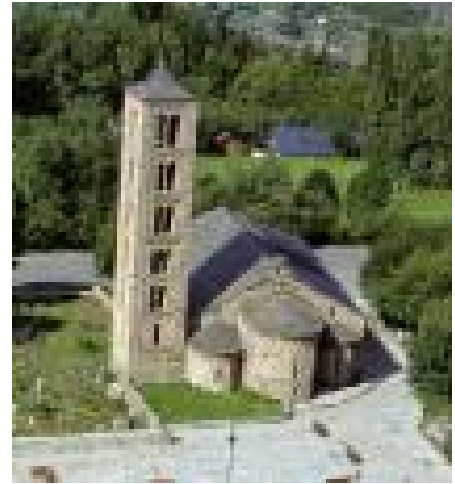
L'arquitectura romànica a la Península va experimentar un període d'evolució que inclou tres moments: el primer **art romànic** o romànic català (Santa Maria de Ripoll); el romànic pur o cluniacenc, es va introduir pel camí de sant Jaume, i es va barrejar amb les herències asturiana i mossàrab (catedral de Jaca) i les escoles regionals (sant Juan de Duero a *Sòria*, i monestir de Sant Cugat del Vallès).

La funció de la pintura romànica era, d'una banda, instruir el poble i, de l'altra, decorar les superfícies arquitectòniques (Sant Climent de Taüll).

L'escultura estava integrada en l'arquitectura per mitjà de les figures de les portades i els capitells dels claustres. La figura humana s'adapta a l'espai

disponible, és a dir s'allarga o s'aplana segons que sigui una portalada o un capitell. Durant aquesta època floreixen les talles religioses en fusta, com el sant Crist o la Mare de Déu asseguda en el tron amb el nen.

El romànic és l'art que es desenvolupa a Catalunya a partir de l'any 1000, que té com a finalitat aproximar la idea de Déu i de salvació a l'espectador, no imitava la realitat sinó que la interpretava per donar una imatge, un missatge concret, com aconseguir la salvació. L'art romànic va ser un art eminentment docent, el que mirava l'obra, ja reconeixia els símbols que hi havia expressats. Els millors exponents dels primers anys són Sant Pere de Rodes, Sant Martí del Canigó, Sant Miquel de Cuixà, Santa Maria de Ripoll i Sant Pere de Vic. Als Pirineus, destaquen les esglésies senzilles, com les de la vall de Boí amb Sant Climent de Taüll. A partir del segle XII trobem edificis més grans com Santa Maria de l'Estany i Sant Cugat del Vallès, Poblet i Santes Creus.

Sant Climent de Taüll

L'art propi de la baixa Edat Mitjana és el **gòtic**. Sorgeix amb la reforma cultural iniciada a mitjans del segle XII i va unit a l'esplendor de les ciutats. Per tant, els edificis que es van construir en aquesta època són les grans catedrals i, per primera vegada en l'edat mitjana, edificis civils: palaus, ajuntaments i llotges comercials.

L'art gòtic va néixer a França i ben aviat es va escampar per resta d'Europa. La **catedral** va ser l'edifici més característic. Tant la construcció com el finançament d'aquests monuments estaven lligats íntimament a la ciutat en què s'alçaven, ja que les catedrals es van enriquir amb les aportacions que feien els fidels. Les més importants van ser Chartres, Reims, i París a França, Colònia a Alemanya, Canterbury a Anglaterra i Siena i Milà a Itàlia.

Catedral de Barcelona

A les catedrals gòtiques es van aplicar nous mètodes constructius que van introduir elements diversos: l'arc ogival i la volta d'ogiva van fer possible de construir naus més altes i esveltes.

Es va donar més importància a l'espai interior. Es va aconseguir més llum gràcies als vitralls, que van substituir les petites finestres del romànic.

Hi ha moltes esglésies gòtiques d'importància, les més properes són Santa Maria del Mar a Barcelona, la catedral de Barcelona i la de

Girona. També hi ha monestirs com el de Poblet i Santes Creus,

L'escultura gòtica és naturalista i els seus models reproduïen homes i dones amb realisme,

A excepció d'Itàlia, on es va continuar pintant sobre murs, a la resta d'Europa es va imposar la pintura sobre taula: els retaules. Més tard es continuen construint esglésies seguint les tendències arquitectòniques de cada època: renaixentistes, barroques, neoclàssiques i fins i tot modernistes, com el temple de la Sagrada Família i la capella de la colònia Güell, construïdes per Antoni Gaudí..

La pintura i l'escultura religioses també evolucionen seguint els corrents artístics de les diferents èpoques, fins els nostres dies.

L'ISLAMISME

L'islam és una religió monoteïsta practicada en l'actualitat per milions de persones arreu del món. Els seus seguidors són els musulmans. De les tres religions *monoteïstes* de la Mediterrània és la més nova, la que va aparèixer més tard.

L'islam, a més de ser una religió, també regula el comportament dels musulmans, tant políticament com socialment. Que la religió condicioni una forma de vida als seus seguidors és un tret comú en les tres religions.

La religió de L'Islam va néixer a Aràbia en el segle VII, el seu fundador va ser Mahoma (Muhammad pels musulmans). La paraula Islam vol dir submissió i els seus seguidors són els musulmans, terme que vol dir creients. Des d'allà es va estendre per diverses regions, fins que va formar un imperi que abraçava des d'una part d'Àsia fins a la Península Ibèrica, passant pel nord d'Àfrica, Aquest imperi va mantenir una unitat política, social i cultural fins que es va desmantellar en el segle XIII, però en va quedar la unió religiosa.

La Kaaba. Peregrinació a la Meca

Els àrabs eren politeïstes, cada tribu tenia els seus déus, que podien ser elements de la natura, els astres, esperits invisibles, pedres, etc. Al desert no tenien santuaris, però si que n'hi havia en algunes ciutats, el més important era el de **la Kaaba**, una pedra negra caiguda del cel, probablement un meteorit, situat a la ciutat de **Meca**.

A la Meca hi havia el mercat més important de caravanes i també es va convertir en un centre de pelegrinatge. Els àrabs per mitjà

del comerç van entrar en contacte amb mercaders jueus i cristians i van conèixer aquestes dues religions monoteïstes.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Muhammad, més conegut per nosaltres com **Mahoma**, va néixer a la Meca cap a l'any 570. Es va quedar orfe quan encara era un nen i va viure amb el seu oncle. Igual que la seva família va ser mercader caravaner i va treballar per a la Jadiya, una viuda rica que tenia caravanes de camells i amb la qual es va casar.

A causa del seu ofici, va viatjar per Aràbia, Síria i Palestina. Per aquest motiu va entrar en contacte amb altres comerciants d'altres llocs i de religions diferents, com ara jueus i cristians, i per això va poder conèixer i estudiar la Bíblia.

L'any 610 va sentir una crida de Déu, que se li va manifestar per mitjà de l'arcàngel Gabriel, el qual li va anunciar que havia estat escollit per ser profeta d'Al.là, l'únic Déu.

A partir d'aquest moment Mahoma va començar a predicar una nova religió, l'islam. L'**islam**, com la doctrina de Jesús, denuncia la injustícia social, creu en la igualtat dels homes, predica fer el bé, la generositat i que tots som germans, fills de Déu. Aquesta religió, com el cristianisme, va sorgir en un moment d'extrema crisi social, de gran pobresa i desigualtat amb grans abusos per part dels poderosos i un sistema de vida corrupte. Els grans mercaders se li van enfrontar ja que el que predicava Mahoma anava en contra dels seus interessos i aquest enfrontament el va obligar, l'any 632, a fugir a la ciutat de Yatrib (que més tard va canviar el nom pel de Medina). La fugida de Mahoma, que es coneix amb el nom d'**hègira**, determina la data d'inici del calendari musulmà i una nova era per la història dels musulmans.

Hi ha estudiosos de l'islamisme que consideren que Jesús va obrir el camí al proclamar la igualtat dels homes, a banda de donar unes màximes de vida, però al morir tan jove va deixar la seva obra incompleta ja que no va donar gaires explicacions de com posar a la pràctica moltes de les coses que predicava. Mahoma és el profeta que, per inspiració divina, dicta les màximes de vida, que en la seva època van ser una revolució i que estan recollides en l'Alcorà.

La pràctica de la religió islàmica la va dictar Mahoma per ordre divina. Es basa en l'existència d'un sol déu Al.là i en que els creients han de complir la seva voluntat, expressada pel seu profeta, Mahoma.

Els deixebles de Mahoma van escriure l'**Alcorà**, llibre sagrat, que conté les revelacions que Al.là va fer al Profeta. Per als musulmans l'Alcorà és la paraula de Déu i recull les obligacions religioses i també les lleis socials i polítiques que qualsevol musulmà ha de seguir. També van escriure els Hadit o Sunna que recullen les vivències de Mahoma i compilen les sentències pronunciades pel Profeta.

Moltes de les normes que dicta són mesures higièniques molt d'acord amb els problemes sanitaris de l'època, altres per acabar amb la injustícia social, instaurant l'almoïna com una obligació del que té amb el que no té. El matrimoni el considera necessari per a que les dones no siguin abandonades i per crear la família i fa obligatori que la dona tingui una dot per part del marit, per si un dia aquesta es queda sola. Els matrimonis múltiples per l'Alcorà són una forma de que les dones no quedin abandonades. En principi les dones han de donar consentiment pel matrimoni. L'Alcorà no obliga a que les dones es cobreixin el cap, són costums que els homes han creat. Hi ha un versicle de l'Alcorà que diu "fes que es cobreixin la teva dona i la teva filla per a no ser molestades".

L'**Alcorà** és tant important pels musulmans com la **Torà** pels jueus i els **Evangelis** pels cristians. És el testimoni de Déu a la terra i les seves paraules han de recordar-se amb precisió i s'han d'escriure amb bones cal·ligrafies. L'Alcorà ha de ser un llibre preciós creat pels artesans amb cobertes i bons materials. És un llibre

acurat i venerat que es cobreix amb robes fines i es guarda en un lloc d'honor. Ocupa el lloc més important de l'Islam.

L'Alcorà estableix cinc obligacions que qualsevol musulmà ha de complir: acte de fe, oració, dejuni, almoïna i pelegrinatge.

Acte de fe (Chahada): qualsevol persona que vulgui seguir l'islam ha de creure i repetir la màxima següent: *no hi ha cap altre déu que no sigui Al.là i Mahoma és el profeta de Déu.*

Oració (Salat): consisteix a recitar versets de l'Alcorà, apresos de memòria, mirant cap a la Meca. S'ha de fer cinc vegades al dia: en llevar-se, a primera hora de la tarda, al final de la tarda, en pondre's el sol i a la nit abans d'anar a dormir.

Almoïna (Zakat): Donar almoïna al pobre. Dedicar una part dels guanys a ajudar els més necessitats.

Dejuni (Sawn): S'exigeix a tot musulmà (excepte als nens i als malalts) que faci dejuni entre l'alba i la posta de sol, durant el mes del **ramadà**, el novè mes del calendari lunar dels musulmans. No han de beure, menjar ni fumar. La intenció d'aquest dejuni, com el de tots els dejunis, també el dels jueus i els cristians, és exercitar la força de voluntat fent que el cos obeeixi l'esperit i sigui capaç de passar privacions, amb un afany de superació personal, en honor de Déu i amb un esperit comunitari.

Pelegrinatge (Hadj): tot musulmà, si pot, ha d'anar en pelegrinatge, com a mínim un cop, a la Meca. Allà vestits amb unes túniques blanques, han de fer set voltes al santuari de la Kaaba (una gran pedra negra).

L'islam prohibeix de menjar carn de porc i l'alcohol. Els jueus tenen moltes més restriccions amb els aliments. En realitat són mesures higièniques, el porc perquè produïa moltes malalties i l'alcohol perquè destrueix la persona. També prohibeix els jocs d'atzar i la reproducció de la figura humana, per tal que no pugui ser objecte de culte.

Per els musulmans els àngels són molt importants ja que va ser l'arcàngel sant Gabriel el que va comunicar a Mahoma l'Alcorà. També pensen que cada persona té un àngel de la guarda i que hi ha un àngel que registra les obres bones i un altre les dolentes. Hi ha àngels bons i dolents, els dimonis, el més important dels quals és Iblis, el Lluçifer dels cristians. En les tradicions cristians també trobem la figura dels àngels amb la mateixa organització de l'Islam.

Mahoma va ser el cap religiós i polític de la comunitat musulmana que s'estenia per Aràbia i que cada vegada era més nombrosa. Va morir l'any 632 sense dir qui seria el nou cap de l'islam. Finalment els seus successors van ser membres de la seva família i van adoptar el nom de califes. Això va donar lloc a l'època coneguda amb el nom de califat ortodox, anomenat així perquè els califes van mantenir la doctrina de Mahoma sense variacions. En aquest moment va començar l'expansió de l'islamisme, que va arribar a crear un gran imperi. El califa no sols era un líder espiritual, sinó que també era el cap de l'imperi.

L'any 657 va esclatar un conflicte que va dividir l'islam en sunnites i xiïtes. Cada grup era partidari d'un successor de Mahoma. Aquests grups es van enfrontar, fet que va tenir com a conseqüència l'assassinat d'Alí, xiïta, i quart i últim califa ortodox. Així, l'any 661 es va produir un canvi de dinastia i va començar el califat omeia, amb el califa sunnita Muawiya. La nova dinastia de califes provenia de Síria, per això va traslladar a Damasc la capital de l'imperi.

Durant el califat omeia, l'islam va continuar creixent. Va conquerir el nord d'Àfrica, Sicília i Hispània (que va rebre el nom d'al-Andalus) l'any 711. Els musulmans van creuar els Pirineus i van arribar a Poitiers, on van ser frenats pels francs l'any 732. Per l'est van arribar fins el riu Indus (a l'Índia) i el Turquestan. Pel nord van intentar de conquerir Bizanci, però no ho van aconseguir.

L'imperi islàmic era tant extens que no va poder mantenir la unitat política per la qual cosa es va desmembrar. Els governadors de les províncies van anar acumulant poder i es van anar independitzant. Aquest va ser el cas d'al-Andalus "que es va declarar independent i va formar el califat de Còrdova l'any 929, o del nord d'Àfrica que es va dividir en diversos regnes (Taifes).

El ràpid èxit de l'expansió islàmica va ser degut a diversos factors. D'una banda, els musulmans estaven obligats a estendre la religió per mitjà de la guerra santa, però no necessàriament amb violència. En general van respectar les religions i les propietats dels països conquerits a canvi d'un impost. En els territoris conquerits coexistien de manera pacífica musulmans, jueus i cristians. Alguns jueus i cristians es van convertir a l'islamisme per no pagar impostos: eren els muladíes.

La civilització islàmica tenia una gran riquesa cultural, perquè els musulmans havien adoptat part de totes les cultures dels pobles que havien conquerit. També van fer que hi hagués una llengua comú per a tots ells, l'àrab. La llengua i la religió comú és el que més uneix als musulmans de tot el món.

Els àrabs van fer aportacions científiques en tots els camps de les ciències: àlgebra, trigonometria, física, química, medicina, matemàtiques, astronomia, geografia, història i filosofia.

Els àrabs van descobrir a l'Índia el número zero i el van introduir a Europa adoptant el sistema de numeració decimal.

Van avançar en les tècniques de regadiu dels cultius i l'aprofitament de l'aigua. Van introduir a la Península el sistema de sèquies per regar les hortes i els aljubs per emmagatzemar l'aigua i el sistema de clavegueres i els banys públics.

Banys Àrabs. Girona

Van haver-hi grans metges àrabs que van fer avanços en medicina i cirurgia. Avicena va ser un dels científics més importants, filòsof i metge, va escriure el Llibre del Cànon de medicina. Al-R-Razi va ser autor d'una enciclopèdia mèdica. Les dues obres van ser traduïdes al llatí i van arribar a Europa per tal que poguessin ser consultades pels metges europeus.

També es van interessar per l'astronomia, la geografia i per millorar la navegació. Van construir observatoris, i van portar d'Àsia la brúixola, Al-Fazani va construir el primer astrolabi, un instrument que permetia mesurar angles amb els estels o el sol per poder saber la longitud i orientar el rumb correcte tant a la terra com al mar. Les caravanes travessaven els deserts i no perdre's era essencial per la seva supervivència.

La llengua de l'islam, l'àrab, s'escriu en direcció contrària a la llengua llatina, de dreta a esquerra i només fa servir consonants. Hi havia escoles o *madrasses* on s'estudiava l'Alcorà, les quals persisteixen a l'actualitat.

La cultura àrab va ser introduïda a Europa a través de Sicília, Còrdova (al-Andalus) i Toledo.

Moltes de les ciutats de la Península van ser conquerides pels musulmans per mitjà de pactes i capitulacions, i no de manera violenta. A més l'islam respectava les religions cristiana i jueva i es limitava a imposar un impost especial per poder continuar practicant aquestes religions. Així doncs, la major part de la població

hispanovisigoda va acceptar els musulmans. Alguns fins i tot es van convertir a l'islam i es van integrar a la societat musulmana.

Els jueus van col·laborar amb els musulmans quan aquests van arribar a la Península, ja que ells havien estat perseguits pels visigots. A diferència de molts cristians, els jueus van conservar la seva religió i van viure en les aljames (comunitats, calls), amb els musulmans i es dedicaven al comerç o a la medicina en convivència amb ells.

CERIMONIES I CULTES ISLÀMICS

Cadascun dels moments importants de la vida d'un musulmà té la seva cerimònia com els dels jueus i els cristians.

Immediatament després de néixer un nen se'l crida a l'oració per l'orella dreta i se li recita l'oració per l'orella esquerra. És la mateixa oració amb la comencen a la mesquita: "*Déu és el més gran*". Set dies després al nen se li dona el nom en una cerimònia anomenada **aqiqah**, i es convida els amics i parents amb la intenció d'introduir al nou musulmà en el món on desenvoluparà la seva vida. El nom s'escull generalment entre els de la família del Profeta, els profetes anomenats a l'Alcorà o de grans musulmans del passat.

Als quatre anys es considera que el nen ja pot començar a estudiar i això es celebra amb una cerimònia, on es reciten les primeres paraules que Déu va dir al profeta. La segona cerimònia és la **circumcisió** que es practica als nens entre els set i els dotze anys, si bé també es pot fer als vuit dies d'haver nascut.

El **matrimoni** es un contracte, no un sacrament. Es pot realitzar a la mesquita, la casa del nuvi o de la núvia, hi pot estar present l'imam o no. El que sí que és imprescindible, és que hi hagin dos musulmans com a testimonis de l'intercanvi de promeses. Es permet tenir quatre esposes però totes han de tenir el mateix tracte. El Profeta és contrari al divorci, només en casos extrems, ja que representa una gran pèrdua, també financera perquè l'home ha de pagar a la dona la meitat del dot.

Quan un musulmà està pròxim a morir se l'anima a fer una confessió de fe perquè mori pronunciant el nom d'Al·là. Un cop ha mort se'l renta, immediatament se'l vesteix i es porta de seguida a la mesquita on es celebra la cerimònia fúnebre. Després es porta a enterrar. Se l'enterra amb la cara mirant cap a la Meca.

Més enllà de la mort es recompensa els bons amb el paradís i es castiga els dolents amb l'infern. Creuen en la resurrecció i el judici final, com els cristians.

Durant l'enterrament hi ha moltes manifestacions de tristor, però pels musulmans morir és passar a una vida millor i no ha de ser un motiu continuat de dol.

Els musulmans han de ser tolerants amb les altres religions, sobretot amb la jueva i la cristiana, ja que Déu havia enviat anteriorment els profetes Abraham i Jesús. Per als musulmans Jesucrist és un profeta, i per tant respectat per ells. Mahoma és l'últim i definitiu profeta per als musulmans.

L'islam no té sacerdots, però sí que té intèrprets de les escriptures, els **ulemes**, i l'oració acostuma a estar dirigida per l'**imam**.

FESTES ISLÀMIQUES

Les festes musulmanes varien cada any d'acord al calendari lunar. Es a dir, es desplacen aproximadament 13 dies abans respecte a l'any anterior en relació al calendari gregorià, que és el que fem servir al món occidental. Per exemple, si una celebració musulmana va escaure's el 20 de juliol l'any 1996, l'any 1997 es celebrarà, aproximadament el 7 de juliol.

Les dues celebracions obligatòries per els musulmans són:

Aïd el-Fitr, la festivitat que marca la fi del mes sant del Ramadà, el dia 1 de *shawwal*. Durant tres dies els musulmans gaudiran de menjar exquisits i les famílies i els amics es reuniran en les cases per celebrar-ho i fer-se regals. S'il·luminen els carrers i es donen diners als nens i també als pobres.

Aïd al-Adha / Aïd al-Kabir. Gran festa del sacrifici amb motiu del pelegrinatge a la Meca. El 10 de *zul-hijja* és la segona festa obligatòria pels musulmans. Es pot perllongar tres dies o més. Commemora el sacrifici del profeta Abraham que va sacrificar a Yahvè tot el què més estimava, fins i tot va estar a punt de sacrificar el seu fill Isaac. És coneguda amb el nom de la Festa del Xai. També es celebra l'últim ritus de la **peregrinació a la Meca**, i ho fan tant els pelegrins com els que estan a casa seva. Es sacrifica una ovella o una vaca de la qual cada família es queda amb una tercera part i la resta ho donen als pobres.

La peregrinació a la Meca ja es feia en època preislàmica ja que la Meca i la pedra Kaava es consideraven un lloc sagrat de peregrinació.

També és obligatori fer dejuni tot el mes de **Ramadà** per les persones adultes que no estiguin malaltes. El dejuni es fa des de la sortida del sol i fins la posta de sol. Consisteix en no ingerir aliment o beguda, no fumar i no mantenir relacions sexuals durant les hores de llum solar. El sopar els dies de ramadà és més abundant que de costum. El dejuni és una forma d'enfortir el cos i l'esperit. En quasi totes les religions hi ha dies de dejuni.

Altres celebracions no són obligatòries però és de tradició fer-les. L'últim divendres de ramadà es fa una visita especial a la mesquita per acomiadar el dejuni;

Shab i-Barat, el 15 de Shaaban quan Déu registra les accions bones i dolentes dels homes.

Mezquita de Còrdova

Per a els musulmans l'Any Nou comença el primer dia del *Moharrem*, es celebra el primer dia de la **Hègira**, la partida de Mahoma de la Meca cap a Medina per fundar una nova religió. El mateix mes es celebra la **Ashura**, el 10 de Muharram, data en que els musulmans celebren, el fi del diluvi, el descens de Noè de l'Arca i el lliurament a Moisès dels Deu Manaments.

El **Aïd el-Kebir** és una festa en què els musulmans commemoren el sacrifici d'Abraham i es coneix popularment com la Festa del Xai.

En el mes *Rabí I*, el dia 12, es commemora el **Mawlid al-nabíulud**, el naixement del Profeta Mahoma. Les festes comencen el dia 1. Aquestes festes van néixer quan l'islam va prendre contacte amb els cristians que celebraven el naixement de Jesús.

El 27 del mes *Rajab* es celebra una de les festivitats més importants per als musulmans, el **Laylat al-Miraj**, que rememora la pujada de Mahoma al cel des de Jerusalem. També hi ha algunes festes que tenen relació amb el calendari solar, com l'**Ansara**, el dia del solstici d'estiu.

Els musulmans quan arriba l'hora de l'oració la fan en el lloc on es trobin, desplegant una catifa sobre la que s'agenollen mirant cap a la Meca, si bé normalment el lloc per a l'oració és la mesquita. El **muetzí** és la persona que crida a l'oració, des dels minarets (torres adossades a les mesquites) a les ciutats àrabs. A les mesquites l'oració la dirigeix l'**imam**.

L'ART AL MÓN ISLÀMIC

L'art musulmà va rebre les influències de les cultures dels països que l'islam havia conquerit.

L'Alcorà prohibia la representació de la figura humana perquè es podia convertir en objecte de culte, per això la pintura i l'escultura es van treballar poc. En canvi el que es va desenvolupar és l'arquitectura (amb la construcció de mesquites i palaus) i les arts menors, com l'orfebreria, la ceràmica, la joieria, els teixits, el vidre, la cal·ligrafia

Alhambra de Granada

En l'arquitectura l'edifici més important era la mesquita, centre de reunió per a l'oració. En arquitectura civil destaca la construcció de palaus reials per als califes, les madrasses, els mercats i els banys públics.

Cúpula de la mezquita de Còrdova

En general, els edificis musulmans es construïen amb materials pobres, com el fang, el guix i la fusta, per això no es conserven cases àrabs molt antigues, només alguns palaus i mesquites. En les construccions es tenia cura de l'interior, on destacaven els patis porticats amb abundància d'aigua, fonts i jardins, tant en els palaus com en les cases particulars.

A les cases dels nostres pobles han quedat reminiscències de l'època àrab: els patis interiors, pintar les façanes de blanc per que no faci tanta calor a l'estiu, les persianes a les finestres, les catifes, les estores, els brasers.

També en els edificis i mesquites hi ha motius i materials decoratius variats, com els marbres, mosaics o pintures. Els temes més destacats eren els vegetals, els motius geomètrics o les inscripcions en llengua àrab, generalment passatges de l'Alcorà.

A la façana la decoració era més simple. A les mesquites corrents només es decoraven la portada i la cúpula.

En les construccions predominaven els volums cúbics i les columnes i pilars prims. L'ús de la cúpula i l'arc va estar força estès, especialment el de ferradura (heretat d'al-Andalus) i el lobulat. Algunes de les mesquites més importants van ser la de la Roca (Jerusalem), la de Damasc, la mesquita reial d'Esfahan (Iran), la mesquita de Còrdova. També destaquen els palaus de Madinat al Zahra (Còrdova) i l'Alhambra (Granada).

La mesquita de Còrdova i l'Alhambra de Granada es poden visitar actualment, com també altres palaus àrabs a Sevilla i altres ciutats andaluses.

La mesquita és el lloc on es reuneixen els fidels per pregar. Està formada per una gran nau central o *sahn*; amb una font, *sabil*, per a les ablucions (la religió obliga a rentar-se abans d'accedir a l'interior de la mesquita), una torre o minaret, des d'on el **muetzí** crida a l'oració; una sala d'oracions, *alquible*, amb un mur orientat cap a la Meca; un nínxol o capella petita, *mihrab*, i una trona des d'on l'imam dirigeix l'oració, *minbar*. A les mesquites més importants hi ha un espai tancat per als prínceps, anomenat *maqsura*.

La ciutat musulmana generalment estava emmurallada i organitzada al voltant de la mesquita, que era el centre de la vida política i religiosa.

L'ISLAMISME A CATALUNYA

Els musulmans es van anant introduint en la Península Ibèrica d'una manera pacífica i amb gran facilitat ja que, generalment, no feien servir les armes, sinó que

ho feien mitjançant capitulacions (tractats), amb les quals respectaven les persones i les seves propietats, (no va ser així amb l'assalt i saqueig de Barcelona l'any 716). A més a més tenien un gran respecte per les religions jueva i cristiana, per la qual cosa els cristians i jueus podien mantenir la seva religió, això sí, pagant un impost. L'any 711 Tariq va arribar fins a Lleó i Astorga, l'any 714 Mussa ja havia arribat fins a Lugo. Aquests dos cabdills es van traslladar a Damasc i van deixar a Abd al-Aziz, fill de

Mussa, com a emir.

Els primers anys les terres de la Península conquerides pels musulmans van ser un emirat, al que van denominar al-Andalus, que era una província que depenia política i religiosament de Damasc. Els emirs governaven en nom del califa de Bagdad.

Un omeia, Abd al Rahman, va aconseguir escapar de la matança que van fer els abbàssides contra els omeies per exterminar-los. Va arribar a la Península l'any 755, va prendre possessió del poder i va proclamar al-Andalus emirat independent, encara que depenia religiosament de Bagdad.

En el segle X, Abd al Raman III va ser proclamat califa o cap espiritual dels hispanomusulmans. Així es va iniciar el califat de Còrdova. Sota el seu regnat al-Andalus va assolir l'expansió màxima, van arribar a ocupar tres quartes parts de la Península i es van annexionar algunes zones del Magrib. Més tard els territoris es van dividir en regnes o taifes independents.

A l'al-Andalus la vida urbana va ser pròspera, Còrdova destacava com la ciutat més important. La majoria de les ciutats eren d'origen romà: Còrdova, Sevilla, Saragossa, però també n'hi va haver algunes de nova formació com Almeria.

L'economia islàmica estava basada en la indústria, el comerç i l'agricultura. En la indústria tèxtil es treballava el lli, el cotó i la llana per a vestits, mantes i tapissos. El cuir i la pell, per sabates i pergamins. L'esparg, per fabricar estores i cistelles. Destacaven les indústries de terrissa, vidre, orfèbreria en or, plata i pedres precioses. En l'agricultura, conreaven el blat, l'ordi, arròs, llegums, oliveres, arbres fruiters, canya dolça i cítrics, introduïts pels musulmans a la fi del segle X.

Els primers temps de ser a la Península, els musulmans, per a resar, feien servir les esglésies cristianes però quan la conquesta es va reafirmar van construir mesquites. A Còrdova n'hi havia més de 1.500. Còrdova a mitjan del segle X era la ciutat més poblada d'Europa, amb mercats i indústries diverses, escoles, universitat...Còrdova va ser un model de ciutat musulmana: la part principal era la medina, generalment emmurallada. A la medina hi havia els edificis més importants com la mesquita o el mercat dels sedaires. Tots els carrers de l'entorn de la mesquita constituïen un mercat o soc ple de petites botigues i tallers. Entre els edificis públics destacaven els *hammam*, banys públics, una herència de l'imperi romà. Els banys eren centres de reunió i de vida social: al matí hi acudien els homes i a la tarda les dones.

Catalunya com la resta de la Península, va ser envaïda pels musulmans a començament del segle VIII. Els musulmans van establir guarnicions a les principals ciutats, i a Barcelona hi van posar un valí o governador. Pel que sembla van respectar els costums i les creences dels habitants.

La població de les terres catalanes sota el mandat dels musulmans era pràcticament la continuació de la hispano-visigòtica, és a dir, escassa i molt dispersa, que habitava les valls pirinenques, les planes del Rosselló i l'Empordà, les zones de Girona i Barcelona. Després de la conquesta i avanç dels francs destaquen les minories de jueus i musulmans anomenats sarraïns, concentrats primordialment a la zona de l'Ebre a les hortes de Lleida i Tortosa. Des del segle IX fins que van ser

expulsats el 1492, trobem jueus i musulmans a pràcticament totes les localitats urbanes de Catalunya on s'organitzaven en aljames (moreries, juderies i calls).

Els primers musulmans que van arribar a Catalunya, ho van fer cap al final de l'any 712. Venien de València i es van establir al Baix Ebre i al Montsià. Des de Saragossa en van venir altres grups que es van establir a la zona de Lleida, a Balaguer i a la vall del Segre. Els musulmans van assetjar Tarragona que va resistir fins l'any 716, quan bona part dels habitants de la ciutat va fugir cap als Pirineus. L'any 716, Almanzor (*Al-Mansur*) va saquejar Barcelona. Els àrabs van seguir fins a Girona i l'Empordà sense trobar resistència i van arribar fins a Narbona l'any 725. Finalment tota Catalunya va ser envaïda pels musulmans. Alguns dels seus habitants cristians es van refugiar a les valls dels Pirineus.

L'any 732 els àrabs van ser derrotats a Poitiers i no van poder continuar penetrant per França, però la Península Ibèrica ja estava en poder dels omeies, controlada pel califat de Damasc i Hispània va ser anomenada al-Andalus i la seva capital Còrdova on governava un emir.

Quan l'any 755 s'inicia l'emirat independent de Còrdova, els àrabs s'enfronten entre ells i es divideixen en petits regnes, els regnes Taifes. Saragossa, Tortosa i Lleida van ser regnes Taifes.

Entretant els francs travessen els Pirineus cap el sud i ocupen les terres del Pre-Pirineu i conquereixen Girona l'any 785. Barcelona va ser conquerida per Ludovic Pio per ordre de Carlemany, l'any 801. Finalment els francs ocupen les terres al nord del riu Llobregat i s'independentzen. Els francs estableixen una frontera que segueix el curs dels rius Llobregat, Cardener i Segre i també la serralada del Montsec. Aquests territoris francs s'anomenen terres de frontera.

La frontera separava la societat musulmana, urbana i agrícola amb un alt grau de desenvolupament cultural i tècnic, que ocupaven els territoris que s'han anomenat Catalunya Nova; d'una societat cristiana feudal, rural i menys avançada, en els territoris que van configurar la Catalunya Vella. Aquesta societat va evolucionar durant tres-cents anys seguint el model feudal. En aquestes àrees es van construir castells i torres de guaita que encara perduren. Els territoris de la Catalunya Vella és van denominar la Marca Hispànica, terres de frontera, és a dir frontera entre l'al-Andalus i Hispània, que arribava fins al Llenguadoc i depenia de l'Imperi carolingi, que estava dividida en comtats.

Les terres de frontera s'anaven ampliant a mesura que els cristians anaven conquerint els territoris musulmans.

Al segle IX El comte Guifré el Pilós és va convertir en senyor de quasi tots els comtats. En aquest moment comença a formar-se el que serà la Catalunya actual.

La Catalunya Nova que ocupava els territoris al sud de la frontera va ser musulmana fins el segle XII. Les ciutats més importants van ser: Balagi (Balaguer), Larida (Lleida) i Turtusa (Tortosa) que era un port comercial de al-Andalus. .

La frontera amb el món islàmic va ser un espai de lluites, però també d'intercanvi de cultures. Als monestirs de les àrees de la frontera, com al Monestir de Ripoll, es tradueixen al llatí tractats àrabs de ciències, tècnica i filosofia que arribaran a tota Europa.

A la banda musulmana, a les zones dels rius apareix una societat amb grans recursos que afavoreix l'aparició de ciutats importants com Balaguer i Tortosa. Les hortes eren regades per sèquies, una tècnica de regadiu que ens van deixar els àrabs.

Els àrabs van conquerir quasi tota Catalunya, com a la resta de la Península, amb pactes. Ara no eren els nobles els que recaptaven impostos, eren els àrabs. Els pobladors autòctons podien mantenir la seva cultura però pagaven dos tipus d'impostos: Un pel territori, que pagaven tots els ciutadans i un altre que pagaven els no musulmans, per mantenir la seva religió. Poc a poc la població es va anant convertint a l'islam.

A Catalunya, igual que a la resta de la Península, durant els segles que els àrabs s'hi van establir, hi van conviure: els cristians originaris del país, eren els mossàrabs; els cristians convertits al islam, que eren els muladí; i els hebreus.

A Catalunya hi ha ciutats que van ser molt importants en temps dels àrabs. Tortosa, amb grans palaus i mesquites, Amposta, Balaguer i Lleida on encara podem trobar restes d'aquesta època de la nostra història.

Hi ha molts pobles a tots els territoris catalans, tant a Catalunya com a València i les illes

Balears, que tenen el topònim d'origen àrab:

Albagés (Les Garrigues) -Albinyana (Baix Penedès) -Albiol (Baix Camp) -Alcanar (Montsià) -Alcover (Alt Camp) -Aldover (Baix Ebre) -Alfara (Baix Ebre) -Alió (Alt Camp) -Almóster (Baix Camp) -Balaguer (Noguera) -Begues (Baix Llobregat) -Benifalset (Baix Ebre) Blancafort (Conca de Barberà) -Borges Blanques (Les Garrigues) -Borges del Camp (*Baix Camp*) -Calaf (Anoia) -Calafell (Baix Penedès) -Carme (Anoia) -Conesa (Conca de Barberà) -Gelida (Alt Penedès) -Jafre (Baix Empordà) -Llívia (Cerdanya) -Masquefa (Anoia) -Mediona (Alt Penedès) -Olivella (Garraf) -Olvan (Berguedà) Praldip (Baix Camp) -Ullà (Baix Empordà) -Urús (Cerdanya) -Vall Llobrega (Baix Empordà) Vallirana (Baix Llobregat) -Vandellòs (Baix Camp) -Veciana (Anoia) -Vinaixa (Les Garrigues)...! molts d'altres.

També hi ha a la nostra llengua moltes paraules d'origen àrab igual que al castellà: "Ojalà", arròs, albergínia, alcohol, carxofa, síndria, almanac, arracades, magatzem...

Després de la conquesta de Granada pels Reis Catòlics, Isabel i Ferran, el 1492, les comunitats musulmanes van continuar vivint a Catalunya cada cop amb més dificultats. L'any 1526 es promulga un edicte de conversió forçosa al cristianisme o expulsió dels moriscos

Tortosa

catalans i valencians, que es va fer efectiva l'any 1610. Els àrabs havien viscut a Catalunya durant 440 anys, des del 713 fins el 1153. L'últim poble que van abandonar a Catalunya va ser Siurana, al Priorat.

Després de segles d'allunyament d'Europa i de mantenir-se plegats als seus països, des de començament els segle XX moltes persones dels països orientals s'han desplaçat, novament, cap els països occidentals buscant una vida millor que la que tenen en els seus països d'origen.

A mitjans del segle XX amb la fi de totes les colònies dels països europeus a l'Orient i a l'Àfrica com eren l'Índia d'Anglaterra, Argèlia de França, part del Marroc d'Espanya va succeir que molts habitants d'aquests països van emigrar, en molts casos als països dels que havien estat colònia. Els hindús, els pakistanesos i els iranians a Anglaterra, els argelins a França. La població d'aquests països majoritàriament és musulmana. En el cas de l'Índia els musulmans són minoritaris. Pakistan era una regió al nord de l'Índia, de religió musulmana, que es va independitzar l'any 1947. Parlem del Pakistan perquè a Catalunya hi ha molts musulmans que són pakistanesos.

Els primers anys de desplaçament de persones musulmanes cap a occident, a més de anar-hi per a treballar, hi havia un nombre important que ho feien per estudiar a les universitats i les escoles especialitzades. En acabar els seus estudis tornaven al seu país per treballar com a metges, advocats, economistes, arquitectes. Anys més tard, els països musulmans ja disposen de bones universitats on formar els joves. Les últimes dècades el nombre de desplaçats dels països àrabs cap a Europa i Amèrica ha augmentat considerablement fins a comptabilitzar-se milions de musulmans repartits pel món que ja estan establerts amb les seves famílies i són ciutadans dels diferents països on resideixen i treballen.

Des dels anys setanta a Catalunya han anant arribant immigrants de països musulmans. També els anys seixanta i setanta a les universitats hi havia estudiants marroquins, libanesos i d'altres països àrabs perquè hi havia acords entre les nostres universitats i els seus països. Aquests estudiants ja tenien les seves pròpies associacions que s'han anat ampliant a mesura que la població musulmana ha arrelat a Catalunya.

La proporció més gran de musulmans que hi ha a Catalunya procedeix del Marroc, però també hi ha molts pakistanesos i minories musulmanes de diferents parts de l'Àfrica.

Els musulmans a Catalunya, com als altres països on s'han establert, practiquen la seva religió i procuren mantenir els seus costums, cada vegada més fent-los compatibles amb la vida actual i també amb més comprensió per part de la societat. L'ideal seria arribar a un grau de comprensió i de respecte mutu perquè no hi haguessin conflictes de convivència, ja que cada societat té la seva pròpia cultura i tradició, que si no va en contra de les lleis dels països d'adopció, hauria de poder mantenir, com nosaltres mantenim les nostres tradicions, més tenint en compte que als països europeus hi ha llibertat religiosa.

A Catalunya la població musulmana està disseminada per totes les comarques. Hi ha molts nens musulmans que van a les escoles i instituts, molts fills d'immigrants

ja tenen l'edat de treballar i alguns estan realitzant estudis superiors a les universitats com a catalans que són. Aquesta és una realitat que ha arribat poc a poc però que no podem ignorar.

Les associacions musulmanes a Catalunya van començar als anys setanta, als vuitanta, Catalunya disposava de tres sales d'oració, la del Centre Islàmic, la de l'Amical, del consolat de Marroc a Barcelona, i la del Centre Cultural Pakistanès. A partir del 1992 i coincidint amb un més gran nombre d'immigració marroquina, s'han obert altres sales d'oració, que en molts casos ja es s'anomenen mesquites, arreu de Catalunya, als pobles on hi ha més concentració de musulmans, com l'Hospitalet de Llobregat, Viladecans, Figueres o Vic. Paral·lelament a aquestes sales d'oració s'han obert centres culturals islàmics, tant per a la formació del propis immigrants com per a la difusió de la seva cultura i costums. A Barcelona hi ha diversos centres d'aquest caire, a Santa Coloma de Gramenet, a Sant Vicenç dels Horts, Rubí, Mataró, Badalona, Torredembarra, Banyoles, Ripoll, Palafrugell o Girona.

Des de fa bastants anys podem veure, a totes les ciutats de Catalunya i a molts pobles, botigues amb productes destinats al consum dels immigrants marroquins, pakistanesos i d'altres comunitats, però que també, poc a poc, van adquirint molts catalans que els hi agrada de tant en tant cuinar plats d'altres països mediterranis, com seria el cuscús o el Tajine. També es troben carnisseries àrabs perquè la manera de sacrificar els animals és diferent i està relacionada amb la seva religió.

L'acceptació ve del coneixement i aquesta és la clau per entendre, acceptar i enriquir-se amb el coneixement de costums de societats que en el passat ja havien conviscut amb la nostra i geogràficament ens són properes.

EL BUDISME

El budisme és la religió fundada en la vida i els ensenyaments de Siddharta Gautama, anomenat Buda, que significa "il·luminat" o "desvetllat". Té 2500 anys d'existència i uns 300 milions de seguidors en el món. Junt amb el cristianisme, es pot dir que és la religió que compta amb més seguidors.

Sorgeix com un intent de reforma de l'hinduisme. Les seves ensenyances es van estendre pel subcontinent indi i moltes altres parts d'Àsia en el seu transcurs d'uns pocs segles. El Budisme va desaparèixer quasi per complet del seu país d'origen com a religió viva, va tenir profund impacte des d'Afganistan en l'oest; passant pel sud-est Asiàtic (Birmània) fins a les illes d'Indonèsia de Java i Bali.

En els països on el budisme està viu, aquest té un paper en la vida política. Per exemple Sri Lanka i Tailàndia, on el budisme Theravada es la religió de l'estat. A Tailàndia, el Sangha budista es un òrgan dirigit per l'estat. A Japó, l'associació Sokagakkai, de la secta Nichiren és especialment poderosa. La situació del budisme en la República Popular de Xina no és ben coneguda; només es sap que va sofrir una forta repressió. En d'altres països amb règims comunistes (Vietnam, Laos, Cambotja i Tibet) el budisme, que era predominant, ha perdut la seva força. Fins fa un segle el budisme era practicat exclusivament a l'Àsia, però actualment desperta interès en tot el món.

EL BUDA

Nascut pels volts de l'any 566 aC. a Terai - Nepal - de pares de la tribu Sakya, fou conegut ràpidament com Sakyamuni o "saviesa de la tribu Sakya", o també com Gautama, el nom del seu clan. També es referia a sí mateix com Tathagata o "*aquell que segueix el camí dels seus predecessors*", malgrat que el seu nom de pila era Siddhartha, que significa "*objectiu aconseguit*".

Després d'una vida relativament fàcil, durant la qual es va casar, va tenir un fill i va viure sota la protecció del seu pare, Siddhartha es va allunyar de la llar familiar i va tenir tres visions que van transformar la seva vida: la primera, un home vell i arrugat pels anys; la segona, un home consumit per la malaltia; i la tercera, un cadàver portat en el seu darrer viatge cap a la pira funerària. Tal fou el sentiment de patiment experimentat per aquest home jove que va decidir buscar la salvació definitiva. Va voltar pel país seguint un rigorós ascetisme, però això no el portava enlloc.

II·luminació

Després de fracassar en la consecució d'una satisfacció espiritual plena mitjançant un règim ascètic infatigable i un ardent estudi dels ensenyaments dels altres, el Buda va continuar vaguejant. Finalment es va trobar a sí mateix sota el refugi d'una vella figuera - arbre de Bhodi -. Es va abandonar a una meditació transcendental de quaranta-nou dies abans d'arribar a la total II·luminació o nirvana., que vol dir "extinció de tot desig". Finalment, quan la va assolir, es va

desplaçar al Parc dels Cèrvols, prop de Benarès, on va pronunciar el discurs en el qual va fixar les Quatre Nobles Veritats.

El punt de partença de la inquietud de Buda no és gens teòric, és la constatació del dolor, del sofriment i de la mort com a constants en la vida quotidiana dels homes.

Dels Upanixads acceptà les nocions de karman, samsara i moksa, és a dir, la doctrina de l'encadenament de causes i efectes, la reencarnació inevitable; cercà també l'alliberament: el trencament de la cadena de dolors i sofriments. Però Buda rebutja el concepte de Brahman i la possibilitat del jo d'identificar-s'hi.

El budisme és, doncs, una religió sense Déu. No existeix cap Absolut, tot és canvi i transformació, no hi ha res permanent ni a l'exterior (Brahman) ni a l'interior (Atman).

Després de la il·luminació, Buda inicià la propagació del seu dharma o veritat budista. El Sermó de les Quatre Nobles Veritats el condensa i constitueix el nucli del budisme.

Primera noble veritat: Tot en la vida és dolor. Tota existència està impregnada de sofriment, de pena, de frustració davant la caducitat d'un món en constant canvi; tot és essencialment fugisser.

Segona noble veritat: La causa del dolor és el desig. L'origen del sofriment es troba en l'afany de viure, en el desig d'actuació, de plaer, de possessió.

Tercera noble veritat: S'acaba el dolor quan cessa el desig. El sofriment es suprimeix aniquilant la set de viure, de gaudir, d'actuar. L'extirpació radical dels desitjos i passions ens condueix a una serenitat i tranquil·litat absolutes. És el nirvana.

Quarta noble veritat: Hi ha un camí per a suprimir el desig. El camí que condueix al nirvana és el noble camí dels vuit passos, el Noble Viarany de les Vuit Branques; qui el segueix s'apropa a la il·luminació. Són vuit etapes o fases que cal seguir:

Coneixement recte de les quatre veritats

Actitud recta: allunyar-se d'odis, enveges...

Paraula recta: no mentir ni parlar inútilment

Acció recta: bona conducta moral

Ocupació recta: guanyar-se la vida sense mal

Esforç recte: fomentar tendències bones

Pensament recte: no cedir als desitjos

Concentració recta: meditació.

Segons Buda, quan la persona s'allibera de tot desig, s'allibera també de tot sofriment i de la cadena infinita de reencarnacions. Quan mori, no es tornarà a reencarnar i gaudirà de la pau del nirvana

ON PREGUEN

Temple de l'univers

Els temples budistes són per si mateixos símbols de gran complexitat. Són mapes quadri dimensionals de l'univers d'acord amb la cosmologia Budista. Pel budisme, però, no és essencial assistir al temple per pregar. Hi ha, però, dues formes

arquitectòniques típiques situades sempre al costat d'un temple: les *pagodes* i les *stupes*.

Pagodes

Conegudes especialment a la Xina i al Japó. Tenen forma d'una gran torre de pisos.

Stupa

La *stupa* està formada per una cúpula amb un pilar que surt del seu cim. El mateix pilar representa l' *axis mundi* i sovint està encerclat per tres para-sols que simbolitzen les tres joies - Buda, els seus ensenyaments i la *sangha*, o comunitat d'aquells que han acceptat el principi del dharma -. La circumval·lació de l'*stupa* és considerada com una ajuda en la oració. Antigament les *stupes* s'alçaven en honor dels reis i dels grans mestres religiosos. De fet, les primeres *stupes* van ser construïdes per guardar-hi al seu interior les restes del Buda.

EN QUÈ CREUEN

Dharma

Després d'aconseguir la Il·luminació sota l'arbre de Bodi, Buda va continuar les seves meditacions i va formular una doctrina que podia ésser transmesa als altres. Aquesta doctrina esdevingué la coneguda com el *dharma*, que significava "lleï" o "ensenyament". Es diu que fou recitada per primer cop després de la mort de Buda per Ananda, el seu deixeble favorit, i llavors es va convertir en el principi guia de tota la comunitat de budistes. Les Quatre Nobles Veritats ocupen un lloc central dins de la doctrina, malgrat que l'ensenyament del budisme mai no ha estat ni rígid ni doctrinari, sempre ha estat adaptat a les circumstàncies.

Els primers a seguir la doctrina de Buda van ser els cinc monjos que van escoltar el Sermó de les Quatre Nobles Veritats (Sermó de Benarès). Formar part d'una comunitat budista, amb monjos i monges mendicants, implica acceptar cinc preceptes fonamentals i cinc regles. Són com els deu manaments de la comunitat o sangha. Els cinc preceptes són: no matar o destruir vida; no robar; portar una vida casta; no mentir; no beure begudes alcohòliques. Les cinc regles: menjar només a les hores establertes; no participar en danses, cants, espectacles o activitats frívols; no embellir el propi cos amb joies o ornaments semblants; no fer servir llits o seients alts i sumptuosos; no acceptar ni plata, ni or, ni diners. Els laics (no-monjos) també poden ser seguidors de Buda. Tenen la funció d'ajudar i servir els monjos, que només es poden dedicar a mendicar i a predicar. Si ho fan, es reencarnaran com a monjos en una existència futura.

Llibre sagrat

S'anomena Tipitaka i conté les paraules mateixes de Buda recollides per la tradició oral i posades en escrit, juntament amb els comentaris i posteriors interpretacions

després de la seva mort. Va ser escrit al s. I aC. Dins del Cànon Pali - Tipitaka- es conserven textos de gran bellesa com el Dhammapada o camí de la veritat. És una recopilació de sentències de Buda. És també un dels textos budistes més importants.

SÍMBOLS

Imatges de Buda

La representació de Buda en l'art tendeix a fer d'ell un ésser transcendent. Les plantes dels peus de Buda i les seves empremtes eren també venerades, simbolitzant l'arrelament de la transcendència i la seva aplicació al present.

El Buda coronat: Les imatges del Buda tenen, al llarg dels temps, atributs especials: allargament cranial per indicar poder espiritual i mental superior. Els primers exemples de la figura coronada es troben a la Índia i són posteriors al segle VII dC.

El Buda caminant: Aquesta forma altament estilitzada de representar Buda estava íntimament associada a l'antiga capital Thai de Sukhotai. Es caracteritzava particularment per una gràcia peculiar en les proporcions i suggeria moviment en la figura de Buda - simbolitzant, potser, l'harmonia final que va aconseguir en la seva vida.

Buda assegut: La imatge de Buda assegut és una de les que més inspira pau. És, alhora, particularment apropiada per adorar. Budes asseguts en les postures de meditació o d'il·luminació algunes vegades es troben coberts per un parasol, símbol de la figuera que va arrebocar Shakyamuni quan va aconseguir el Nirvana.

Buda meditant: Al llarg de la nit sota la figuera Buda va arribar finalment a la il·luminació mitjançant la meditació. A les representacions de Buda, especialment al sud-est d'Àsia, trobem la posició de meditació repetida constantment. Buda es troba característicament assegut amb les mans unides, els palmells davant del cos i amb expressió de pau suprema.

Bodisatvas: Literalment "ésser il·luminat", de satva, "ésser" o "essència", i bodi, la saviesa que prové de la percepció de la veritat definitiva. L'ideal del bodisattva era renunciar al Nirvana per ajudar tots els altres éssers a aconseguir la salvació. Aquestes figures es mostren sovint ricament guarnides, fent èmfasi en el seu tarannà mundà en contrast amb la simplicitat de Buda.

La roda: La roda és un emblema del Dharma, la posada en moviment de la roda de la llei, i així doncs un símbol del mateix Buda. També es pot simbolitzar pel cercle format per les puntes del polze i de l'índex juntes, que significa la perfecció, que no té ni principi ni fi.

El camí: Simbolitza el seguiment de les quatre nobles veritats de la doctrina de Buda. Es tracta del camí vers la il·luminació, el nirvana. Proposa la seva doctrina del Camí del mig entre la luxúria i l'ascetisme.

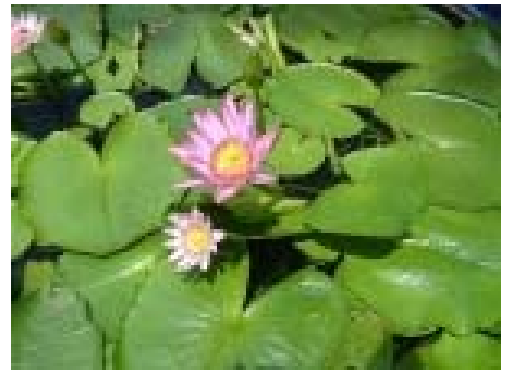

L'arbre de Bodhi: Aquest símbol central en la iconografia budista representa la figuera original on es va refugiar Buda durant la nit extraordinària de la seva il·luminació. Posteriorment, a estructures monàstiques més elaborades, l'arbre era simbolitzat en el coronament final de la stupa.

Les mans: Tant en el Budisme com en l'Hinduisme els moviments de les mans serveixen per simbolitzar moviments de l'esperit i per tant són cabdals per expressar el significat del dharma.

La majoria d'aquests gestos de les mans *-mudra-* poden observar-se en representacions de Buda. Sabem ja que el polze i l'índex simbolitzen la roda i per tant el mateix dharma. Les mans cap a dalt i obertes signifiquen l'ensenyament de la doctrina; les mans obertes assenyalant cap a baix són un gest de generositat i donació; les mans recollides damunt la falda indiquen meditació.

Lotus: El lotus aquàtic era un símbol ideal per a manifestar la il·luminació: les seves arrels en terres pantanoses representen els desitjos humans, mentre que les fulles i les flors s'obren cap el sol, cap a la il·luminació. Llegendes del naixement i dels primers dies de Buda ens expliquen com l'infant va fer que un lotus s'obris cada cop cada cop que els seus peus tocaven el terra quan ell començava a donar els seus primers passos. L'obertura del lotus també simbolitza l'obertura dels *Xacres*, els centres nerviosos del cos.

mandala: Com ajuda a la plenitud espiritual i per tant al procés de creixement a través del camí vers la il·luminació, el mandala és central en el Budisme. La seva forma circular, que no té ni principi ni fi, i la estructura concèntrica reflecteixen la forma de l'univers i el sentit de perfecció que hi ha dins d'ell. Els mandala Budistes guien la meditació i la pregària i sovint reflecteixen les formes del cosmos. Al centre de l'univers hi ha el mont Meru, envoltat per set fileres de muntanyes concèntriques separades per set oceans. Més enllà de la filera més externa hi ha el gran oceà i quatre grans illes, que

simbolitzen els continents, incloent el més meridional, Jamdudvipa, la casa dels homes. Dalt del mont Meru viuen els quatre Budes dels punts cardinals i al cim el Buda celestial, Vairocana.

BRANQUES DEL BUDISME

El budisme ha derivat, al llarg de la història, en diverses branques. Actualment hi ha els següents corrents budistes:

El Mahayana, o també anomenat Gran Vehicle, que es concentra en els aspectes més abstractes i celestials del poder del mestre. Ofereix un camí de salvació col·lectiu i accessible a tothom, monjos i laics. La persona ideal promet que, en el moment de la mort, no entrarà en el nirvana sinó que es tornarà a reencarnar per tal d'ajudar els altres a assolir la salvació. És la branca més estesa. Creuen en Buda com a ésser suprem que encara avui pot respondre a les pregàries. Creuen també en els Bodisatvas o personatges sants que van assolir en temps passats la il·luminació que el Mestre els va ensenyar.

El Vajrayana, també anomenat vehicle del diamant, admet moltes divinitats. Proposa un camí de salvació basat, sobretot, en la repetició de formules màgiques: mantra. Els monjos reben el títol de lama, *venerable mestre*. És el corrent budista més conegut en els països occidentals anomenat també budisme tibetà.

L'Hinayana, o Petit Vehicle, és el budisme que ha seguit més estrictament els ensenyaments de Buda. Proposa un camí de salvació únicament individual i accessible als monjos. La resta dels fidels ajuden els monjos amb l'esperança de renéixer com a monjos en la propera reencarnació.

EL DALAI LAMA. Líder religiós tibetà. Premi Nobel de la Pau 1989

El terme *lama* significa *superior*, però pot aplicar-se per cortesia als monjos o sacerdots de les aldees, i seria l'equivalent al títol *pare* entre els catòlics.

A partir del segle XII, al Tibet, van començar a buscar els seus lames superiors quan eren encara nens, per la qual cosa aplicaven la teoria budista de la reencarnació. Quan s'havia d'elegir a un successor, es buscava un nen que presentés les senyals de ser la reencarnació d'un lama superior difunt.

Al segle XX hi havia més de dos-cents lames superiors que havien estat descoberts, quan eren petits, com a reencarnació del seus antecedents. En altres llocs el càrrec de lama superior era hereditari, i passava normalment de oncle a nebot.

Tenzin Gyatso, la seva Santedat el 14è. Dalai Lama, és el líder espiritual i temporal de sis milions de tibetans. Va néixer el 6 de Juliol de 1935 a una petita vila camperola, i als dos anys fou reconegut -d'acord amb la tradició del seu país- com la reencarnació de l'anterior Lama, i per tant l'encarnació d'Avalokitesvara, el Buda de la Compassió.

El 1963, promulgà una constitució democràtica, basada en el budisme i en la Declaració Universal dels Drets Humans, com el model per un Tibet lliure. Des d'aleshores, ha estat el més vigorós defensor d'aquest experiment democràtic, presentant permanentment propostes per resoldre la situació de la independència. La oposició radical de las autoritats xineses, malgrat tot, ha evitat tota solució.

Defensor ardent de la pau i la pluralitat ideològica, el Dalai Lama ha rebut nombrosos premis internacionals, inclòs el Nobel de la Pau en 1989. Al donar-li, el Comitè Nobel emfatitzà: "El Dalai Lama ha desenvolupat la seva filosofia de Pau a partir d'un enorme respecte per tots els éssers vius, i basat en el concepte de la responsabilitat universal de tota la humanitat, així com a la naturalesa... s'ha destacat proposant solucions constructives para resoldre els conflictes internacionals, els temes de drets humans i els problemes ambientals del planeta."

FESTES I CELEBRACIONS BUDISTES

El Budisme està escampat en quatre grans zones de seguiment. Totes tenen com a centre i lloc d'origen l'Índia i s'estén per Àsia i fins i tot cap a Europa. Cada país i cada tradició celebra les seves pròpies festes. Tot i que es celebren els esdeveniments més importants de la vida de Buda, no es celebren el mateix dia.

Budisme hinayana

La festa més important és la del naixement, il·luminació i mort de Buda.

Budisme mahayana

Hana Matsuri: naixement de Buda.

Nehan: mort de Buda.

Higan: veneració dels avantpassats.

Obon: invocació als avantpassats perquè siguin alliberats dels inferns.

Budisme tibetà

Losar: celebració de l'any nou.

Gutor: festa dedicada a la purificació i al perdó.

Monlam Chenmo: festa de l'oració.

Chonga Chopa: festa de la mantega.

A més es celebren el naixement i mort de Buda, la revolta de Lhasa i l'aniversari del Dalai Lama.

CULTE BUDISTA

Només es pot ser budista si es segueix a Buda.

Les regles bàsiques són:

- No matar éssers vius.
- No prendre el que no és donat.
- Abstenir-se de mala conducta pel que fa els plaers dels sentits.
- No parlar falsament.
- No prendre productes que alterin el control mental.

En el budisme, els actes de veneració que realitzen els laics son més personals que no pas en grup.

Des dels temps més remots existeix una expressió de fe que es utilitzada tant pels laics com per els membres del *sangha*. Rep el nom dels Tres Refugis, i es recita dient: "Em refugio en Buda. Em refugio en el dharma. Em refugio en el *sangha*".

Malgrat que tècnicament el Theravada no adora a Buda, sí existeix una veneració que es mostra per mitjà del culte a la *stupa*. Una *stupa* es una estructura sagrada que conté una relíquia. Els devots caminen al voltant de la cúpula seguint el sentit del rellotge, portant flors i encens com un signe de respecte.

Manifestacions de fe

Els budistes expressen la seva fe :

- anant als temples a escoltar sermons dels monjos i a meditar,
- peregrinant als llocs sagrats,
- venerant i alimentant els monjos.

A Occident com que no hi ha temples i monestirs els budistes es reuneixen en cases particulars per estudiar o practicar la meditació.

El principal objecte de les cerimònies dels tibetans celebrades en els temples, consisteix en posar als adoradors en presencia d'un determinat conjunt de divinitats, obsequiar-les amb ofrenes: per exemple, llums, encens, pastissos, licor consagrat; rebre les seves benediccions fortificants i finalment despedir-les. També utilitzen el mètode de meditació i la tècnica del yoga. Actualment són acceptades pel budisme, pràctiques adivines i oracles, horòscops i prediccions de fortuna.

EL CALENDARI BUDISTA

És el calendari oficial a Tailàndia i l'any 2000 va ser el 2543.

Els anys s'agrupen en *nengo* (eras), o bé seguint el zodíac tradicional d'animals. Aquesta forma de comptar el temps data del 645 dC.

En motiu de la pujada al tro d'un emperador comença una era que porta un nom genèric.

L'emperador tenia la potestat de crear un nou *nengo* per a commemorar un fet de gran importància.

El dia es divideix en dotze intervals de temps que porten el nom dels animals del zodíac japonès. Cada interval es divideix alhora en dos, que correspon a l'*hora major* i l'*hora menor*.

Els mateixos animals, *Junishi*, amb els quals es designen les hores són els que serveixen per designar els anys, en cicles de dotze. Per a cada persona es té en compte l'animal ascendent en l'any del seu naixement, la qual cosa comporta que tingui unes determinades característiques pròpies de l'animal.

HORA	ANIMAL
11 a.m.	Rata
1 a. m.	Bou
3 a.m.	Tigre
5 a.m.	Conill
7 a.m.	Drac
9 a.m.	Serp
11 a.m.	Cavall
1 p.m.	Cabra
3 p.m.	Mono
5 p.m.	Gall
7 p.m.	Gos
9 p.m.	Porc senglar

ANIMAL	JUNISHI	ANYS
Conill	<i>Usagi</i>	1999; 1987; 1975...
Drac	<i>Tatsu</i>	2000, 1988, 1976
Serp	<i>Mi</i>	2001, 1989, 1977
Cavall	<i>Uma</i>	2002, 1990, 1978
Cabra, Ovella	<i>Hitsuji</i>	2003, 1991, 1979
Mono	<i>Saru</i>	2004, 1992, 1980
Gall	<i>Tori</i>	2005, 1993, 1981
Gos	<i>Inu</i>	2006, 1994, 1982
Porc senglar	<i>Inushishi</i>	2007, 1995, 1983
Rata	<i>Ne</i>	2008, 1996, 1984
Bou	<i>Ushi</i>	2009, 1997, 1985
Tigre	<i>Tora</i>	2010, 1998, 1986

Hi havia també 10 ascendents o tendències basades en aspectes dels cinc elements, fusta, foc, terra, metall i aigua: Kinoe, Kinoto, Hinoe, Hinoto, Tsuchinoe, Tsuchinoto, Kanoe, Kanoto, Mizunoe, Mizunoto.

La combinació de dotze animals més els deu ascendents donaven cicles de seixanta anys, amb les corresponents característiques pels nascuts en cadascun, que modificaven la mera pertinença a un signe animal.

EL BUDISME A CATALUNYA

El budisme és una religió que ha anat arrelant en els darrers anys a Catalunya, especialment el budisme tibetà. L'any 1994, el Dalai Lama va inaugurar a Barcelona la Casa del Tibet, una associació solidària que té com a objectiu fer conèixer la cultura del Tibet i les seves aportacions a la societat actual. La inscripció que el Dalai Lama va consignar en el llibre d'honor diu així:

"La cultura tibetana és una de les herències culturals antigues més riques del món. Basada fonamentalment en l'amor, la compassió i la no-violència, la seva preservació i perpetuació no sols beneficien el Tibet, sinó també la resta del món. Per això, espero que la Casa del Tibet a Barcelona pugui presentar la cultura tibetana i la faci conèixer arreu i reso perquè sigui així. El meu agraïment a tots els que directament o indirectament participeu en aquest treball tan útil i beneficiós".

Tenzin Gyatso, Dalai Lama

Dins el Parc Natural del Garraf, al palauet modernista de la Plana Novella, es va fundar l'any 1996 el monestir Sayka Tashi Ling, que pertany a la tradició Sakyapa, una de les quatre grans tradicions del budisme tibetà.

La comunitat que hi viu feia deu anys que practicava aquesta religió abans d'instal·lar-s'hi. Els seus integrants han volgut crear un centre budista obert a tots els sectors de la societat i promouen activitats de caire social i cultural, com ara cursos de filosofia budista. La vida diària del monestir es compon d'estones de meditació, xerrades, tertúlies, concerts, conferències i tallers.

Els dissabtes i diumenges es pot visitar el palau i passejar pels seus salons, dotats de mobiliari de finals del segle XIX. La comunitat ha pogut reunir-hi diverses peces d'art tibetà i d'art contemporani que formen un petit museu.

L'HINDUISME

Hindú és una paraula persa que vol dir "indi". En temps antics, es donava aquest nom als habitants de la vall del riu Indus. Actualment amb la paraula hinduisme es designen les creences i l'estil de vida tradicionals dels habitants de l'Índia fruits d'un llarg procés d'evolució.

L'hinduisme és un sistema religiós molt complex. A diferència d'altres religions, en l'hinduisme no hi ha un fundador o un origen clarament definit. Per conèixer-lo, cal anar a buscar les arrels a les anomenades civilitzacions de la vall de l'Indus. Aquesta civilització va tenir una etapa de gran expansió - entre el 3.500 i el 1.500 a C. D'aquest poble coneixem uns himnes sagrats - els **Vedes** - que ens parlen de les veritats fonamentals de la religió. **Brahma, Visnu i Shiva**, les divinitats més importants de l'hinduisme, ja apareixen en la literatura vàdica.

Més tard, uns pobles que venien del nord - el Aris - van envair l'Índia i van introduir-hi les seves creences religioses. Amb el desplaçament dels Aris cap al Ganges (600 a C.) s'inicia una època de més reflexió interior, de més efervescència espiritual, de recerca d'autenticitat més enllà de les pràctiques rituals vàdiques exteriors. És l'època dels **Upanixads**, paraula que significa "*assentar-se al costat d'algú*"; el deixeble, assegut al costat del mestre espiritual o **guru**, rep confidencialment una doctrina secreta. Quina és aquesta doctrina secreta?

Tots els humans tenim un destí traçat (**samsara**), passem d'una existència a una altra ocupant cossos diferents, és a dir, estem integrats en una inacabable roda de reencarnacions. Però és la meva actuació (**karman**) el que em fa merèixer una o altra existència corporal.

El jo o **atman** (alè, respiració) cerca el trencament d'aquest cicle etern d'existències; un trencament o alliberament (**moksa**) que arriba només quan el jo s'identifica plenament amb l'essència última de l'univers o **Brahman**. Aleshores el jo perd la pròpia identitat o individualitat, s'adona que és una guspira del gran foc de l'univers, és a dir, esdevé part de l'Absolut impersonal, de l'única Realitat, de 'Déu' o *Brahman*.

Gurú amb deixebles

Per tant, hi ha dos conceptes fonamentals dins de l'hinduisme: **Brahman i Atman**. Brahman és l'absolut, la realitat última. Per donar a entendre aquest concepte se'ns explica una història en la que un pare va ensenyar el seu fill que era Brahman: va demanar-li que poses en un plat ple d'aigua una mica de sal i que seguidament la tragués. El noi, per suposat, no va poder fer-ho, ja que aquesta s'havia dissolt. Això va servir al pare per explicar al seu fill que la presència de Brahman al món era com la sal del plat d'aigua. L'Atman pot ésser definit com l'anima individual. Molts hindús creuen en Atman com a part de Brahman, per a d'altres no ho és, ja que Atman i Brahman són idèntics, són únics i alhora la mateixa cosa. Aquests

conceptes prenen forma en el si d'una religió molt complexa que s'anirà expressant a través del temps i de les creacions literàries.

L'hinduisme és considerat la religió actual més antiga. La creença més important, és la de la **reencarnació** successiva fins arribar a fusionar-se amb l'Absolut o Brahman. Per arribar-hi es poden seguir tres camins: el camí dels actes (compliment de normes), el camí del coneixement (la meditació) i el camí de la devoció (pregàries, pelegrinatges...). Un camí complementari dels anteriors és el

Santó

ioga. Consisteix en una disciplina física i espiritual d'autocontrol i de domini d'un mateix. Hi tenen un paper important la relaxació corporal, el control de la respiració, l'adopció d'algunes postures especials i la concentració mental. Per fer aquest camí cal l'ajut d'un mestre o gurú.

Els **gurús** són persones sagrades que es dediquen a ensenyar als deixebles les creences i pràctiques hinduistes. Altres persones sagrades són: els **bramans** o sacerdots, encarregats de presidir les cerimònies religioses públiques, de custodiar els Vedes i d'ensenyar-ne les doctrines; els **santons**, ermitans que s'aïllen en el silenci i en el dejuni per escapar del cicle de les reencarnacions i les **monges** i els **monjos**, que segueixen una vida ascètica en monestirs vinculats al culte a Xiva o a Visnu.

EL TEMPLE

Els temples, la natura, tot allò que és lloc de pregària en el si d'una religió panteïsta. Una de les formes arquitectòniques més populars a l'Índia per a la construcció dels temples és la **shihara**. Ara bé la majoria de temples a l'Índia són petits i senzills.

Temple Amataka

Festes i celebracions

Sankrant: festa del solstici d'hivern.

Maha-xiva-ratri: la gran nit de Xiva.

Festival **Holi**: dedicat a Krixna (encarnació del Déu)

Ramanavami: festa del naixement de Rama (encarnació del Déu).

Durga-puja: festa dedicada a la victòria de la Mare divina sobre el mal.

Divali: festa en honor de la Mare divina.

I moltes més ja que els hindús tenen tantes festes com déus.

Sagraments

Jata Karma: el dia del naixement.

Upanayana: Es rep el cordó sagrat i es passa a formar part de la casta dels pares.
Matrimoni: cerimònia molt llarga i que sovint ha estat preparada des de fa anys ja que els esposos i esposes són escollits pels pares.

Incineració dels morts. Com que creuen en la reencarnació i en la vida després de la mort per això es dóna molta importància al culte dels avantpassats.

Ritus de la incineració

Manifestacions de fe

Els hinduistes expressen la seva fe anant als temples a fer pregàries. També ho fan meditant.

Van al temple a fer ofrenes als déus: flors, fruites, etc. Són importants també els

El riu Ganges al seu pas per la ciutat de Varanasi

pelegrinatges a llocs Sants: riu Ganges, o les ciutats de Varanasi, Puri i Vridavan. Cada hindú té a casa seva un petit altar davant del qual mediten o resen les pregàries.

La idea general que plana sobre l'hinduisme és l'acceptació d'un codi elemental de conducta, consistent en un amor compassiu cap als altres éssers vius. I també en una gran generositat, a la vegada que una certa indiferència davant allò que és sensible i un

desig constant per fugir del món i apropar-se a la divinitat.

Institució socio-religiosa de la casta:

Per naixement, l'hinduista pertany a un grup social tancat anomenat **casta**.

Un dels llibres sagrats del Veda, el Rig-veda, descriu les diferents castes com nascudes de diferents parts de Brahma: de la boca, els sacerdots; dels braços, els guerrers; de les cuixes, els comerciants, artesans i pagesos, i dels peus, els servents.

Amb la invasió indoeuropea, dos mil·lenis abans de Crist, els vencedors, els aris, formen les tres **castes superiors**: sacerdots, guerrers i comerciants, artesans o pagesos. La casta inferior la constitueixen els servents, anomenats també, **sudres**. Eren homes lliures i formaven una quarta classe o casta.

Finalment, els **pàries** o **intocables**, són els que no tenen casta i són marginats per la resta. I no tenen cabuda en el món hindú.

A més a més, existeixen més de tres mil subcastes.

Una altra justificació de la divisió social en castes és la de la reencarnació: cadascú neix en una o altra casta i ha d'integrar-se a ella pel sol fet d'haver nascut en ella. Si un neix en una casta humil o en una subcasta no pot rebel·lar-s'hi. Ans el contrari, cal que s'hi sotmet-t'hi perquè així al morir pot reencarnar-se en una casta superior. Si es neix en una casta superior cal ser-hi fidel perquè si hom es

comporta indegudament, pot reencarnar-se en una casta inferior. Per tant, cal acceptar resignadament la pròpia sort. Ningú no pot rebel·lar-se ni demanar justícia, ni envejar al qui és superior, perquè es perjudica a ell mateix.

Legalment les castes han estat casi abolides per la Constitució índia de 1950 que reconeix la igualtat i la llibertat de tots els ciutadans indis, però, a la pràctica, el sistema de castes encara continua. Cada casta té les seves obligacions. Les classes privilegiades són més estrictes que les inferiors.

ELS VEDES

Són els llibres sagrats més antics de l'hinduisme. Van ser escrits al voltant de l'any 1200 aC. Corresponen a himnes i pregàries pròpies de la religiositat índia. El més important és l'anomenat Ric Veda que conté més de 1000 poemes. Posteriorment s'afegeix als Vedes, les Upanishads, que són ensenyaments filosòfics. També trobarem una gran epopeia anomenada Mahabharata que té més de 100.000 versos. Un dels llibres més importants dins d'aquesta epopeia és la Bhagavad Gita que ens explica l'essència de l'hinduisme a partir d'uns diàlegs entre el déu Krishna i Arjuna, un príncep local.

EL CALENDARI

El calendari hindú s'anomena **Pachang**. Marca les principals festes religioses de l'any. A més s'hi senyalen els dies rellevants a nivell polític, l'horòscop, les llunes - que indiquen els diferents períodes de l'any lligats íntimament a la religió i al propi cicle de la vida per als hindús - .

Cada dia de la setmana està dedicat a un déu. El calendari inclou prediccions meteorològiques, els cicles vitals, però sobretot s'utilitza per saber els dies propicis de l'horòscop dins del mes, dia a dia, quines són les hores més propícies per al treball, per al descans, per als negocis, etc. i també per recordar les festivitats religioses.

L'inici de l'any vèdic té dues celebracions que es corresponen amb el mes de **Chaitra** (Març-Abril) Aquest moment és conegut com **Vaishaki o Yugadi**. Es el començament natural de l'any.

No existeix un calendari únic comú a les diferents cultures que conviuen a l'Índia, però sí que totes reconeixen el **Sakabda** que marca l'any 1922 en el calendari hindú. L'inici de l'any i les altres festivitats religioses es regeixen per un calendari de cicles de la lluna, tot i que a la vida civil els hindús es regeixen pel calendari gregorià.

"Actualment ens trobem a la Kaliyuga que va començar l'any 3102 abans de Crist. Les Yugas estan subdividides en cicles de 60 anys. El cicle actual va començar el 30 de Març de 1987 (dc.) i acabarà l'Abril de l'any 2047 (dC.). Cada any (anomenat **Samvatsar, Shaka o Samvat**) normalment té 12 mesos excepte quan n'hi ha un d'afegit, que s'anomena **Adhika Maas**."

"Totes les activitats religioses vèdiques es basen en els cicles de la lluna. Cada mes, de 29 a 30 dies, es divideix en dos períodes lunars (**paksha**). **Shukla Paksha** (període clar de la lluna) comença el dia de lluna nova (**Amavasya**) i acaba amb la lluna plena (**Purnima**), i **Krishna Paksha** (període fosc de la lluna) que comença el dia de lluna plena (Purnima) i acaba el dia de lluna nova (Amavasya). El mes comença amb el primer dia de Shukla Paksha (període clar de la lluna). Els dotze mesos de l'any lunar mantenen una correspondència amb el calendari solar i tenen sis estacions (**Ritu**): **Vasanta Ritu** (Primavera), **Greeshma** (Estiu), **Varsha** (Monzó), **Sharad** (Tardor), **Hemanta** (hivern), y Shishira (**Rocío**)."

A l'Índia la religió és l'eix de la vida i cap decisió important es pot prendre sense consultar a l'astròleg.

L'HINDUISME A CATALUNYA

La propagació de l'hinduisme als països occidentals està estretament relacionada amb la immigració. A Catalunya, to i que no tantes com al Regne Unit, comencen a haver-hi algunes comunitats i centres hinduistes que es dediquen a promoure, ensenyar i practicar aquesta religió.

Un dels elements de l'hinduisme que s'ha introduït més al nostre país, i als apïsos occidentals en general, és la pràctica del **ioga**.

El ioga és un mètode de relaxació i meditació per aconseguir una ment estable i tranquil·la. Consisteix en la pràctica d'exercicis corporals, respiratoris i d'atenció mental que ajuden a la persona que ho practica a modificar la seva manera d'actuar en la vida i a veure les coses amb claredat i harmonia amb tot el que l'envolta i a sentir-se més bé amb ella mateixa i més lliure.

Una de les persones de Catalunya que coneix més bé l'hinduisme és el teòleg i filòsof **Raimon Panikkar**, que, des del poble de Tavertet (Osona) ofereix unes reflexions força interessants, a cavall entre el cristianisme i l'hinduisme. Panikkar és fill de pare hindú i de mare cristiana i, per tant, coneix molt bé les dues cultures i les dues tradicions religioses. Panikkar afirma que les diferents religions haurien d'aproximar-se les unes a les altres, que no pot haver-hi pau exterior sinó hi ha

pau interior i que aquesta és la tasca comuna de totes les religions: mostrar i cultivar formes diferents d'aquesta pau interior.

Una altra manifestació habitual de la religió hindú és el grup dels **Hare Krixna**, que van amb el cap rapat i revestits de túniques vermelles i se'ls pot veure, a vegades, per les ciutats cant i resant. Creuen en krixna com a vertader déu i el consideren com un déu personal. Afirmen que al final d'un cicle còsmic de 4.320

anys, un avatar de Krixna tornarà al món. Creuen que l'home és un ésser purament espiritual que ha caigut en un cos material. L'hime espiritual és immortal i està sotmès a reencarnacions successives. La seva finalitat és arribar a la fusió amb Krixna. S'adrecen a Krixna amb la paraula *Hare* ("jo t'adoro") i han de resar 1.728 vegades el mantra: "*Hare Krixna, Hare Krixna, / krixna, Krixna, Hare, Hare, / Hare Rama, Hare Rama, Rama, Rama, Hare, Hare*". Aquesta pregària, si es recita seguida, pot durar més de dues hores. Porten un règim de vida vegetarià i alguns practiquen el celibat. Aquest grup ha estat considerat com una secta a causa dels mètodes que utilitza per atreure nous membres i per retenir-los.

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

CONSTRUIR LA PAU ÉS EL PAPER DE LES RELIGIONS

PRIMÀRIA

Davant l'espectacle penós que presenta el nostre món amb els seus múltiples focus de tensions –violència metòdica, destrucció en massa, barbàrie i atrocitats producte de l'estupidesa humana i de la bogeria assassina a què porten tots els fanatismes, tots els extremismes i tots els integritismes–, nosaltres, educadors creients en un Déu que crida tots els homes a viure junts, a conèixer-se i a estimar-se en la riquesa de les seves diferències, tenim el repte d'educar els nostres alumnes en el diàleg i la convivència, i construir la pau tots junts.

Creiem en l'origen comú de tots els éssers humans, creats a imatge de Déu, que segella una aliança a la vegada única per a cadascú i universal amb la humanitat.

Hem de viure la pluralitat com a riquesa, viure les diferències com a ponts que cal travessar per trobar-se, i les divergències com a ocasions per al debat i el diàleg fraterns, serens, objectius i respectuosos. La pluralitat és una riquesa incommensurable. Hauríem de desitjar-la, i meravellar-nos de la part de misteri que conté tothom i cadascú. També hem d'obrir-nos per descobrir la nostra pròpia riquesa, oferir-la als altres i acollir-los. Aquesta és la "lògica" desitjada per Déu, transmesa a la humanitat per l'essència de les nostres tradicions religioses, per a tots els homes que poblen la terra.

Les diferents comunitats religioses tenen un poder excepcional quan juntes treuen dels seus valors respectius tot allò que les incita a construir la pau. És important adonar-se com aleshores són un exemple més enllà de les fronteres. Tot creient convençut és un militant per la pau, un potencial que convé explotar i comunicar als nostres alumnes.

FITXA DIDÀCTICA

Destinatari: Alumnes de primària, segona etapa del cicle inicial, cicles mitjà i superior

Objectius:

Sensibilitzar-se a l'ambient social entorn d'un conflicte bèl·lic.

Copsar el perquè de mogudes a favor de la pau.

Adonar-se que s'han de trobar solucions a les situacions de violència, on sigui.

Adquirir actituds de convivència mitjançant la tolerància, el perdó, el diàleg...

Descobrir el testimoni de fundadors de religions, o dels seus seguidors, a favor de la pau.

Saber expressar els sentiments en paraules, gestos, símbols, dibuixos, cants, poemes, murals...

Exercitar-se a interioritzar els sentiments per mitjà del silenci, la pregària

Continguts:

Procediments:

Treball d'observació a partir de fotos, pòsters i ambientació de l'aula per treure informació sobre la realitat al voltant dels nens i les nenes.

Exercici d'escolta d'una lletra de cançó o poesia per copsar-ne el missatge.

Pluja d'idees sobre el paper d'un "missatger de pau".

Debat dirigit sobre les conclusions de la pluja d'idees per establir el paper d'aquest missatger a

l'aula.

Lectura i comentari de textos sobre testimonis concrets de diverses religions, per adonar-se de la influència positiva que poden tenir sobre les persones.

Exercici de relaxació per portar a la reflexió.

Expressió verbal, corporal o gràfica dels propis sentiments.

Fets i conceptes:

La guerra i els conflictes al nostre món.

Paper fonamental dels "missatgers de pau".

Mahoma, Jesús i Gandhi, missatgers de pau.

La guerra i els conflictes tenen repercussions molt negatives per a les persones.

Gestos i símbols de pau que ens recorden el camí que cal seguir.

Actituds, valors i normes:

Curiositat i interès per conèixer i buscar solucions als problemes de la societat.

Apreciació sensible de l'entorn i sentit crític davant de situacions concretes.

Actitud pacificadora davant els possibles conflictes a classe.

Esforç per l'expressió en totes les seves formes.

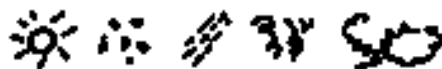
Confiança en les seves possibilitats o responsabilitats de cara a crear un clima de pau.

Actitud de silenci i interiorització.

Activitats d'aprenentatge:

1) Una mica d'explicació

És bo que els nens experimentin què se sent quan hi ha "pau" dintre seu. Podem jugar a "l'home del temps". Cal tenir gravat el principi del programa del temps a la televisió, i deixar que els nens diguin allò que pensen sobre el temps que se'ls està anunciant. Quin temps tindrem aquesta setmana? Quin temps ens agradaria tenir? Per què? Fem alguns dibuixos a la pissarra i els nens han de posar noms a sota de cada dibuix.

El temps és una mica el que passa dins dels nostres cors:

- Fa sol dins del meu cor quan sóc feliç (explicitar-ne les raons).
- Plou en el meu cor quan estic trist, quan m'avorreixo, quan em trobo malament o em sento sol.
- Hi ha neu en el meu cor quan tinc molt de fred perquè el meu amic s'ha barallat amb mi.
- Hi ha llamps i trons en el meu cor quan m'enfado, quan crido molt i dic coses lletges.
- No obstant això, quan em sap greu i demano perdó, la pau torna dintre del meu cor i els colors de la vida canten en mi... tot com l'arc de sant Martí (dibuixar-lo).

2) Treballar amb cants (vegeu annex 1)

Escoltar el cant i aprendre'l per poder-lo cantar. Fer el comentari de la lletra. Els alumnes del cicle superior poden escriure la seva pròpia cançó amb una música ben coneguda de tots.

3) Testimonis de diferents religions. Treball de reflexió

Després de llegir els tres relats (annex 2) veiem que Jesús i Mahoma vénen a posar pau al cor de les persones disposades a escoltar els seus bons consells. Mahoma i Jesús conserven la pau mentre, al seu entorn, hi ha baralles, disputes i guerres.

Es diu que Jesús es retirava sol a pregar a Déu. L'escoltava en el silenci de la muntanya i del desert i, en aquest silenci, Déu li comunicava la pau com un regal. També Mahoma creia en el Déu únic i sovint es retirava al silenci de la muntanya i del desert. Allà pregava a Déu i buscava com trobar-lo. Déu li omplia el cor d'una gran pau i li donava consells per reconciliar la gent.

També es poden mirar uns fragments del film de Richard Attenborough sobre la figura de Gandhi. Hi queden ben reflectits els mètodes pacífics de tota la seva activitat.

4) Exercici d'interiorització

Durant uns minuts, fem silenci tancant els ulls per acollir la pau a dins del cor (es pot posar una música suau). El professor també tanca els ulls, no vigila en aquest moment. La seva actitud pot fer impacte sobre els nens, que imitaran l'adult.

5) Exercici d'expressió

Esforçar-se a expressar la pau amb gestos concrets. Dibuixar un mural recollint tots aquests gestos.

Al cicle inicial, dibuixar un altre gest de pau semblant a aquests que us proposem:

6) Reflexió sobre la pau

Mahoma, com a missatger de Déu i cap religiós, crida els homes a la pau. Va reconciliar les tribus d'Aràbia que no s'entenien. Però com a home polític es va

veure obligat a acceptar estratègies de conquesta i d'agressió, i declarar la guerra als que no se sotmetien.

Per Jesús, la pau és l'element essencial del seu Regne, ja que no es pot separar de la justícia i l'amor. Justícia i amor exigeixen pau. Jesús va comunicar la pau de Déu: "Jo us dono la pau. Jo us deixo la pau" (Jn 16,33). Isaïes, el profeta, anomenava el Messies "Príncep de pau".

Els cristians són invitats a ser "artesans de pau" (Mt 5,99) i a ser-ne els testimonis en el món (Mt 10,12-13), per la no-violència (Lc 6,27-38) i la reconciliació entre els homes (2Co 13,11).

Els altres creients també hi són convidats.

Jueus: "Quan un immigrant vingui a instal·lar-se al costat vostre, en el vostre país [...] considereu-lo com un nadiu, com un de vosaltres. Estima'l com a tu mateix" (Lev 19,33-34).

Musulmans: "Oh, vosaltres, els homes, us vam crear d'un home i una dona. Us vam constituir en pobles i en nacions per tal que us conegueu entre vosaltres" (Alcorà 49,13).

Budistes: "No fereixis els altres amb allò que et fa sofrir a tu" (Buda, Sutta Pitaka, Udanavagga 5,18).

7) Activitat complementària (cicle superior)

Qui és més fort? Moltes vegades hem somiat a ser el més fort. Què significa per nosaltres?. Llegiu la història d'Esaú i Jacob (annex 3).

Diàleg dirigit (o no, segons les etapes)

- Quan sóc més fort? Quan guanyo les batalles amb els meus companys?
- Quan, al pati, arrossego els altres a seguir-me per atacar.
- Quan dic paraulotes als companys o quan sé callar?
- Quan sé compartir o quan ho guardo tot per a mi?

Sóc el més fort quan, com Esaú i Jacob, sé fer les paus. Quan no guardo rancor a ningú. Sóc més fort quan sé estimar, ja que el més fort no és el que té més força física sinó el que sap estimar més. La força interior és molt més important que la força exterior.

Reflexió sobre Jacob en la tradició bíblica i en la tradició musulmana a partir d'uns textos (annex 4).

Vegeu l'annex 5 per al cicle inicial.

Annexos

Annex 1

Pau,
un trencaclosques de tres lletres
que per Nadal surt al carrer.
Pau,
tothom en parla i la demana,
però on s'amaga, no la veig.

No hi ha pau al món
diuen discutint,
el poder se l'ha menjat.
I deu ser veritat,
perquè guerra i fam,
surten a la tele havent sopat.

Pau,
per tants països, tants conflictes,
clar que ho desitjo de tot cor.
Pau,
però tots tenim la nostra guerra,
i aquí pots fer-ho tot ben nou.

Sé que és vergonyós
tants nens sense llar,
tantes injustícies, tants combats.
Però aquí al teu costat
hi ha feina per fer,

Pau,
quan parlis mira les paraules,
que no fereixin com fusells.
Pau,
i estima tot allò que toques,
és la millor Terra que tens.

Pau pels boscos bruts,
pau pel nostre mar,
pel cel gris i foradat.
Pau al teu costat,
pau desert enllà,
als homes de bona voluntat.

Pau al teu costat,
pau desert enllà,
als homes de bona voluntat.

Pau!

Allegretto

Veu 1

Musical score for 'Annex 1' in 3/4 time, marked *Allegretto*. The score is for Voice 1 and consists of three staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo is *Allegretto*. The first staff has a chord marking 'Lam' above it. The lyrics under the first staff are: 'Pau, un tren - ca - clos - ques de tres lle - tres'. The second staff has chord markings 'Do', 'Sol', and 'Lam' above it. The lyrics under the second staff are: 'que per Na - dal surt al car - rer.'. The third staff has chord markings 'Fa', 'Sol', 'Do', 'Lam', and 'Fa' above it. The lyrics under the third staff are: 'No hi ha pau al món discutint, el poder se l'ha menjat. I deu ser veritat, perquè guerra i fam, surten a la tele havent sopat. Pau, quan parlis mira les paraules, que no fereixin com fusells. Pau, i estima tot allò que toques, és la millor Terra que tens. Pau pels boscos bruts, pau pel nostre mar, pel cel gris i foradat. Pau al teu costat, pau desert enllà, als homes de bona voluntat. Pau al teu costat, pau desert enllà, als homes de bona voluntat. Pau!'.

1a. Viu, riu, ben fe-liç.

Lam Sol Fa Mi Lam Sol Fa Mi

Can-ta_a-le-gre, fes ca-mí. Què puc fer si em sen-to_ai-xí?

Lam Sol Fa Mi Lam Sol Fa Mi

O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi. Si tens un amic

Lam Sol Fa Mi Lam Sol Fa Mi

és di-fi-cil es-tar trist. La tris-te-sa fes fu-gir.

Lam Sol Fa Mi Lam Sol Fa Mi

O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi. O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi.

Lam Sol Fa Mi Lam

O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi. Res pot

Sol Fa

ser tan ter-ri-ble que un a-mic no pu-

Mi Lam

gui do-nar-te la mà. Les ho-

Sol Fa

res més a-mar-gues pas-sa-ran si prop

Mi Lam Sol

teu tens un bon com-pany.

Fa Mi Lam Sol Fa Mi Lam Sol

Viu, riu,

ben fe-liç! Can-ta_a-le-gre, fes ca-mí! La tris-te-sa

Fa Mi Lam Sol Fa Mi Lam Sol

fes fu-gir O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi. Viu, riu,

Fa Mi Lam Sol Fa Mi Lam Sol

ben fe-liç. Can-ta_a-le-gre, fes ca-mí. La tris-te-sa

Fa Mi Lam Sol Fa Mi

fes fu-gir. O-bre_els ulls i mi-ra_amb mi.

Annex 2

MAHOMA

Mahoma va ser un missatger de la pau. Vivia a la Meca, lloc on sovint la gent anava a pregar. Allà hi havia la "Pedra Negra". Persones de clans diferents havien decidit construir un mur molt sòlid al voltant d'aquest lloc reservat a la pregària. Però també hi volien col·locar-hi la "Pedra Negra" i fixar-la al mur. Qui tindria l'honor de fer-ho? Tothom es barallava i la guerra estava a punt de començar quan, de sobte, un ancià digué: "El primer home que entri en aquest lloc haurà de decidir". Tot d'un plegat, un home entrà. Era Mahoma. Tots el van reconèixer i li va explicar què passava i per què es barallaven. Mahoma no va perdre la calma. Va pensar una mica i digué: "Aneu a buscar una tela de tenda de campanya i esteneu-la. Feu rodar la pedra per damunt de la tela. Després, un representant de cada clan agafarà una punta de la tela i, així, aniran a posar-la al seu lloc". Tothom va aplaudir el bon consell de Mahoma perquè gràcies a ell la pau havia tornat entre tots els qui treballaven per construir el mur.

JESÚS

El dia de Nadal va néixer un Nen de Pau... Es deia Jesús. Aquell dia, els àngels es van aparèixer als pastors de la contrada per anunciar-los la bona nova de la seva vinguda, i cantaven: "Glòria a Déu a dalt del cel, i a la terra pau als homes". Al llarg de la seva vida, Jesús viu aquesta pau tan gran. Perdona en nom de Déu, defensa els més febles i els més pobres. De veritat, és un missatger de pau! Així, un dia, mentre Jesús parlava de Déu a la gent, va veure un grup d'homes arrossegant una dona. Tenien pedres a les mans i estaven a punt de tirar-les a la dona per matar-la. Diuen a Jesús: "Aquesta dona ha obrat malament, la Llei diu que ha de morir. I tu, què hi dius?". Però Jesús no responia i, ajupit a terra començà a escriure a la sorra amb un dit. Coneixia ben bé la malícia d'aquells homes que li feien preguntes. Aleshores, es posà dret i els digué: "Aquell de vosaltres que no tingui pecat, que tiri la primera pedra". Ells, en sentir això, es van anar retirant l'un darrere l'altre, car temien que Jesús digués les seves faltes en veu alta. Jesús es va quedar sol amb la dona i li digué: "Dona, on són? Ningú no t'ha condemnat?". Ella va respondre: "Ningú, Senyor!". Aleshores Jesús li digué: "Vés-te'n en pau, però d'ara endavant no pequis més!". I la dona fou salvada.

GANDHI

Ha estat un dels personatges més importants del segle XX. Per mitjà de mètodes pacífics inspirats en l'hinduisme (resistència activa no violenta, desobediència civil i dejuni voluntari), va aconseguir la independència de l'Índia l'any 1947. Va morir assassinat per un fanàtic pocs mesos després. Tot i patir nombroses persecucions, es va mantenir fidel als seus principis pacifistes. Deia, parlant de la religió jueva i cristiana: "La no-violència és el missatge central de la Bíblia, tal com jo entenc la frase que diu Crist al sermó de la muntanya: 'feliços els pacífics'".

(Font: Religió Catòlica 3r ESO, Ed. Cruïlla, 1998)

HISTÒRIA D'ESAÚ I JACOB:

Esaú i Jacob eren dos germans bessons. El seu pare, abans de morir, volia donar la benedicció al fill gran, Esaú. No obstant això, la mare dels nois va aconseguir que el seu home donés la benedicció a Jacob, ja que era més dolç i el seu preferit. Quan Esaú es va assabentar que el seu germà havia rebut la benedicció, es va enfadar molt i volia matar el seu bessó. Per això, Jacob se'n va anar molt lluny de la seva terra per salvar la vida. Esaú havia jurat que no el perdonaria mai. Lluny de la seva família, Jacob es va casar i va tenir molts fills. Un dia va decidir tornar a la seva terra, Canaan.

Després d'un viatge molt llarg, va enviar uns missatgers al seu germà per dir-li: "Vinc a fer les paus amb tu i demanar-te perdó". Però els missatgers van tornar amb notícies no gaire bones: "El teu germà ve cap a tu amb homes armats. No ve amb bones intencions". Jacob es va entristir, i aleshores es va retirar sol a pregar Déu tota la nit, i Déu el va escoltar. L'àngel del Senyor se li va aparèixer. Jacob li va donar la mà, suplicant-li que el beneís, però l'àngel refusava. Jacob va lluitar amb l'àngel fins que, finalment, li va donar la benedicció de Déu. Després de moltes hores, Jacob, enfortit amb la força de Déu, va sortir a rebre el seu germà. Estava sol... i, de sobte, va veure el seu germà amb 400 homes vinguts per matar-lo. Jacob, enfortit amb la benedicció de Déu, es va prostrar set vegades, com per mostrar al seu germà que ja res d'allò que havia passat abans podia separar-los. Esaú va córrer a rebre'l, se li va llançar al coll, el va abraçar i el va besar, com també tota la família que el seguia. Mitjançant la pregària Jacob havia adquirit la força de Déu. Havia perdonat el seu germà que volia matar-lo i havia obtingut de Déu el perdó del seu germà.

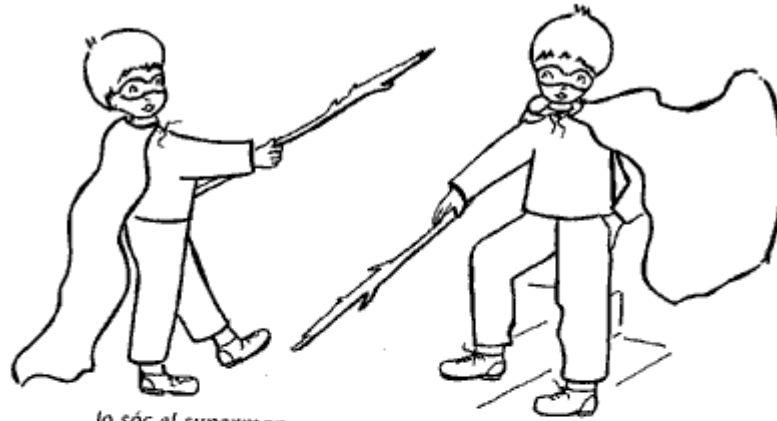
TEXTOS EN LA TRADICIÓ BÍBLICA

Tercer dels patriarques, el Senyor li canvià el nom per Israel. Fill d'Isaac i de Rebeca, i germà bessó d'Esau (Gn 25,20-26), és el pare, pels seus dotze fills, de les dotze tribus d'Israel. Els seus altercats amb Esau, que comencen al si matern, el porten a suplantar el seu germà gran (Gn 25,29-34) però l'obliguen a deixar Beerxeba per refugiar-se a casa del seu oncle. Pel camí Déu se li apareix i li renova les seves promeses. Quan es desperta funda el santuari de Betel. Es casa amb Lia i Raquel i té 12 fills. Finalment, torna a Canaan i es reconcilia amb el seu germà (Gn 32-33). La història de Josep va portar Jacob i els seus fills a Egipte. És allí que, després d'haver adoptat els dos fills de Josep i predit el destí de les 12 tribus, Jacob mor i els seus fills tornen a enterrar-lo a Macpelà.

TEXTOS EN LA TRADICIÓ MUSULMANA

L'Alcorà parla de Jacob com a fill d'Abraham i germà d'Isaac. Li diuen Ya'qoub: "La seva dona era allí dreta i es va posar a riure. Li vam anunciar Isaac i després d'Isaac, Jacob" (sura 11,74); "Li vam donar Isaac i Jacob com un favor abrogat i els van fer justos" (21,72). Jacob figura entre els profetes. L'Alcorà també parla d'ell com el pare de molts fills (només anomena Josep). En un altre lloc fa al·lusió a les dotze tribus, sense especificar que siguin descendents dels 12 fills de Jacob. També parla de 12 tribus en relació amb el poble de Moisès. Ara bé, Moisès forma part dels "fills d'Israel" (segons el nom donat per Déu a Jacob a Gn 32,29). Aquesta expressió es repeteix sovint en l'Alcorà i és per això que, de vegades, la Bíblia precisa algunes dates alcoràniques.

Qui és més fort ?

Jo sóc el superman

i sóc el més

FORT!...

Qui és més fort ?

És el més fort en

- * jo no he dit de
- * jo no m'he
- * Fins i tot vaig..... la capa de superman

SECUNDÀRIA

És essencial que les religions puguin presentar als fidels allò que, en la seva pròpia doctrina, pot motivar l'altre. Tots els educadors tenim la missió de fer descobrir als joves allò que invita a la relació amb els altres.

El context en el qual vivim dóna una imatge força complexa: violència, terrorisme, refús de l'altre... Al final del segle passat vam celebrar els 900 anys de la primera croada. A partir d'aquí, ens podem preguntar si les religions són capaces de crear diàleg i contribuir a la pau. No hi haurà pau mundial sense pau entre les religions, i cap diàleg entre les religions és possible si no hi ha pau entre elles.

Però el diàleg necessita ser preparat i preparar, i això significa educar. Si els joves –i avui ho podem veure– són sensibles a l'odi, la violència i la injustícia, seran presents en una vida social que porti pau.

Les religions són dipositàries d'aquests valors fonamentals sense tenir un paper exclusiu. Per això, el professor ha d'insistir en el marc afectiu dels joves, condició necessària de l'educació en valors fonamentats en els drets humans. És a dir, cal inculcar la gestió de la no-violència, el respecte global de la vida i de la veritat, no donar falsos testimonis, la tolerància i el respecte mutu. Cal també obrir els joves al transcendent. Ara que la població de les nostres aules és cada dia més diversa, i també davant la pujada dels integrismes, hem d'ajudar els joves a reflexionar sobre la dimensió intercultural i interreligiosa de la convivència.

El diàleg intercultural i interreligiós es fonamenta en l'origen comú de tots els éssers humans creats a imatge de Déu (Gn 1,26), que segella una aliança alhora única amb cadascú i universal amb la humanitat. Déu crida cada ésser humà pel seu nom. La fe és la resposta personal a aquesta crida que crea el diàleg amb Déu, engendra la persona a si mateixa i compromet la seva existència. Cada religió és una cruïlla on els creients poden trobar-se, dialogar i cercar junts el seu camí en les diferents tradicions, ja que el Déu de l'Aliança no ha abolit pas les diferències: cadascú parlava la seva llengua i tothom s'entenia (Ac 2,1-11), Els joves ho han de saber: si les religions han generat violència, també han de produir la pau. Aquesta finalitat reconeguda per tothom revela altres respostes: parlar per compartir les mateixes pors –por de la violència, de l'aïllament, de la intolerància– i cercar junts la via d'una ètica en un món en plena explosió cultural, en una Europa que ja no és el centre de la terra, però es vol oberta al món.

Responsables i solidaris davant les grans qüestions de la humanitat, els homes i les dones de tradicions diferents volen actuar junts, perquè són portadors d'una paraula vinguda de fora, d'un missatge d'esperança per a tots els pobles . (Vegeu G. Caffin, A.B. de St Amand i equip Gerfec, *Pedagogia del diàleg interreligiós*, Ed. Edebé, 2000)

FITXA DIDÀCTICA

Destinataris: Alumnes de secundària, primer i segon cicle.

Objectius:

Adonar-se de la complexa situació actual del món i de tots els conflictes diversos.
Conèixer els múltiples aspectes de manifestacions de conflicte.

Valorar la semblança en la manera com els diferents pobles expressen els seus principis de vida més importants.

Adquirir una certa sensibilitat davant la societat multicultural en la qual els tocarà viure i treballar.

Aprofundir la pròpia identitat.

Aprendre a acceptar les diferències com a enriquiment i no obstacle.

Buscar nous horitzons per ser ciutadans del demà i ciutadans del món.

Adquirir una actitud crítica davant la pròpia conducta, el propi estil de vida i els propis valors.

Descartar tota mena d'estereotips amb connotacions racistes o discriminatòries.

Saber expressar sentiments i emocions.

Adoptar estratègies de cara a la prevenció del conflicte i de la violència.

Saber solucionar conflictes per mitjà del diàleg i la no-violència.

Ser conscients dels seus drets i deures a favor de la pau, davant de situacions conflictives.

Prendre consciència de la responsabilitat de cadascú en la construcció de la pau.

Continguts:

Procediments:

Observació a partir de mitjans audiovisuals.

Debat sobre les conclusions de l'observació.

Mural representant el món i els conflictes arreu del mapa.

Audició, comentari i interpretació de cançons sobre el tema de la pau.

Exercici de relaxació i interiorització.

Comentari de textos.

Anàlisi i avaluació de dades, fets i estudis sobre la situació de l'ésser humà.

Relació de problemes ètics morals actuals i causes de tipus històric, social i polític.

Realització d'activitats com a motivació o síntesi d'un tema.

Realització de debats i judicis per motivar i aprofundir en una determinada recerca o estudi.

Aportació d'informacions, dades i opinions sobre el tema a través d'exposicions orals, escrites o gràfiques. Diàleg i contrast de les informacions.

Anàlisi de les situacions humanes d'opressió i pobresa en la societat actual.

Selecció de les principals reflexions i aportacions de les religions al repte de la pau.

Fets i conceptes:

Origen i causes dels conflictes arreu del món.

Respostes de la societat actual.

Descoberta de l'altre.

Enfront dels prejudicis, saber argumentar.

El discerniment.

Responsabilitat i solidaritat porten a la pau.

Paper de les religions en la construcció de la pau.

Actituds, valors i normes:

Actitud de participació i organització de les diferents activitats.

Respecte i comprensió envers altres formes de pensament i comportament com a portadores d'un sentit.

Interès per identificar i rebutjar les causes i formes de la intolerància.

Sensibilització per formar una opinió pròpia.

Acceptació d'arguments i raons si són millors.

Valoració de totes les actituds i de tot tipus de treball amb vista a la cooperació, el bé comú i la construcció de la pau.

Interès per reflexionar i prendre posició davant la injustícia, la desigualtat, la marginació, els conflictes i totes aquelles realitats que trepitgen la dignitat humana.

Valoració de l'aportació de les diverses religions al diàleg mutu, la crida a la no-violència i la creació d'un món on regnin la justícia i la pau.

Conscienciació de l'aportació individual a la construcció de la pau.

ACTIVITATS D'APRENTATGE

Aquesta unitat està preparada per a alumnes d'ensenyament secundari, és a dir, de 12 a 16 anys. Hi ha moltes activitats proposades perquè el professor o educador pugui escollir segons el nivell i la motivació dels seus alumnes.

1) Origen i causes dels conflictes arreu del món

- Ambientació de l'aula com a manera d'interpel·lar i portar al diàleg: Mapes o pòsters significatius del primer i tercer món. Marginació en barris de les nostres ciutats. Grans potències i territoris embargats...
- Aquesta ambientació subjectiva s'ha de completar amb l'aportació dels alumnes, en forma de fotos, articles o eslògans, per exemple, comentada a classe.

Confecció d'un mural sobre paper fosc, posant en relleu l'observació treballada.

També podem organitzar un cinefòrum o un videofòrum a partir de films sobre el tema (aconsellem gravar el programa 30 minuts: hi trobem reportatges molt complets i fins i tot podem demanar als mateixos alumnes que el gravin o el mirin a casa).

- Els alumnes dels cicles superiors poden fer un muntatge a partir de tots aquests materials i presentar-lo a classe.
- Treball d'investigació sobre el tema del racisme, l'antisemitisme o la xenofòbia en el passat: Consulta de documents (llibres, Internet, fotos). Entrevista amb comunitats afectades (immigrants, jueus, musulmans, gitanos...). Problemes actuals: immigració, guerres, terrorisme....
- En aquest primer pas, es tracta de situar-se, adonar-se de la situació complexa del món actual i, en grups petits o grans, intentar veure'n les causes.

2) Respostes de la societat actual

2a) Primer cicle.

Fer un llistat d'associacions o de grups dedicats a donar resposta als problemes de la societat: ONG, fundacions civils i religioses, declaracions de principis, documents, grans assemblees, grups de diàleg...

Dividir la classe en grups de 4 o 5 alumnes. Cada grup haurà d'investigar sobre l'actuació d'una d'aquestes entitats (visites, informació a Internet, fulletons, propaganda, entrevistes...) per tal d'informar el grup classe de moltes experiències en nom del benestar i de la pau. El material recollit s'exposarà a l'aula, amb textos, documents, fotos, retalls de diaris, poemes, manifestos i altres elements a disposició dels alumnes. Cadascun d'ells haurà de treure una frase significativa d'un d'aquests documents i escriure-la sobre un tros de cartolina que li haurem donat.

Es tracta d'un trencaclosques que representa un colom de la pau (vegeu el dibuix) de grans dimensions; els alumnes el muntaran després de llegir la seva frase al grup classe.

Segon cicle. A partir de textos de diferents religions, descobrir l'esperit de les diverses tradicions i mirar de recollir el que tenen en comú. Fer un quadre amb figures juxtaposades com a fons d'un mural, citant les frases semblants en les diverses religions.

2b) Experiència de pau a través de la música.

Buscar músiques relaxants, de pau, i fer un exercici de silenci i interiorització.

Escriure en un tros de paper una frase "pacífica" i introduir-la en una urna de votar (feta amb una capsula de cartró). Posteriorment, es distribueix un paper a cada alumne. Es pot iniciar un diàleg sobre els sentiments provocats. Escoltar, comentar, aprendre i cantar uns cants apropiats al tema (vegeu annex 1). Seria bo tenir cants de diverses cultures aprofitant la pluralitat de l'aula. Els alumnes també poden fer el seu himne a la pau.

3) Descoberta de l'altre

3a) Comentari d'aquest conte jueu. (annex 2)

Situar el text en el seu context abans de comentar-lo.

- Què és un jueu? Què en sabeu?
- Què és un rabí? Quina és la seva funció?
- Aprofitar per parlar del judaisme i descobrir-ne la història. Partir dels coneixements dels nois amb una pluja d'idees.
- Organitzar una visita a la sinagoga o passar alguns fragments d'un vídeo.
- Amb els més grans, parlar de la situació dels jueus a l'Estat d'Israel.
- També es pot demanar a un creient de la comunitat jueva que vingui a la classe.
- També es pot fer un comentari d'aquesta anècdota. (annex 3).

Seria bo que el professor demanés als alumnes d'altres cultures o religions que portin a l'aula un conte o una anècdota de la seva tradició per donar-se a conèixer.)

3b) Descobertes artístiques

Cada país té les seves formes d'expressió artística, molt diverses i molt diferents de les nostres. Podem comparar diferents cal·ligrafies: hebreu, àrab, llengües orientals... Els alumnes poden també escriure el seu nom amb escriptura jeroglífica.

3c) Costums diferents i xocs de cultura (vegeu annex 4).

1–Demanar a nois o noies de cultura diferent de saludar els companys segons el costums de la seva terra o de la seva regió.

2–Programar una visita a un barri on hi hagi diversitat de cultures, fixar-se en les botigues, els menjars... Mirar de parlar amb la gent i fer-los preguntes sobre la seva manera de viure, menjar o celebrar festes, per exemple. Ho agrairan.

3– Organitzar una setmana cultural sobre el tema de la diversitat de cultures dels mateixos nois i noies en un clima de festa i exposició o fira de productes diversos, jocs... (En el cas de la fira es podria mirar d'ajudar a una associació a favor de la justícia social. Seria molt enriquidor comptar amb l'ajuda dels professors i pares, veïns...)

4–A partir de la documentació recollida, preparar una exposició sobre el tema.

5–Visita a un lloc de culte, com una mesquita, una sinagoga o esglésies o temples de les tres confessions cristianes (si estem a la ciutat), o bé un lloc de peregrinació o de romeria. Preparar una entrevista amb els creients que hi podem trobar. Fer un treball comparatiu sobre els diferents edificis o cultes. Adonar-se de la relació entre els edificis i la manera de pregar o celebrar.

4) Enfront dels prejudicis, saber argumentar

El prejudici és negatiu perquè és una traïció de la realitat davant la qual s'interposa com una pantalla més o menys opaca. Educar el jove per enfrontar-se a la realitat és portar-lo a desfer-se de l'egocentrisme primitiu que només copsa els objectes en relació a si mateix. L'educador és aquell que posa el nen, el jove, i fins i tot l'adult, en contacte amb la realitat en tots els seus nivells, i l'ajuda a percebre i formular-ne exactament les relacions. Per ensenyar el noi a jutjar, cal donar-li l'oportunitat de passar de l'implícit a l'explícit, i invitar-lo a expressar les seves apreciacions. L'educació del caràcter que desenvolupa el valor de les opinions i el sentit de la veritat, com tot allò que contribueix a formar una personalitat sana i forta, ajuda moltíssim a la formació del judici i va en contra dels prejudicis.

4a) Comentar aquesta altra anècdota

Un nen de 10 anys explica a la seva àvia que li han robat la bicicleta davant de la porta de casa: "Saps, estic segur que són els moros del barri veí que me l'han presa. Ho roben tot. El pare del Nicolàs m'ha dit que tots els àrabs són uns lladres..."

Què s'ha de dir a aquest nen amoïnat perquè ha perdut la bicicleta i que ja té al cap idees preconcebudes?

Per començar, poden fer una enquesta com els detectius:

- Quines proves tens?
- Tens algun testimoni?
- Has preguntat als veïns?
- Tens algun senyal indicatiu?
- Per què dius que "ho roben tot"?
- Has demanat al pare del Nicolàs per què diu aquestes coses?
- Els àrabs que tu coneixes són uns lladres?

Després es pot anar més lluny en la reflexió: seria millor no deixar la bicicleta davant de la porta, ja que pot temptar algun noi que no en pot tenir. Des d'allí, es

pot portar l'atenció sobre les condicions de vida molt diferents dels joves d'una mateixa ciutat. Donar exemples: diferència de salaris, atur dels pares, condicions de vida molt difícils...

4b) El joc de les "lleis dels ciutadans" (annex 5), un joc de l'oca adaptat i fabricat per ells sobre el tema de situacions d'exclusió, de racisme...

Aquest joc convida a la solidaritat i al compromís responsable de cadascú. La idea principal és que una persona pot influir en el curs dels esdeveniments i que no hi ha fatalitat, sobretot quan la gent s'uneix per fer allò que costa fer en solitari.

5) El discerniment

Per aprendre a discernir s'ha d'aprendre a fer preguntes i buscar respostes.

5a) Anàlisi crítica de textos literaris

Escollir llibres de lectura fàcil (per exemple, la col·lecció dels Tintín, amb tres títols significatius per al nostre treball: Tintín al Tibet, Tintín al Congo i El lotus blau). Les preguntes serien:

- Què hi ha de simpàtic o antipàtic?
- Què pot xocar avui dia?
- Què podríem pensar dels pobles afectats?

Tintín al Tibet és una bella història d'amistat i de solidaritat; Tintin al Congo reflecteix el paternalisme del període colonial, mentre que El lotus blau és duríssim amb els japonesos. Podem ajudar els nois a veure la diferència, a triar, a prendre distàncies respecte a l'època en la qual van ser escrits... Per això els podem demanar què pensaria un noi japonès que llegís aquest llibre, per exemple. (Hem citat llibres que coneixem i es llegeixen fàcilment, però el professor pot escollir-ne d'altres.)

5b) Aprendre a triar i prendre distància

Escollir un drama (per exemple la guerra) i mirar com la premsa, la radio i la televisió el tracten. Quina és la reacció dels polítics afectats? I les conseqüències indirectes del drama, els comentaris de la gent del carrer, les declaracions de la justícia?

Visualitzar un document (pe. "Bòsnia: del conflicte a la solidaritat" Sig. V9(497)"20"RIP). Aprendre a discernir la part negativa però també veure com, malgrat les dificultats i els errors, en els drames i en els fracassos pot haver-hi aspectes positius i exemplars.

L'estudi de l'evangeli de Mateu ens pot ajudar a saber prendre distàncies. Sovint hem sentit dir: "Els cristians haurien de ser antisemites perquè el mateix Mateu, en el seu evangeli, sembla antijueu!". Aquesta apreciació, que pot posar el professor en una situació difícil, convida a estudiar seriosament les paraules de l'evangelista i situar-les en el seu context, i així arribar a copsar millor la perspectiva del seu evangeli.

6) La responsabilitat i la solidaritat porten la pau

6a) Taula rodona

Buscar persones molt compromeses en la construcció d'un món pacífic on hi hagi lloc per a tothom. Cal que siguin molt a prop dels nois i noies de les nostres classes, és a dir, joves que treballin en alguna ONG o plataforma en defensa dels drets humans i de la pau, per exemple, que puguin donar un testimoni viu de les seves activitats en favor dels altres.

6b) Concurs per crear un anagrama de la pau

6c) Joc: "Pujar al món" (UNICEF)

Mitja classe juga en grups de 6 a 8 alumnes i els altres han d'observar què passa. Després intercanviaran els papers.

Tots els membres del grup s'han de col·locar damunt d'una plataforma en la qual, aparentment, no hi poden caber tots: només hi caben els peus (i alguns de puntetes). Abans de començar, es dóna un minut de reflexió. Després han de pujar sobre la plataforma en un temps rècord col·locant-hi tots els peus. Al final del joc es pot proposar la reflexió següent:

- Què van sentir en el moment de planificar l'exercici?
- Quines dificultats van tenir durant l'exercici?
- Com han superat les dificultats?
- Com us heu sentit en haver superat l'exercici?
- Tots heu col·laborat de la mateixa manera? Us heu sentit "equip"?
- Quina lliçó podem treure d'aquest exercici?

6d) Carta dels drets de l'altre (Vegeu annex 4)

Treball personal. Llegir el text i, al primer paràgraf, posar noms de persones concretes, conegudes. Pensar en aquells que no tenen cap dret (segon paràgraf) i mirar què puc fer jo i què poden esperar de mi .

7) Paper de les religions a favor de la pau

7a) Treball de recerca. Fer un recull de documents o manifestos a favor de la pau de les diferents religions i les diverses confessions cristianes d'arreu del món, durant aquests últims mesos. A partir d'aquí, fer un treball de grup per investigar què volen dir i quin motiu els porta a lluitar per la pau i la justícia social (consultar Internet).

7b) Comentari de la paràbola del bon samarità (Lc 10,30-37).

Mirar quin sentit té avui aquesta paràbola. Quins personatges actuals podrien estar-hi representats? Tornar a escriure el text amb personatges i situacions del segle XXI.

7c) Fer un llistat d'organitzacions de caire religiós a favor de la justícia social i la pau. No limitar-se a l'àmbit cristià. Amb les dades recollides, preparar un mural o una presentació per ordinador per donar-les a conèixer a d'altres persones.

També es pot buscar un personatge significatiu de cada tradició religiosa que hagi destacat en la recerca de la pau i lluitat pels drets de la persona humana.

7d) Treballar amb el calendari interreligiós que hi ha a la maleta (hi ha, també el dossier pedagògic del calendari interreligiós "Vine a la festa. Rituals i religions del món a Catalunya. " Sig. 23/29(07) BLO).

Escollir frases significatives sobre el tema de la pau i la convivència entre els homes i dones del món.

7e) Debat i presa de compromís.

En acabar aquest tema, organitzar un debat per comentar què hem après i entre tots prendre un compromís (adaptat a l'edat i situació dels alumnes) per col·laborar en la construcció d'un món pacífic on tothom trobi el seu lloc.

7f) Redacció d'un text escrit. Redactar un text per publicar en un diari o revista sobre el tema següent: "La pau no s'improvisa, es construeix". Seria bo tenir un fulletó amb les notícies de la classe, del col·legi o l'institut per publicar-hi algunes redaccions.

Annexos

Annex 1

Lluitarem per la pau

Pop. Hebrea

Musical score for 'Lluitarem per la pau' in G major, 4/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. Chords are indicated above the notes: Si7, mi, Si7, mi, la, Si7, mi, la, mi. The lyrics are: 'Lluita - rem per la pau del món, lluita - rem per la pau. del món. Se - nyor que ens sostin - guí el vos - tre a - mor, Senyor que ens sostin - guí el vostre amor.'

Cant de la pau

Musical score for 'Cant de la pau' in G major, 4/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. Chords are indicated above the notes: 2a, Sol, 2a, 3a, 4a, 2a, La7, 2a, La7, Sol. The lyrics are: 'ES COL - TEU!, S'A - COS - TA JA EL TEMPS DE SA - BER TOTS LA VE - RI - TAT! TENEN EN QUÈ ELIAS Ó NOA TA QUI L'A - NYELL! DE FER RENDIR LES ARMES AMB L'A - MOR I COLLIR - NE TOTS LES RO - SES. LA PAU SE - RA EL NOS -

. Vull ser lliure

Ben lligat

Negre Espiritual

Musical score for 'Vull ser lliure' in G major, 4/4 time. The melody is written on a single staff with lyrics underneath. Chords are indicated above the notes: Sol, Re7, Sol, Sol7, Do7, Re7, Sol, Sol7, Do7, Sol, Mi7, la, Re7, Sol. The lyrics are: '1. Vull ser lliure, vull ser lliure, vull ser lliure, a - ra ma - teix, a - ra ma - teix, I a - bans de ser un esclau en - te - rreu - me so - ta el fang i dei - xeu - me viure en pau i lli - ber - tat.'

- 2. Prou segregació
- 3. No més guerres
- 5. Pau a tot el món
- 6. Prou lamentacions

Annex 2

CONTE JUEU:

Fa molt de temps, un vell rabí va demanar als seus alumnes com es podia saber en quin moment s'acaba la nit i comença el jorn.

"És quan es pot distingir sense dificultat, de lluny, un gos d'un moltó?"

"No", diu el rabí .

"És quan podem distingir una palmera d'una figuera?"

"No, no", diu el rabí.

"Aleshores, quan és?", van demanar els alumnes.

I el rabí va respondre: "És quan mirant el rostre de qualsevol home o dona reconeixes el teu germà o la teva germana. Fins aleshores encara és de nit dintre del teu cor".

Annex 3

ANÈCDOTA:

Dues germanes es passegen amb els seus fills d'un any i mig pels carrers de Barcelona. Un és de Barcelona mateix, acostumat a veure rostres diferents. La seva cosineta ve d'un poble de muntanya i només coneix els pagesos de la seva terra.

Les mares troben un amic africà i s'aturen per parlar una mica amb ell. El petit barceloní li dóna la mà i vol abraçar-lo. La petita Montserrat –que no ha vist mai cap "negre"– es posa a cridar només de veure'l.

La mare, molt confusa, s'excusa. L'amic li diu tot rient: "No t'amoïnis; jo també, la primera vegada que vaig veure una persona blanca, vaig fugir corrent!".

Després les mares parlen del fet i la tia decideix oferir una nina negra a la seva neboda: "Ja veuràs què passa...".

I s'ha vist... A la nena li va agradar tant aquella nina que, més tard, va apadrinar un nen africà, als 20 anys va passar un any ensenyant en una escola d'un poble de Guinea i ara té molts amics de color.

CARTA DELS DRETS DE L'ALTRE

AQUÍ I A TOT ARREU

EN EL MÓN

L'ALTRE

*El/la que no és del meu costat, que no pensa com jo,
el que no té el mateix tarannà de vida que jo, ni la meua edat,
el/la que no és de la meua regió o del meu país,
de la meua raça o del mateix color de pell,
l'altre, cada ésser humà, qualsevol que sigui,
té dret a la vida, i a la felicitat, a l'espai i a la llibertat;
cada ésser humà té dret a la mateixa dignitat.*

JA QUE L'ALTRE ÉS ÚNIC

*La seva història i el seu destí són únics;
enmig de tots, subjecte de drets i deures com tots,
és una persona única :
té dret a ser reconegut per si mateix,
té dret al seu rostre, a la seva paraula i al respecte de la seva identitat;
té dret al seu amor i a les seves festes,
té dret a les seves pertinences, a la cultura i a triar una comunitat,
té dret d'anar i venir lliurement arreu del món tan gran,
té dret a la pau.*

L'ALTRE S'HO VAL

*Cada ésser humà no respectat per si mateix,
cada ésser humà utilitzat, manipulat, menyspreat,
cada ésser humà reduït al silenci o afamat,
cada ésser humà impedit d'obrar a favor seu
o a favor dels altres,
cada ésser humà perseguit o oprimat, presoner o rebutjat
té dret a rebre de mi,
aquí i avui,
l'ajuda concreta del meu pensament,
del meu cor i de les meves mans.*

Annex 5

JOC DE LES LLEIS DELS CIUTADANS

Primera etapa

Els nois i noies organitzen una assemblea per parlar de la seva vida, de les alegries, de les penes, de la solidaritat, dels esdeveniments simbòlics de la seva vida, de l'ambient del seu barri, de la societat... Tot això es representarà en el joc.

Segona etapa: treball en tallers

- Fabricar les regles del joc.
- Crear els signes simbòlics del joc de l'oca (63 caselles).
- Construir el tauler i col·locar-hi els signes: tallar, dibuixar, pintar, enganxar...

Tercera etapa: jugar

En recórrer les 63 caselles, el jugador s'enfrontarà amb esdeveniments "imprevistos", situacions concretes semblants a les que hi ha al seu barri (tal com ho han parlat abans). Per exemple, la casella 6 pot ser "estic a l'atur i busco feina". Aleshores un es queda a la casella 6, o va a la casella 12 acompanyat d'un altre jugador i cada un d'ells treu una carta "+" o "-". Aquestes cartes donaran un consell, com per exemple el comentari "qui no ho intenta, no té res", i l'ajuda pot permetre avançar més de pressa. Fins i tot si un perd, tindrà l'experiència d'haver fet quelcom amb els companys.

Objectiu del joc

No es tracta tan sols arribar a la casella 63 sinó que:

- Cada jugador se senti bé amb les decisions que ha pres o davant l'opció que ha hagut de fer.
- Els altres nois, als quals es demana ajuda per compartir el problema, podran acceptar o no. Convé adonar-se que quan tenim dificultats podem recórrer als companys. Però ens podem trobar que l'altre no vulgui ajudar: s'ha d'acceptar o obligar-lo?

El paper del moderador

Quan es comença, s'elegeix un moderador. Aquest, durant tota la partida, podrà intervenir en cas de conflicte o per explicar les regles del joc, només si demanen la seva ajuda. En cas de conflicte, haurà de buscar la solució amb els companys i, si no hi ha consens, ell haurà de decidir.

Comentaris

Units tenim més força. El que desitjo no és sempre el que l'altre vol. Una experiència fracassada no m'ha de desanimar, sinó que he d'anar endavant i arriscar-me una mica.

Propostes fetes per Maite Cabié
Professora de ciències de la religió a Blanquerna i de didàctica de la religió a
l'Institut Superior de Ciències Religioses de Tarragona

VISITES PEDAGÒGIQUES I ADRECES

VISITES PEDAGÒGIQUES

Ciutat de Girona

Visitar la catedral, els Banys Àrabs del segle XII, el Call i el Museu d'Història dels Jueus, el Museu d'Art. Informació: Tel.: Tel 972 216761.

Webs d'interès:

<http://www.ajuntament.gi/call/cat/visita.php>: **Centre Bonastruc ça Porta**. Centre situat a l'edifici emblemàtic que ocupà la darrera sinagoga de Girona, i que actualment acull el Museu d'Història dels Jueus i l'Institut d'Estudis Nahmànides. Itinerari per la Girona jueva. La web inclou una visita guiada al Call gironí.

http://www.ajuntament.gi/call/cat/mus_onsom.php. **Museu d'Història dels Jueus de Girona** Museu dependent del Patronat Municipal Call de Girona.

<http://www.lacatedraldegirona.com/intro/index.html>. **La Catedral de Girona**. Visites: al tresor de la Catedral, al Claustre, a l'Arxiu, al Campanar

<http://www.ddgi.es/ccgirones/banysarabs/>. **Els Banys Àrabs de Girona**

<http://www.virtualdomus.com/rsantdaniel/>. **Monestir de Sant Daniel**. Monges benedictines.

<http://www.museuart.com> . **Museu d'Art de Girona**. Pujada de la Catedral, 12. Tel. 972 20 38 34/ 20 95 36

Ciutat de Barcelona

Catedral. C/ Pla de la Seu,7. Tel. 93. 310.71.95 / 310.49.35

Web: <http://www.website.es/catedralbcn/>

Sinagoga Major. Districte de Ciutat Vella. C. Marlet, 5. Tel. 933170790.

Web: <http://www.calldebarcelona.org>.

Comunitat Israelita de Barcelona (CIB). Districte de Sarrià-Sant Gervasi. C. Avenir, 24. Tel. 932093147.

Web: <http://www.cibonline.org/>

Comunitat Jueva ATID de Catalunya. Districte de Sarrià-Sant Gervasi. C Castanyer, 27, bxs. Tel. 934173704

Web: <http://www.atid.info>.

Museu Nacional d'Art de Catalunya Palau Nacional. Parc de Montjuic.

Web: <http://www.mnac.es/cat/index.htm>

Museu d'Història de Catalunya Pl. de Pau Vila, 3 (Palau de Mar) Tel. 93 225 47 00, 93 225 47 26, 93 225 47 32

Web: www.mhcat.net Entre d'altres activitats ofereix la que porta per títol "En temps de la mitja lluna" sobre la presència i el llegat de la cultura islàmica a Catalunya i a Europa.

Altres:

Montserrat. <http://www.abadiamontserrat.net/>

Besalú. Call Jueu. <http://www.beuda.com/besalu.htm>

Vic. Museu Episcopal. <http://www.museuepiscopalvic.com/>

Monestir budista Sayka Tashi Ling (Parc Natural del Garraf)
<http://www.sakyapa.org/home.html>

Monestir de Santa Maria de Solius. Monestir de monjos del Císter.
<http://perso.wanadoo.es/msolius/monasterio/portada2.htm>

Ruta dels Monestirs del Císter
<http://www.larutadelcister.info/lib/gw.php?tpl=cister/introduccio/quees.tpl>

Cd'A del Císter: C/ Masies s/n. L'Espluga de Francolí. Tel. 977 87 11 44
977 63 86 26 (Santes Creus).
http://www.xtec.es/serveis/cda/e3900035/c_princ.htm

WEBS D'INTERÈS

Les religions a Catalunya.
<http://www10.gencat.net/presidencia/AppJava/cat/dgar/enllacos/confessions.jsp>

Centre d'Estudi de les Tradicions Religioses
<http://www.cetr.net/>

Associació Unesco per al Diàleg Interreligiós
<http://www.audir.org/>

Diari de l'Escola. Religions del món.
http://nosaltres.vilaweb.com/jvilaweb/GetHTTP?p=810&f=1&pa=p_idcmp&va=876605

La vieja Sefarad Projecte educatiu per recuperar el llegat jueu del Principat, impulsat per l'IES Ferran Casablanques de Sabadell, l'IES Matadepera i l'Escola Toratenu de Buenos Aires (Argentina).
<http://www.iespana.es/laviejasefarad/portada.htm>

Diari de l'Escola. Les pasqües jueva i cristiana Significació i principals commemoracions de les pasqües jueva i cristiana.

http://nosaltres.vilaweb.com/jvilaweb/GetHTTP?p=810&f=1&pa=p_idcmp&va=835196

Una terra, dos pobles Dossier especial del portal Telenotícies.com sobre el conflicte israelo-palestí: documentació històrica i fets d'actualitat...

<http://www.telenoticies.com/especials/israel/>

Urban Cultours Projecte nascut el 1997 com una forma de connexió amb part de l'herència jueva, quasi oblidada, del Barcelona i el Principat, amb arrels que es remunten al segle IX. Ofereix programes i recorreguts de descoberta del llegat jueu al país.

<http://www.urbancultours.com/Pages/cat/portadacat.html>

L'Islam, tan lluny i tan a prop. Completa pàgina sobre l'islam: fonamentalisme, població musulmana al món, sunnisme i xiisme, bibliografia...

<http://www.aula-ee.com/webs/islam/index2.htm>

Diari de l'Escola. Temps de Ramadà.

http://nosaltres.vilaweb.com/jvilaweb/GetHTTP?p=810&f=1&pa=p_idcmp&va=595961

Diari de l'Escola. Jesús de Natzareth.

http://nosaltres.vilaweb.com/jvilaweb/GetHTTP?p=810&f=1&pa=p_idcmp&va=677567

CONTINGUT DE LA MALETA

Contingut de la maleta

Objectes

- Sacntcrist (Cristianisme)
- Catifa per pregar (Islamisme)
- Kipà (Judaisme)
Solideu, petit casquet amb què els homes cobreixen els seus caps en senyal de fe i d'humilitat.
- OM (Hinduisme)
Monosíl·lab sagrat que es fa servir principalment al començament de les oracions i dels llibres sagrats hindús.
- Molí de pregària o Roda de Mai (Budisme)
Instrument característic del budisme tibetà. Consisteix en un cilindre travessat per un eix a l'interior del qual hi ha tires de roba o de paper amb mantres (= síl·laba o síl·labes que mitjançant un so determinat manifesten forces còsmiques i aspectes dels budes, i permeten la concentració) escrits. Els devots el fan girar, sovint mentre reiten els mantres que hi ha escrits.
- Calendari interreligiós UNESCO (2004/05 i 2005/06)

Llibres

- **La Bíblia. Bíblia catalana.** Traducció interconfesional. Ed. Associació Bíblica de Catalunya; Ed. Claret; Societats Bíbliques Unides. Barcelona, 2002.
- **L'Alcorà.** Traducció al català per Mikel Epalza. Ed. Proa. Barcelona, 2002
- Weinhold, Angela; [il·lustracions i text]; Moreno Llord, Lluïsa; [traducció]: **Les nostres religions.** Ed. Elfos, 2005.
- AA.VV.: **Vocabulari de les religions per a mitjans de comunicació.** Centre UNESCO de Catalunya. Angle Editorial. Barcelona, 2004.
- Coomaraswamy, Ananda K.: **Vida y leyendas de Buddha.** José J. De Olañeta, Editor. Palma de Mallorca, 2000.
- Ricart, I.; Merlo, V.; Rius, M.: **Déu té més d'un nom. Hinduisme.** Ed. Claret. Barcelona, 2003.
- Ricart, I.; Sternschein, V.; Rius, M.: **Déu té més d'un nom. Judaisme.** Ed. Claret. Barcelona, 2003.
- Ricart, I.; Vallverdú, M.; Rius, M.: **Déu té més d'un nom. Cristianisme.** Ed. Claret. Barcelona, 2003.
- Ricart, I.; Vélez, A.; Rius, M.: **Déu té més d'un nom. Budisme.** Ed. Claret. Barcelona, 2003.

- Sánchez Sorondo, Gabriel: **La Sabiduría del Zen**. Ed. Deva's. Buenos Aires, 2004.

Vídeos

- **Judaïsmo**. Col. "Las 5 grandes religiones". Ed. San Pablo, 1997. Durada: 30 minuts
- **Hinduïsmo**. Col. "Las 5 grandes religiones". Ed. San Pablo, 1997. Durada: 30 minuts
- **Cristianismo**. Col. "Las 5 grandes religiones". Ed. San Pablo, 1997. Durada: 30 minuts
- **Budismo**. Col. "Las 5 grandes religiones". Ed. San Pablo, 1997. Durada: 50 minuts
- **Islamismo**. Col. "Las 5 grandes religiones". Ed. San Pablo, 1997. Durada: 50 minuts
- **Les coses com són, III. Religió**. Ed. Serveis de Cultura Popular. Barcelona, 2000. Durada: 40 minuts
- **Diàleg interreligiós**. Ed. Dep. d'Educació; SMAV. Barcelona, 2003. Durada: 26 minuts

Pel·lícules

- De Mille, Cecil B.: **Els deu manaments**. Durada: 210 minuts (dues cintes)
- Bertolucci, Bernardo: **El petit Buda**. Ed. Lauren Films, 1993 Durada: 142 minuts

Discos compactes

- Deller Consort: **Chant Gregorien**. Harmonia mundi s.a., 2000.
- **Festival des musiques sacrées du monde. Fès. "Une âme pour la mondialisation"**. Harmonia mundi s.a., 2002.

ALTRES RECURSOS A LA MEDIATECA DEL CRP

Escrits

TI: El fet religiós

CA: Conté 32 pàgines amb il·lustracions. Inclou una bibliografia

DN: ESO

RE: Aquest quadern proposa una reflexió sobre l'actitud de desinterès progressiu enfront del fet religiós i fa veure la necessitat de conèixer les diverses manifestacions religioses d'arreu. La religió és un fenomen molt vast i antic que impregna la història de l'home i que continua ben present avui dia.

TI: El fet religiós. De la parella a la família. Nacions, estats i fronteres. Llibre de l'educador

CA: Té 110 pàgines

DN: primària; cicle superior; ESO

RE: Cada una de les guies presenta la programació, els aspectes teòrics, les propostes didàctiques de les activitats; documentació complementària i un full d'avaluació. L'apartat de programació detalla les unitats en que està dividit el tema i els continguts conceptuals, de procediment i de valors. L'apartat de propostes didàctiques planteja el tema, l'objectiu de cada activitat i el mètode de treball més adient per realitzar-la. També inclou un llistat de recursos útils per a treballar el tema.

TI: Vine a la festa. Rituals i religions del món a Catalunya. Dossier pedagògic del calendari interreligiós

CA: 75 pàgines amb fotografies i dibuixos a una tinta

DN: ESO

RE: Aquest complement pedagògic del calendari interreligiós és una guia amb informació detallada de les festes més importants de cada religió i un recull de propostes i materials didàctics orientats a l'ensenyament secundari. Conté una part per al professorat i una altra d'exercicis per a l'alumnat. S'hi tracten 7 religions: judaisme, cristianisme, islam, hinduisme,

budisme, sikhisme i bahaisme. Per a cada tradició s'han triat 3 festes representatives, de les quals s'explica el sentit general, llur ritual i simbolisme i se'n dóna informació complementària; també proposa activitats d'ensenyament-aprenentatge. L'objectiu és proporcionar a l'alumnat una visió panoràmica de les religions presents a Catalunya i difondre un esperit de diàleg, tolerància i respecte a la diversitat cultural i religiosa.

Pel·lícules

TI: El petit Buda

CA: durada 142 minuts; tots els públics; dolby estéreo; mono compatible

DN: secundària

RE: La història s'inicia als Estats Units d'Amèrica. Un jove matrimoni troba un grup de monjos tibetans que asseguren que el seu fill és la reencarnació d'un lama de Buthan. Després de la incredulitat inicial, la parella i el seu fill marxen cap a aquest país asiàtic, on troben una forma de vida i unes creences que desconeixen. És una faula per al nen que tots portem dins i obre la finestra a Occident per mostrar l'experiència única del budisme.

TI: Els deu manaments

CA: Durada 210 minuts; color

DN: secundària; batxillerat

RE: Aquesta és una de les peces més conegudes del cinema històric-legendari, que permeté al director el seu lluïment en el domini del gran espectacle cinematogràfic. El tema, d'inspiració bíblica, relata l'alliberament del poble jueu de la tirania egípcia, guiats pel profeta Moisès.

TI: Gandhi

CA: És en color i el sistema és VHS. Doble cinta de 180 minuts de durada. Apta per a tots els públics

DN: secundària

RE: Tracta de la vida de Gandhi, una de les figures èpiques del segle XX. Comença la seva carrera com advocat i després de molts anys de lluita per els seus ideals arriba a convertir-se en un Mesies de l'època moderna. Ell adopta l'actitud de la resistència passiva, i així va aconseguir alliberar a l'Índia de la dominació anglesa i canviar el curs de la història. Actualment la seva manera d'actuar és una font d'inspiració per a moltes persones

SI: V791.437 ATT

TI: Mahatma Gandhi

CA: Durada 52 minuts; blanc i negre

DN: secundària

RE: Biografia de Mohandas Karamchand, conegut com el "Mahatma Gandhi" que va néixer l'any 1869 a Bombay i va morir assassinat el 30 de gener de 1948 a Nova Delhi. Explica que es va casar als tretze anys i la influència que va exercir sobre ell la seva dona Katurba. L'any 1919 va emprendre una croada contra la sobirania britànica per mitjà de la no cooperació i el boicot a les mercaderies angleses. Va ser detingut l'any 1922 com a presumpte autor de sedició, condemnat a sis anys però alliberat al cap de dos anys. Publica les seves memòries "Experiències de veritat o autobiografia", l'any 1925. Entre 1908 i 1945 fou condemnat a presó disset vegades i va practicar quinze dejunis voluntaris. La seva lluita tenaç contribuï decididament a aconseguir la independència de l'Índia l'any 1947. Pocs mesos després fou assassinat i el seu cos incinerat. Gandhi sobresurt també com a filòsof, polític i místic del poble hindú a més de ser el pare de la seva independència. Es destaquen sobretot les armes polítiques que va emprar: el dejuni i la desobediència civil, mai la violència.

TI: Promises

CA: 106 minuts de durada.

DN: cicle superior; primària; ESO

RE: Documental que explora el conflicte entre palestins i israelians. Presenta el

testimoni de 7 protagonistes, tots ells nens entre nou i tretze anys, amb ideologies i procedències molt diferents. Es situa a Jerusalem a les comunitats palestines, els assentaments del cantó Occidental i coneguts barris de la ciutat. Tot i viure molt a prop, la distància entre la seva cultura, religió i costums els allunya molt. L'empremta de l'odi i la violència és molt clara en el testimoni dels nens que parlen de la mort, explosions, política... amb opinions molt contundents i sorprenents per la seva maduresa.

Vídeos

TI: Art i societat. Art de l'església catalana

CA: Durada de 20 minuts

DN: secundària

RE: L'estiu de 1989 es va muntar al Barri Gòtic de Barcelona l'exposició "Millenium" sobre l'art religiós català durant els últims deu segles. Formada per 631 peces que es repartiren entre la Pia Almoina, el Saló del Tinell i la capella de Santa àgata, passà després, fragmentada, a diverses poblacions catalanes

SI: 7(46.71)"9/19" ABR

TI: El gòtic. A la recerca de la llum

CA: Durada de 24 minuts

DN: primària; secundària

RE: A partir de la conversa entre dos mercaders, el vídeo ens presenta l'arquitectura i l'escultura gòtica a Catalunya. Es mostra la tendència de la societat a bastir palaus com a expressió de la riquesa. Es mostren exemples de pintura i orfebreria d'aquella època

SI: 7.033.5(46.71) RUL

TI: El romànic. L'art feudal

CA: Durada de 23 minuts

DN: primària; ESO

RE: A partir de les converses entre un abat i un monjo jove que viatgen de Sant Pere de Rodes a Girona, passant per Santa Maria de Ripoll, aquest vídeo presenta l'arquitectura i l'escultura romàniques, així com l'art dels tapissos i les il·lustracions. S'estudien a més, l'estructura social del segle XII, el paper de l'església en la consolidació de la pau i les disputes entre les diferents ordes religioses

TI: L'Islam a Catalunya

CA: Durada 19 minuts i 39 segons

DN: primària; secundària

RE: La civilització musulmana a la Catalunya medieval. Les diverses manifestacions culturals. La ciutat. L'economia. L'artesanat, com a part important de les activitats urbanes. El taller, centre de treball que es troba al mercat. Les tècniques agrícoles i els productes de conreu.

Clic

TI: Jesús de Natzaret

CA: 16 activitats que funcionen amb el programa Clic

DN: primària

RE: En aquest paquet d'activitats, adreçat al cicle superior de primària, es treballen els principals esdeveniments de la vida de Jesús de Natzaret. Les activitats consisteixen a identificar la geografia on va viure Jesús, trencaclosques, sopa de lletres, ordenar textos, completar text, etc.

SI: S681.3 CLI

BIBLIOGRAFIA

- Caixa “**Mediterrània: societats i religions**” del Museu Marítim de Barcelona. Dossier per al professorat.
- Equip Edebé: Crèdit **Cristianisme i Cultura**. Batxillerat. Ed. Edebé, 1998
- Fradera, M.T. (i altres): **El fet religiós**. Llibre de l'educador. Senderi. Quaderns d'educació ètica. Ed. Eumo, 1996
- Benavent, E.; Olmos, C.: **Cultures i religions**. 1r curs. Ed. Text, 2004